

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2017 / 08 FİYATI: 5 TL

30

AĞUSTOS
ZAFER BAYRAMI
KUTLU OLSUN

Kuvvet Birdir ve O Milletindir

H. Özalp

**Başkent
Üniversitesi**
İkinci
Uluslararası
Açık
Satranç
Turnuvası
Düzenlendi
Sh: 45

Kaya Boztepe:
**Büyük
Taarruz** Sh: 5
Cihangir
Dumanlı:
**Albay
Reşat
Çiğiltepe** Sh: 11

Cengiz Özakıncı:
**500 Yıl Önce
İstanbul'daki
İngiliz Sanayi
Casusları** Sh: 34
Tulga
Albustanlıoğlu:
Göbeklitepe
Sh: 88

Tekin Özertem:
**Nokta ile
Virgül,
Paldır
Küldür** Sh: 59
Yücel Aksoy:
**Isaac
Newton** Sh: 98

Özlü sözler olarak da bilinen aforizmalar, bir konu hakkında söylenebilecek şeylerin kısa ve net bir şekilde ele alınarak okurlar ile paylaşılmasıdır. Ülkemizde etik ve ahlâki bir yaşam kurgusunu konu alan aforizmaları içeren kitaplar yok denecek kadar azdır. Bu boşluğu doldurmayı amaçlamış Prof. Dr. Çağatay Üstün, mesleki ve sosyal etik ile olan yaklaşık 15 yılı aşkın yolculuğunun küçük bir özeti Merhaba Etik ile bizlere takdim ediyor. Yeni dünya düzeninde etik ve ahlâkın çok daha üst bir yerde rol alacağını vurgulayan yazar, artık bilinenlerin ve tekrarlananların değişmesi gerektiğine işaret ediyor. Merhaba Etik, bireylerin etik ve ahlâka dair yeni bakış açıları ile kucaklaşmasının sınırlarına uzanan bir yolun başlangıcına bizleri götürüyor.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anıtsal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı :

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Sanat Danışmanı:

Süheyla Dinç

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000, Başkent Üniversitesi kuruluşlarından

Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 1. Cadde No: 77, Bahçelievler, Ankara adresinde hazırlanmıştır.

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)
Prof. Dr. Ahmet Mumcu
Prof. Dr. Solmaz Doğanca
Prof. Dr. Sevil Öksüz
Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,
Prof. Dr. Okay Eroskay
Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,
Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,
Prof. Dr. Levent Peşkirioğlu,
Gülbüz Atabek, Kaya Karan,
Ayhan Erten, İlhan Banguoğlu,
Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Yücel Aksoy, A. Erdem Akyüz, Prof. Dr. Kemal Arı, Sabriye Aşır, Dr. Sıtkı Aydinel, Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Haluk Cansın, Nevin Dedeoğlu, Dr. Cihangir Dumanlı, Haluk Erdemol, Sema Erdoğan, Konur Ertop, Gülbüz Evren, Metin Gören, Mümtaz İdil, Muzaffer İzgü, Nilay Karatosun, Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı, Saniye Özden, Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir, Zeki Sarıhan, Sezin San Sungunay, Mete Tizer, İzlen Şen Toker, İzmir Tolga, Melek Şirin Tolga, Dr. Mehmet Uhri, Mehmet Ünver, Orhan Velidedeoğlu, Dr. Öğüt Yazman, Aylin Yengin, Halit Yıldırım, Mustafa Yıldız

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara
Tel: (0312) 212 80 16
Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok,
Kat: 3, Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul
Tel: (0216) 456 27 27 (pbx)
Faks: (0216) 456 27 29

Baskı: APA Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Hadımköy, İstanbul Cad. Ömerli Mah. No:159
Arnavutköy, 34555 İstanbul

Dağıtım: Yaysat

Basım Tarihi: 21 / 07 / 2017

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

3 Aksiyon *Dr. Ufuk Akyol*

5

Büyük Taarruz

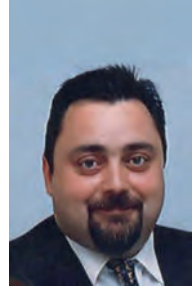
Kaya Boztepe

- 11 Albay Reşat Çiğiltepe**
Dr. Cihangir Dumanlı
- 15 Onlar Atatürk'ün Askerleriydi**
Metin Gören
- 17 Asker Mustafa'nın Savaş Serüvenleri**
Zeki Sarıhan
- 23 Çanakkale Savaşı'nda İaşe ve Beslenme**
Prof. Dr. Kemal Arı
- 29 Atatürk ve Ülke Dışında Adını Taşıyan Yerler**
A. Erdem Akyüz
- 34 Osmanlı İmparatorluğu'nda İngiliz Sanayi Casusları**
Cengiz Özakıncı
- 39 Yüksek Öğretim ve İlk Özerk Üniversitenin Kurulması**
Cengiz Önal
- 44 Hakimiyeti Milliye Yazıları**
- 45 Başkent Üniversitesi II. Uluslararası Açık Satranç Turnuvası Düzenledi**
- 49 Türkiye'de Petrol Var mı?**
Necdet Pamir
- 54 Evliya Çelebi'nin Akıllamaz Yolculuğu**
Konur Ertop
- 59 Nokta ile Virgül Paldır Küldür**
Tekin Özertem
- 65 Fransızların Top Ateşine Tuttuğu Türk Köyleri**
Gülbüz Evren

İÇİNDEKİLER

- 69 Muazzez İlmiye Çığ'dan Mektup Var**
- 73 Homo Violents** *Levent Altaş*
- 79 Antiokhus ile Stratonike**
Haluk Erdemol
- 81 "Doğum Gününüz Kutlu Olsun Mister Mete!"**
Mete Akyol
- 88 Göbeklitepe** *Tulga Albustanlıoğlu*
- 95 İmece** *Yahya Aksoy*
- 98 Isaac Newton** *Yücel Aksoy*
- 102 Dünya Bizi Doyurabilir Ama Açgözlülüğümüzü Değil**
Sabriye Aşır
- 106 Gölgen ile Yüzleşmek**
Berk Yüksel
- 111 Geleceğini Seçmek**
Melek Şirin Tolga
- 113 "Kastrato"lar** *Necfe Uğurlu*
- 117 "Neler Olmuyor ki Dünyada**
Sezin San Sungunay
- 121 Ayvazovski** *Yaşar Öztürk*
- 126 Helen'in Gözyaşları** *Mehmet Uhri*
- 129 Sait Faik Abasıyanık Müzesi**
İzlen Şen Tokar
- 133 Düşlere Uçuş** *Nuray Bartoschek*
- 137 Tasarımcılık** *Mehmet Ünver*
- 141 Bir Kız Kardeşin Sevecen Sarılışı** *Haluk Erdemol*
- 143 Çocuklar Neden Yalan Söyler?** *Sedem Demir*
- 148 Neden Hıçkırırız?**
Deniz Bener
- 14 İlk Dersimiz Türkçe**
- 48 Fırçalayarak**
- 78 Bilginizi Denetleyin**
- 151 Çözümler**
- 152 Yarının Büyüklüğü**
- 154 Bulmaca**
- 156 Satranç**
- 158 Ayın Kitapları**
- 160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük**

Aksiyon

Hepimizin ömrümüz boyunca örnek aldığımız, görüşlerine değer verip hatta benimsediğimiz özel kişiler vardır.

Benim de var.

Ondan öğrendiğim birçok "görüş", "yaşam tarzı", "duruş", "etrafta olup biteni algılama ve yorumlama tarzı" gibi değerlerin yanında, yeri geldiğinde hatırlattığı bazı deyişler de hep aklımda, yeri geldiğinde de hep dilimdedir.

Patronunuzun şirketi yönetim tarzından memnun değilsinizdir, iş arkadaşlarınıza dertlenebilirsiniz.

Eşinizle artık geçinemediğinizi fark ediyor ve sızlanıp duruyor olabilirsiniz.

Arabanızdan gelen garip sesin ne olabileceği hakkında fikir yürütüp durabilirsiniz.

Ülkenizi yöneten hükümetin yöntemlerinden hatta görüş ve yak-

laşımından da memnun değilsinizdir...

Muhalefet edersiniz.

Ama gün gelir, dertlenmek, sızlanmak, fikir yürütmek veya muhalefet etmek yetmez.

O gün kelimelerden daha yüksek sesle konuşan bir şey gerekir: Aksiyon!

**Gün gelir,
dertlenmek,
sızlanmak, fikir
yürütmek veya
muhalefet etmek
yetmez.**

O gün kelimelerden daha yüksek sesle konuşan bir şey gerekir...

Patrona istifa mektubunuzu sunarsınız, eşinize boşanma davası açarsınız, arabayı bir tamirciye gösterirsiniz, hükümetinizi protesto edersiniz!

Ve o andan itibaren siz, artık aynı kişi

değilsinizdir.

Hayatımda örnek aldığım kişinin, babamın, yeri geldiğinde hatırlattığı deyişlerden biridir bu:

"Aksiyon, kelimelerden daha yüksek sesle konuşur!"

ufukakyolbd@gmail.com

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

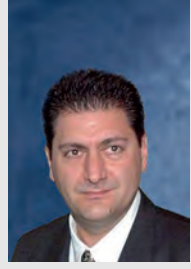
Derleyen: GAZİ GÜDER

- *Cumhuriyet rejimi demek, demokrasi sistemi ile devlet şekli demektir. Biz Cumhuriyeti kurduk, o on yaşını doldururken demokrasinin bütün icaplarını sırası geldikçe uygulamaya koymalıdır.*
- *Cumhuriyet düşünce serbestliği taraftarıdır. Samimî ve meşru olmak şartıyla her fikre hürmet ederiz. Her kanaat bizce muhtemeldir.*
- *Cumhuriyet ahlâki fazilete dayanan bir idaredir. Cumhuriyet fazilettir. Türk milletinin tabiat ve âdetlerine en uygun olan idare Cumhuriyet idaresidir.*
- *Temeli büyük Türk milletinin ve onun kahraman evlâtlarından mürekkep büyük ordumuzun vicdanında akıl ve şuurunda kurulmuş olan Cumhuriyetimizin ve milletin ruhundan mülhem prensiplerimizin bir vücudun ortadan kaldırılması ile bozulabileceği fikrinde bulunanlar, çok zayıf dimağlı bedbahtlardır. Bu gibi bedbahtların, Cumhuriyetin adalet ve kudret pençesinde lâayık oldukları muameleye maruz kalmaktan başka nasipleri olmaz.*
- *Benim naçiz vücudum birgün elbet toprak olacaktır, fakat Türkiye ilelebed yaşayacaktır.*
- *Türkiye Cumhuriyeti mesut, muvaffak ve muzaffer olacaktır.*
- *Gelecek nesillerin Türkiye'de Cumhuriyetin ilanı günü, ona en merhametsizce hücum edenlerin başında, cumhuriyetçiyim iddiasında bulunanların yer aldığını görerek şaşıracaklarını asla farz etmeyiniz! Bilâkis, Türkiye'nin münevver ve cumhuriyetçi çocukları, böyle cumhuriyetçi geçmiş olanların hakikî zihniyetlerini tahlil ve tesbitte hiç de tereddüde düşmeyeceklerdir.*

K. Atatürk

Gençliğin Dünyası

Kaya Boztepe

Büyük Taarruz

Mustafa Kemal Paşa'yla beraber Anadolu'ya geçme planları yaparken İngilizler tarafından tutuklandı ve Malta'ya sürüldü. Esaret biter bitmez de nefesini Ankara'da aldı. Ali Fethi Okyar, Atatürk'ün en sevdiği ve en çok güvendiği arkadaşlarından biriydi. Meclis binasına doğru giderken önünden geçen iki atlı araba'nın kaldırdığı toz dumanından kendini korumak için kenara doğru yürüyüp eliyle ağzını kapadı. Bu çorak yer bir gün "Başkent" olacak deseler kimse inanmazdı herhalde. Gerçi bütün bu yokluklar içinde düzenli bir ordu kurulacak, bir meclis açılacak, ayağına giecek

çarığı olmayan bir millet dirilecek ve bir kurtuluş mücadelesine girerek bütün dünya'ya kafa tutacak deseler "herhalde aklından zoru var" diye ciddiye bile almazlardı. Kurak Ankara'nın Temmuz sıcağında alnındaki terleri silerek Meclis binasından içeri girerken bir asker selam durdu, "Paşam karargâhta sizi bekliyor" dedi. "Tamam evladım" diyerek içeri doğru yönelince genç Anadolu çocuğu bir adım daha atarak öne çıktı ve "Acele buyurdular." dedi.

Mustafa Kemal Paşa, Bağdat Demiryolu'nun yapımı sırasında, 1892'de yapılmış olan, Ankara

Garı'nın içindeki, eski adıyla "Direksiyon" binasını hem konut hem de karargâh olarak kullanmaktaydı. Fethi Okyar, Kara Zıpkalıların arasından geçerek içeri girdi. Salih Bozok kapıdaydı, "Buyrun, Paşam sizi bekliyor." dedi. Ali Metin Çavuş boş kahve fincanı ile odadan çıkarırken, Mustafa Kemal Paşa çalışma odasında derin düşüncelerle bir haritayı incelemekteydi. Fethi Okyar içeri girince gülümsedi, ayağa kalktı

Milli'ye uygun bir barış yapmaları olasılığı varsa, kan dökmeyelim."

Fethi Bey "Bir ümit var mı?" diye sordu.

"Hayır yok ama biz uyarı görevimizi bir daha yapalım. Kamuyu ve tarih önünde akacak kanın sorumluları belli olsun."

İngiliz ve Yunan istihbaratına göre Yunan mevzilerini yarmak imkânsızdı. Zaten Türklerin kıpırdayacak hali de yoktu. General

Hacianesti ve İngiliz komutanlar cepheyi teftişe geldiklerinde ordu ve savunma mevzilerini çok beğenmişlerdi. İzmir'e döndüklerinde Hacianesti

"En geç iki gün içerisinde Yunan cephesini yararız. Sonrası Yunanlar için felaket olacaktır."

ve hiç giriş yapmadan "Fethi Bey biz Ağustos'ta taarruz etmeye karar verdik" dedi.

Fethi Bey'in gözleri büyüdü "Ne diyorsunuz?!"

"Bunu bilen beşinci kişisiniz, eski hiç bir ordumuza benzemeyen, çok güçlü ve bilinçli bir ordumuz oldu. En geç iki gün içerisinde Yunan cephesini yararız. Sonrası Yunanlar için felaket olacaktır. Sizi şunu sormak için rica etmiştim, hemen Avrupa'ya hareket edebilir misiniz?"

"Elbette".

"Buna sevindim, Fransız, İngiliz ve İtalyan yetkililerle son kez konuşmanızı istiyorum. Misak'ı

gazetecilere "Bütün cepheyi gezdim Mustafa Kemal adında bir komutana rastlamadım." şeklinde bir demec vermişti.

Bu arada Ankara'da sessiz ama derin bir çalışma vardı. Rusya'dan, İstanbul'dan, Doğu ve Güney cephelerinden gelen ve kaçırılan silahlar, askeri mühimmat ve gereçler yavaş ancak kesintisiz olarak Ankara ve Batı cephesine akmaya devam ediyordu. Bu gizli çalışmalardan birinde her olasılık dikkate alınarak bir "Batı Cephesi Taarruz Planı" taslağı hazırlandı ve Fevzi Paşa'ya gönderildi. Fevzi Paşa plâna baktı, gülümsedi ve "Bu

planın adı kurt kapanı olsun.” dedi.

Batı Cephesi komutanları Akşehir’de toplanmak için güzel bir bahane buldular. Cephe Karargâhı ile Kolordu Karması 28 Temmuz günü bir futbol karşılaşması yapacaktı. Olay basına bildirildi. Çoğunluğun ilk defa izleyecekleri futbol maçının izleyicileri arasında birinci tribünde Mustafa Kemal Paşa, Fevzi Paşa, İsmet Paşa, Şevki Paşa, Nurettin Paşa, hemen arkalarında da Kolordu komutanları Albay Asım Gündüz, İzzettin Bey, Kemalettin Bey ve üst düzey bazı subaylar vardı. Yoksul vatanın umutlu evlatları, filesiz kaleli toprak sahaya uzun şortlarla çıktılar. Bulabildikleri kırmızı ve beyaz sözde formalar giymişlerdi. Kalecilerin dizleri sargı beziyle sarılmıştı.

şuruz.” dedi.

Fevzi Paşa haritanın başına geçti. “Aylardır üzerinde çalışılan planın esası, silah ve sayıca bizden üstün olan düşmanı bir darbeye çökertmektir. Bunu da ancak bir baskınla sağlayabiliriz. Bunun için kuvvetlerimizin büyük kısmını, tam bir gizlilik içinde, Afyon’un güneyinde toplayacağız. Afyon ile 40 km batısındaki Çiğiltepe asıl taarruz cephesidir. Burada düşmandan 3 misli fazla kuvvet toplayacağız” diyerek planı anlattı.

Plan son derece sade, oldukça etkili ancak riskliydi.

Her zaman fazlaca ihtiyatı ile ün salan, bir çok subayın öğretmenliğini yapmış olan Yakup Şevki Paşa “Hayal görmeyin” dedi. “Ben Afyon’u da, düşman mevzilerini de

Yakup Şevki paşa

“Hayal görmeyin. Ben Afyon'u da düşman mevzilerini de gördüm, orası öyle bir-iki günde geçilecek yer değil”

Komutanlar maçtan sonra gizlice buluştular. Kolordu komutanları taarruz planlarını ilk defa duycaklardı. Son yüzyıllarda sadece meşhur savunmalarla hatıralarda yer almış Türk ordusu “taarruz” kelimesini unutmaya yüz tutmuştu. Herkes gergin ve heyecanlıydı. Sakinliğini koruyan çakmak gözlü, “Fevzi Paşa plânı özetlesin sonra detayları konu-

gördüm, orası öyle bir-iki günde geçilebilecek bir yer değil. Ayağı çarıklı askerle o sarp kayalık ve vahşi arazide elimizdekini de kaybederiz.”

Mustafa Kemal Paşa sakince “Tavsiyeniz nedir Paşam?” diye sordu.

“Elimizdeki kuvvetlerle uygun bir cepheden taarruz ederiz, eşit

olarak savaşırız, geri çekilirlerse takip ederiz”.

“Bu tarz bir savaş ile kesin sonuç alabilir miyiz?” diye sordu Mustafa Kemal.

“Alınamaz ama yenilsek bile ordu elimizde kalır, bütün varımız bu.”

“Bütün varımız bundan ibaretse, kesin sonucu bununla almak zorundayız.”

7 Ağustos günü Ali Kemal’in, Mustafa Kemal Paşa ve milli mücadele katılanlara hakaretler yağdırdığı yazısı İstanbul’da elden ele dolaşırken Vahdettin, Sir Harold Rumbold’dan işyancı millicileri bastırmak için İngiltere’den yardım istemekle meşguldü. Rumbold kendinden başka kimseyi düşünmeyen Vahdettin ile aralarında geçen konuşmayı Lord Curzon’a aktarıncı duyduklarına kendisi bile inanamıyordu.

İşte İstanbul’da bunlar olurken Ankara taraflarında hummalı çalışmalar devam ediyordu. Ordunun gizlice sevk edileceği güzergâh üzerindeki köyler boşaltılıyor, köprüler onarılıyor, yollar genişletiliyor, çalışma yapılan yerlerde izler siliniyordu.

İsmet Paşa 13 Ağustos’da gizlilik içinde ilk emrini verdi. Birlikler kaydırılmaya başlanacak, bunun anlaşılmasında için çadırlar sökülme-yecek, az sayıda er geride kalarak sanki birlik oradan ayrılmamış gibi günlük hareketlerine devam edecek, bazı birlikler düşmanı aldatmak için

aksi yönde yürütülüp gece tekrar yerlerine dönecekti.

20 Ağustos akşamı, saat 23:00. İkinci Kolordu ile taarruz’da çok önemli bir rol oynayacak Süvari Kolordusu komutanları da Başkomutan’ın karşısındaydı. An itibarıyla imkânsız denilen tam elli bin kişilik bir ordu kimsenin ruhu bile duymadan güneye kaydırılmıştı. Çakmak gözlü Paşa taarruzun nasıl yapılacağını harita üzerinde bir kez daha ayrıntılı olarak anlattı ve Asım Gündüz’e döndü. “25 Ağustos akşamı her türlü haberleşmeye son verilecek. Limanlara giriş, çıkışlar, İstanbul, İzmit arası kara ve demiryolu ulaşımı kesilecek. Yani biz işi bitirene kadar dünyanın Anadolu’dan haberi olmayacak. Yeteri kadar uçağımız var, çocuklar düşmanın hava keşfi yapmalarını önlesinler.”

Sonra İsmet Paşa’ya döndü.

“Ordulara yazılı emri geçiniz, 26 Ağustos Cumartesi sabahı düşmana taarruz edeceğiz.”

Tam tamına 300 yıldır duyulmamış bir emirdi bu. Ayağa kalkmasıyla beraber herkes gözleri yaşlı bir şekilde esas duruşa geçti.

“Paşalar,” dedi, “gazamız mübarek olsun!”

Üç gün sonra Afyon Orduevi’nde düzenlenecek balonun hazırlıklarını yapan Kolordu Komutanı Trikupis’in odasına giren Albay Merentidis “Generalim, kaçarken yakaladığımız bir Türk askeri Türklerin güneye gizlice üç tümen yığdığını söylüyormuş” dedi. Tri-

kupis duraksadı, “Üç tümen zaten var, üç daha etti altı. Savunma için çok, hücum için az, acele hava keşfi isteyin!”

İki saat sonra gözlemci telefonu geldi, “Bir hareket yok, resimleri gönderiyorum.”

Eski ve yeni fotoğrafları incelediler, görüntü aynıydı. Komutan rahatladı. İngiliz istihbaratı da aynı yönde bilgi geçmişti. “Bir sürpriz beklemiyoruz” şeklinde bir telgraf geldi. Telgrafı alan Atina Elçisi Lord Granville huzur içinde yaz tatiline çıktı.

Sir H. Rumbold da çıkmak için hazırlıklara başladı. Oysa onları sürprizin en büyüğü bekliyordu.

Başkomutan Akşehir’de eski bir Rum evinde kalıyordu. Sabah erken kalktı, traş oldu, aşağıya indi. Ali Metin Çavuş kahvesini getirirken Mahmut, Salih ve Muzaffer onu bekliyorlardı. Tümen komutanlarına

“Bir sürpriz beklemiyoruz” şeklinde telgrafı alan Atina Elçisi Lord Granville huzur içinde yaz tatiline çıktı.

taarruz emrinin birliklere söylenmesi emrini verdi. Sessiz bir çılgınlık nasıl olabilirse işte öyle bir coşkuyla karşılandı emir. Sessiz ama düğüne gider gibi bir hazırlık vardı. Konuşmak değil, hapşırarak bile yasaktı. 23. Tümen 68. Alay’dan

Mustafa Kemal Paşa birlikleri denetliyor.

saka eri Kel Zeynel yanından geçen takım çavuşuna seslendi. “Çavuşum, İzmir’e gidiyormuşuz, kaç saatte varırız?”

Duyanların gözlerinden yaş gelmesine bir kahkaha tufanı patladı. Tabii hepsi sıkı bir fırça da yediler.

Süvari Kolordusu düşman cephesi yarılınca Sincanlı ovasına, düşmanın arkasına sarkacaktı. Tabii bunun için cephenin yarılmasını beklemeleri gerekiyordu. Fahrettin Paşa düşündü. Ya daha önce yapabilseler bu işi? Düşman savaş sırasında kendi sırtlarında koşturan süvari birliklerini gördüklerinde nasıl bir panik yaşar, ya da cephe

zaten yarılmış diye düşünmezler miydi? Tek yol bölgeyi çok iyi bilen 6. Tümen'in akıncıları ile konuşmaktı. Güzergâh dağ yolundaydı. O kadar sarp, kayalık ve orman içindeydi ki, sadece tek kişilik bir patika yol vardı. Yunanlar geceleri buradan geçmek imkânsız olduğundan nöbetçi bırakma ihtiyacı bile hissetmiyorlardı. Gözü kara ordu komutanı ile Fahrettin Paşa heycanla bakıştılar.

Sabah Sincanlı Ovası'nda olmak için koca kolordu bir ip gibi dizildi öncülerin ardına. Zifiri karanlıkta bu yolu geçeceklerdi.

Alay sabah sancak açacak mıydı gerçekten? Askerlerin aklında bu soru vardı.

Sıcak yemek verildi askere. Güneş batarken hummalı sessiz hazırlıklar devam ediyordu. Tabur, tabur namazlar kılındı. Askerler memleketlerinden gelmiş yavuklunun yemenisinden, sigara tabakalarına, işlemeli mendillerden değerli eşyalarına kadar eşyalarını bölük eminine teslim etmeye başladılar. Darginlar barıştı, herkes helalleşti, sarıldı. Silah kuşanıp düzene girdiler. Sallanıp ses çıkaracak ne varsa sıkıca bağladılar. Taarruz mevzilerine doğru sessiz bir yürüyüş başladı.

Gökyüzünde üç günlük bir hilal

Mustafa Kemal Paşa Büyük Taarruz öncesinde birlikleri selamlıyor

vardı. Yaşlılar bunu zafere yordular.

Mustafa Kemal Paşa, Fevzi Paşa, İsmet Paşa saat 03:30'da at bindiler. Sisli, serin ve karanlık bir Ağustos akşamıydı. Kocatepe'ye doğru sürdüler atlarını.

Saat 05:30'da dağlar, ovalar görünmeye başlamıştı ki zevk narası gibi bir emir duyuldu. "Ateş!.."

Peşi sıra bir cehennem ateşi başladı. Ne Türkler, ne de Yunanlar böylesine dehşet verici bir ateş görmüştü bugüne kadar. Top seslerinin peşinden havaya uçan cephanelikler, kamyonlar, toplar parçalanıyor, Kocatepe bile zangır zangır titriyordu.

Toplar ateşi ileri kaydırırken siperlerinden fırlayan Mehmetçik fırtına gibi esmeye başlamıştı. Top, tüfek ve bomba seslerini bastıran bir ses daha vardı.

"Allah Allah... Allah Allah..."

Saat 06:45 de 5. Tümen Kalecik Sivrisini ele geçirdi. On dakika sonra 15. Tümen'in 38. Alayı Tınaz Tepe'yi almıştı. Artık tek hedef vardı.

"Akdeniz!"•

kayaboztepebd@gmail.com

Albay Reşat Çiğiltepe

Kurtuluş savaşımızın kesin sonuç muharebesi olan Büyük Taarruz (26 Ağustos 1922) ve Başkomutan Meydan Muharebesi (30 Ağustos) gerek kuvvetin oluşturulması, gerek planlama ve yığınaklanma gerekse icra bakımlarından askerlik sanatının başyapıtı niteliğindedir.

Sakarya Meydan Savaşı'ndan (13 Eylül 1921) itibaren bir yıl içerisinde ordunun teşkilatlanma, personel, silah, cephane, donatım, eğitim eksiklikleri tamamlanmış, milletin tüm imkanları seferber edilerek Yunan ordusuna denk bir kuvvete ulaşılmıştır.

Türk ordusunun muharebeye hazırlanışı

Büyük taarruzun planlanmasında harp prensipleri (özellikle sıklet merkezi, kuvvet tasarrufu, baskın, komuta birliği, sadelik prensipleri) dünya harp tarihinde az görülebilecek şekilde uygulanmıştır. Başkomutan cesur bir plan yapmıştır. Tüm cephede kuvvet mukayesesini 1/1 iken Afyon güneyindeki 12 kilometrelik asıl taarruz (yarma) bölgesinde düşmana 6 misli üstünlük sağlanmıştır.

Albay Reşat Çiğiltepe

Bunun için Afyon kuzeyinde tali taarruz yapan 2. Ordu bölgesinden büyük gizlilik ve aldatma tedbirleri ile güneye kuvvet kaydırılmıştır. Düşman Afyon kuzeyinin zayıflatıldığını öğrenirse Eskişehir- Ankara İstikametinde ilerleme veya Afyon güneyindeki birliklerimizi kuşatarak göller bölgesine ve Toroslara atma riskleri vardır. Plan o kadar risklidir

ki 2. Ordu komutanı ve Atatürk'ün harbiye ve harp akademisinde hocası olan Yakup Şevki Paşa Atatürk'e **“Akademide böyle bir plan yapsaydın seni sınıfta bırakırdım”** demiştir. Ancak milletin varını yoğunu ortaya koyduğu bir durumda kesin sonuç almak için büyük riskler alınmış, sonuçta zafere ulaşılmıştır.

Büyük taarruzun sıklet merkezi (yarma bölgesi) Afyon güneyinde 12 kilometrelik bir cephede bulunan tepeler hattıdır. İngiliz uzmanların **“Türkler burayı altı günde alırlarsa altı saatte aldık diye övünebilirler”** dedikleri Yunan savunma mevzileri 26 Ağustos sabahı taarruzun ilk iki saatinde ele geçirilmiştir.

Yarma bölgesinin hemen batısında Çiğiltepe bulunmaktadır. Bu tepe Albay Reşat'ın 57. Tümenine hedef olarak verilmiştir. Ancak Çiğiltepe çok sarp, dikenlik ve çalılarla örtülü, düşmanın da iyi savunduğu bir tepedir. Yarma bölgesi dışında olduğundan diğer tümenler kadar topçu desteğinden yararlanamamaktadır. Bu nedenlerle 57. Tümenin üstün gayretlerine rağmen 26 ağustos günü ele geçirilememiştir. Çiğiltepe'nin düşmanda kalması yarma bölgesindeki tümenlerin batı yan emniyetini tehdit etmektedir.

27 ağustos sabahı taarruz yeniden başlatılmış, Çiğiltepe yine ele geçirilememiştir. Durumu Kocatepe'den izleyen Başkomutan Mustafa Kemal Tümen Komutanı Albay Reşat'a telefon ederek **“Niçin hedefi-**

nize varamadınız?” diye sormuştur. Albay Reşat bey’in cevabı **“Komutanım söz veriyorum yarım saat içinde hedefime varacağım”** olmuştur.

Benzer şekilde 1. Ordu komutanı Nurettin paşa ve 1. Kolordu Komutanı İzzettin Çalılışlar da Reşat Bey’e telefon ederek tepeyi ele geçirmesini emrederler. Yine bir gelişme olmayınca Mustafa Kemal saat 11.00’de ikinci kez

telefon ettiğinde telefona Reşat Bey’in emir subayı çıkar. Emir subayı Reşat beyin komutana bir not bırakarak intihar ettiğini söyler. Notta şöyle yazmaktadır: **“Komutanıma verdiğim sözü yapamadım. Muvafakatsızlık (başarısızlık) beni hayatımdan bizar etti (bıktırdı).”**

Çiğiltepe aynı gün saat 15.30’da ele geçirilmiştir.

Albay Reşat Bey Trablus, Balkan savaşlarında ve Birinci Dünya Savaşı’nda Kafkas ve Suriye cephelelerinde Atatürk’ün emrinde savaşmış, deneyimli, başarılı, Atatürk’ün sevdiği bir subaydır.

Atatürk bu olayı anlatırken şu ifadeleri kullanmıştır:

“Bu misali Reşat Bey’i takdir etmek, için söylemiyorum. Böyle bir hareket bizce kabul edilemez.

“Böyle bir hareket bizce kabul edilemez. Yalnız ordumuzda subayların, komutanların kendilerine verilen vazifeyi yapmakta gösterdiği fedakârlığı ve namus hissini söylemek isterim.”

Yalnız ordumuzda subayların, komutanların kendilerine verilen vazifeyi yapmakta gösterdiği fedakârlığı ve namus hissini söylemek isterim.

Hakikatte ordumuzdaki subaylar ve yüksek komanda heyeti yekdiğerine karşı böyle bir muhabbetle, hürmetle, emniyetle, itimatla bağlıdır ve üstten aldıkları emri bir namus kabul ederek yerine

getirirler.”

Atatürk Reşat Bey’in bu davranışını unutmamış, 1934 yılında soyadı kanunu çıktığında Reşat Bey’in varislerine Çiğiltepe soyadını vermiştir. Reşat Bey’in mezarı Afyon Sandıklı ilçesindedir. Ruhü şad olsun.

Bu olay Türk subayının vazife anlayışını, komutanına bağlılığını ve fedakarlığını gösteren örnek bir olaydır. Kurtuluş savaşını kazandıran bu yüce ruhtur.

Bu ruh subaylara askeri okullarda ve harbiyede verilir, kıtalarda geliştirilir. Bu ruh Türk ordusunun genlerinde vardır. Devam ettirilmesi ve geliştirilmesi komutanların ve ülkeyi savunmaktan sorumlu olanların birincil görevidir. •

cihangirdumanlibd@gmail.com

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

- 1 Üsküf (Yun.)**
a-İshal
b-Slayt
c-Karşılıklı konuşmak
d-Yeniçeri subayı sarığı
- 2 Virmek (Yun.)**
a-Flüt çalmak
b-Bir element
c-Ötücü bir kuş
d-Voliyle balık avlamak
- 3 Müzikalite (Fr.)**
a-Yerleşke
b-Kamp
c-Sahne ışığı
d-Müziğe uygunluk
- 4 Türbülans (Fr.)**
a-Mezar taşı yazısı
b-Epilasyon
c-Hava/su burgacı
d-Destansı öykü
- 5 Şövale (Fr.)**
a-Yazıt bilimci
b-Ressam sehпасı
c-Üstderi
d-Kılıçoyunu
- 6 Urbasız (İta.)**
a-Yoksul kimse
b-Ayarsız
c-Yiğitlik gösteren
d-Uzun giysi
- 7 Ajanda (Lat.)**
a-Takvimli defter
b-Çizelge
c-Muhasebe defteri
d-Anı defteri
- 8 Süspans (Fr.)**
a-Santigrat
b-Filmde verilen gerilim
c-Tasarlanmış
d-Tehlikeli bir hastalık
- 9 Rulo (Fr.)**
a-Nota işareti
b-Sağlık bilgisi
c-Boru biçimi
d-Perhiz
- 10 Jüpon (Fr.)**
a-Giysi altı etek
b-İzgaralık et
c-İriyarı erkek
d-El tezgâhi
- 11 Akademik (Fr.)**
a-Bilimsel nitelikli
b-İşkence aleti
c-Tutuklu
d-Esir
- 12 Lup (Fr.)**
a-Alt geçit
b-Büyüteç
c-Katı bir element
d-Kimyada ayırışma
- 13 İzolasyon (Fr.)**
a-Mesnetsiz
b-Boş oturmak
c-Dayanaksız algılama
d-İletkeni bir maddeyle kaplamak
- 14 Nüans (Fr.)**
a-Sarı çiçekli bir bitki
b-Gagası dişli kuş
c-İnce ayırım
d-Küçük masa
- 15 Küvet (Fr.)**
a-Yunak teknesi
b-Töretanimaz
c-Süs eşyası
d-Yasadışı

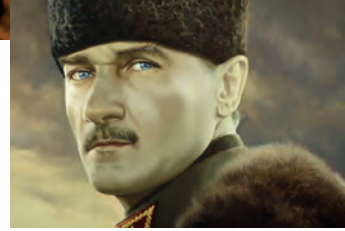

Onlar Atatürk'ün Askerleriydi

Bir sloganın geçirdiği tarihsel evrimde, vatan için canını feda edenlerin isimleri anımsanamazdı ama; “Şehitler ölmez vatan bölünmez” şeklindeki yürek sesleri, göz yaşı pınarlarıydı, bu ulus için.

Birinci Dünya Savaşı'ndan başlayarak Çanakkale ve Kurtuluş Savaşlarımızı dek uzanan uzun yıllar dünya ulusları için bir örnekti kuşkusuz.

Atatürk gibi bir dehanın “Ordular ilk hedefiniz Akdeniz’dir ileri” komutu ve kurtarılan vatan toprakları, kanla yazılan destanların en büyüğü ve yücesiydi. Bir maraton koşusunun kural dışı uygulaması gibiydi, Atatürk'ün komutu. Düşman önde biz arkalarında, finiši düşmanın Ege Denizi’ne dökülerek bitirilecek anlamlı yarışın içinde kimler yoktu ki; Karşlı Mehmet, Erzurumlu Hüseyin, K. Maraşlı Ahmet, Gaziantep’li Ökkeş, Tokatlı Nuri, Sakaryalı Muharrem...

Atatürk gibi bir dehanın “Ordular ilk hedefiniz Akdeniz’dir ileri” komutu ve kurtarılan vatan toprakları, kanla yazılan destanların en büyüğü ve yücesiydi.

Ve de sporcular. Futbolcular, atletler, yüzücüler, güreşçiler, hokeyciler, cimnastikçiler. Özcesi vatan savunmasına ortak, yüzlercesi. Beşiktaşlısı, Fenerbahçelisi, Galatasaray, İmalat-ı Harbiye (Ankaragücü) ve nice kulüplerimizin kahraman sporcuları. Vatan için ölmenin gururunu özümseyerek.

Daha önce de böyle olmuştu. Unutulmaz Çanakkale Savaşları'nda. Nice sporcuların isimler vardı, şehitler listesinde. Beşiktaşlı Mehmet Bey gönüllü gittiği Çanakkale'de şehit olmuştu.

Fenerbahçe silah altında olan 52 sporcusunun yarısından fazlasını, Galatasaray 9 şehit vermişti

Fenerbahçe silah altında olan 52 sporcusunun yarısından fazlasını şehit ve gazi olarak yitirmişti. Galatasaray 9 şehit, futbolcu ve hokey oyuncusu Hasnu Galip bey ise ağır yaralı olarak günlerce yaşam savaşı vermişti. Beşiktaş kulübünün kurucusu Ahmet Fetgeri ve arkadaşları Atatürk'ün yanında olabilmek için cepheye koşmuşlardı. Türk İdman Ocağı ve Anadolu Kulübü sporcuları da gözlerini kırpmadan ön saflarda çatışarak şehit olmuşlardı. Kuşkusuz; Çanakkale için yazılan destanların, öyküler, yazıların bir bölümünde de Fenerbahçeli Nuri gibi, Beşiktaşlı hokeyci Aziz Efendi veya Galatasaraylı koşucu Ali Fuat vatan savunmasında şehit düşmüş-

lerdi. İngiltere'nin Blackpool B takımında 4 yıl futbol oynayan Anzak askeri yüzbaşı Timothy Cesara'nın hatıralarında bir tümce vardı ki çok ilginçti; *"Bazı zamanlar moral depolamak için ve özellikle silah seslerinin sustuğu saatlerde futbol oynardık. Bir defasında, bizim gibi futbol oynayan Türklerin tarafından bir top tıpkı havan topu gibi yüksekte bizim alanımıza düştü. Askerler topu bana getirdiler. Baktım çok eski, dış yüzeyi eskimişti. Bizim toplardan birini askerin eline verdim ve tepede, düşen topun geri verilmesini bekleyen Türk askerine götürmesini istedim. Asker yeni topu kapıldığı gibi kayboldu. Türk cephesinden gelen gol sesleri ise Türk tarafında çok iddialı bir maçın yapıldığını simgeliyordu. İki gün sonra yeniden Türk cephesine saldırdık ama püskürtüldük. Bir daha futbol oynamadık. Türk tarafından da bizim cepheye ne top düştü ne de sesleri duyabildim."*

Onlar Atatürk'ün askerleriydi. Vatan savunmasında ön sıralarda ve hayatlarını hiçe sayarak savaşan sporculardı. İstiklal Savaşımızın en skıntılı günlerinde cepheye silah taşırken hainlerin ihbarları sonucunda şehit edilen onlarca sporcumuzun tarihe ışık tutan fedakârlıklarını bu ülkenin yurtsever halkı asla unutmadı. Günümüzün profesyonel yaşamında, başta futbol olmak üzere salon sporlarının görkemli havasına keyif akıtan genç seyirciler, Atatürkün askerlerine şükran borçludur. •

metingorenbd@gmail.com

Kurtuluş Savaşından

Zeki Sarıhan

MAsker Mustafa'nın Savaş Serüvenleri

Onunla 1976 yılında İnebolu Ortaokulu Türkçe öğretmenliğine atandığımda İnebolu Halkevinin tarihi binasında tanıştım. Ufak tefek, 80 yaşında, fakat dinç bir adamdı. Halkevi'nin saymanlığını yapıyordu. Hem Birinci Dünya Savaşı'na, hem Kurtuluş Savaşı'na katılmış, İstiklal Madalyası sahibi bir gazi idi. Doğu Cephesinde bir kardeşini kaybetmişti. 28 yaşında evlenmiş, iki kızı ve bir oğlu olmuştu. Hayatta yalnız bir kızı kalmıştı. Torunları vardı.

Daha ilk karşılaşmamızda beni ve eşimi Halkevi'ne üye yaptı. Ona en kısa zamanda savaş anılarını dinleyip kaydetmek istediğimi söyledim. Ertesi 3 Haziran 1976 günü gene Halkevi'nde buluştuk. Salonda 10-12 kadar İnebolulu genç vardı. Ses alma cihazını Karadeniz'e bakan tiyatro salonunun bir köşesine yerleştirdik.

Şimdiye kadar ondan savaş anılarını yalnız Türkiye Öğretmenler Sendikası'nın yönetim kurulu üyesi, eski

Köy Enstitüsü müdürlerinden İsmail Safa Güner istemiş. Mustafa Amca da 6-7 sayfa bir şey yazarak göndermiş. Bunun ne olduğunu bilmiyor. Bana anlattıkları yazı makinesinde temize geçince 13 sayfa tuttu ve şimdiye kadar bir yerde yayımlanmadı. Bütün Dünya okurları için ondan bir özet yapıyorum.

19 YAŞINDA ASKER

Birinci Dünya Savaşı ilan edildiğinde Asker Mustafa, İnebolu Ticaret Lisesi'nde öğrencidir. İstanbul'da Küçük Zabıt okulunda altı ay talim terbiye, tatbikat yaptıktan sonra Bandırma'daki 5. Ordu Muhafız Bölüğü'ne gönderilir. Orada takım çavuşu olur. Komutanları Liman Von Sanders'tir. Karargâhta birçok Alman subayı da vardır. Balıkesir ve Manyas taraflarında büyük ölçüde firar olayları görülür. Hatta 61. Fırka savaşın son zamanlarında Balıkesir yöresinde firarları önlemek için bekletilmektedir. Savaş sırasında büyük bir ziyan olan firarların çokluğu savaşın uzamasını-

dandır. Askerler kıtlık içindedir.

Birinci Dünya Savaşı'nın büyük devletlerin bir paylaşım savaşı olduğundan da haberdar olan Asker Mustafa, o zaman Türkiye'nin

kaderi ile ilgili bir bilgiye sahip olmadıklarını belirtiyor. Kurtuluş Savaşıyla Türkiye'nin kendini kurtarmasını da Rusya'da Çarlığın devrilmesine bağlıyor.

İNEBOLU'DA DURUM

Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra Bandırma'ya gelen bir İtalyan torpidosuna selam durulduğunu üzülerken görmüş. Askerin terhis edilmeye başlamasıyla o da İnebolu'ya dönmüş. "Memeleket yukarıdan aşağıya perişan, fakir düşmüş" diyerek bir yandan da Rumlar ve Ermenilerin yarattığı sorunlara değiniyor. Diyarbakır taraflarına göç ettirilen Ermenilerin

bir kısmı dönmüştür. Bir gün biri kadın yedi Ermeni Belediye binasına gelerek bitişikteki binada bulunan eşyaları almak istediklerini söylediklerinde Mustafa ve üç arkadaşı buna engel olurlar. Rumlarla Ermenilerin Türklerle birlikte yaşama imkânı orta-

dan kalkmıştır.

Bir gün meyhanede toplanan 30-

İnebolu; Kastamonu, Samsun ve Trabzon'dan sonra Karadeniz'de üçüncü ticaret iskesidir.

35 kadar Rum “Zito, zito, yaşasın ordumuz!” diye gösteri yaparken pencereden susmalarını isteyen polise de “Haydi haydi, çekil git!” diyerek oradan uzaklaştırmışlardır. Ülkede otorite boşluğu vardır.

Mustafa Amca'nın tahminine göre o zamanki İnebolu'nun nüfusu 14 bin civarındadır. Bunun 2.500'ü Rum, 500'ü Ermeni'dir. Yumurta ticareti yapan tek bir de Yahudi vardır. İnebolu; Kastamonu, Samsun ve Trabzon'dan sonra Karadeniz'de üçüncü ticaret iskelesidir. Burası Çankırı, Sinop, Gerze'nin yumurtalarını toplayan ve İspanya'ya ihraç eden parlak bir limandır. Rumlar manifaturacı, kunduracı, terzidir. Türklerden bu sanatları yapan kimse yoktur. Mustafa'nın elbiselerini de bir Rum dikmiştir. Mustafa bir yaşında iken ölen babası tütün kaçakçısı, eniştesi ise kayıkla yolcu taşıyan “Piyadeci”dir. Kardeşi Doğu Cephesi'nde elleri soğuktan donduğu için hastanede ölmüştür.

“Savaşın dört yıl uzaması, sonucunu memlekette kutluk başlamıştı. Halk kepek yemiştir. Memlekette aynı zamanda kolera denen bir hastalık çıkmıştı. Biz askerde iken birçok aile evlatlarını kaybetmişlerdir. Bir de annemin hatırasından bahsedeyim. İstanbul'da zabıt mektebindeyken İnebolulu bir kayıkçı (kıyı kayıkçısı deriz), yelkenle İstanbul'a elma götürüyor. Bir kayıkçı bana elli kuruş getirdi. O zaman elli kuruş az çok bir değer ifade eder. Burada kepek yiyen bir ananın, İstanbul'daki asker oğluna

nefsinden artırarak elli kuruş para göndermesi...”

Türkiye'de eğitime ilk adımın onların gençliği zamanında atıldığını, hocalarının çok iyi insanlar olduğunu, arkadaşlarıyla da çok samimi olduklarını anlatan Asker Mustafa'nın tek şikâyeti, zengin çocukları etle ekmek yerken, baba-sız olduğu için kendisinin ekmeği cevizle yemesi... Babasından kalan bir yapı vardır ve bundan bir lira kira almaktadırlar.

İNEBOLU GENÇLER MAHFELİ

Kurtuluş Savaşı yıllarında Anadolu'da ilk kurulan gençlik örgütü olan İnebolu Gençler Mahfelinin üyelerinden biri de Asker Mustafa'dır. Kastamonu'da yayımlanan Açıksöz gazetesinin 27 Temmuz 1919 tarihli sayısında kuruluşunu haber verdiği Gençler Mahfili hakkında bilgi veren Nurettin Peker derneğin 24 mensubu arasında Asker Mustafa'yı üçüncü sırada saymaktadır. (*Nurettin Peker, İstiklal Savaşı, Resim ve Vesikalarla İnebolu, Kastamonu ve Havalisi Deniz ve Kara harekâtı, İstanbul, 1955, s. 44-47. Kurtuluş Savaşı Gençliği kitabımızda bu dernek hakkında genişçe bilgi vardır.*)

Asker Mustafa'nın hatırladıkları dikkate değer. Mahfelin ancak 10-15 üyesi olduğunu, gençler silâh altına alındığından, mahfelin ancak üç beş ay yaşayabildiğini, Türk ve Ermenilerin Türkleri imha hareketine karşı da hazırlığa başladıklarını,

ellerine büyük sopalar alıp geceleri devriye gezdiklerini anlatıyor. 1976'da üyelerden yalnızca üçünün hayatta olduğunu söylüyor. Rusya'dan gelen yardımların kısa sürede karaya çıkarılmasında İnebolu denizcilerinin başarısını anlatıyor.

KURTULUŞ SAVAŞINDA

Kurtuluş Savaşı başlayınca Mustafa ve onun yaşlılarını 1919 Nisan veya Mayıs'ta askere alırlar. İnebolu'daki 50 kişilik bir müfreze verirler. Birlikte 100-120 kadar asker olurlar. Bir yıl kadar İnebolu'da bu birlikte hizmet eder. Görevleri denizden gelen cephaneyi katır ve öküç arabalarıyla sevk etmektir. Bir de sahilin gerekli yerlerinde nöbet tutarlar. O, İngiliz casusluğu ile yargılanıp Ankara'da asılan Mustafa Sagir'in İnebolu'ya gelişine tanık olmuş. Sagir Hükümet konağına konferans vermeye giderken saygı duruşu yapan askerleri selamlamış.

Mustafa Amca'nın Birliğini Ankara'ya çağırırlar. 23. Alay'a bağlanırlar. Kastamonu'dan sekiz dokuz günde Ankara'ya ulaşırlar. Haymana'ya sevk edilirler. Burada da takım çavuşudur. Talim terbiye ve nişangâh tanzimleriyle uğraşmaktadırlar. Orada Hâkimiyeti Milleye gazetesinden Sagir'in yargılanması ve asılma haberini okur. Haymana'da bir buçuk ay

Mustafa Sagir

kaldıktan sonra yürüyerek Polatlı İstasyonu'na geçerler. Trenle doğru Kütahya'ya sevk edilirler. Toplarıyla birlikte şehre iki saat uzaklıktaki Muhat köyünde konaklarlar. Ordunun Sakarya'ya kadar çekilişine bizzat katılır. "Çok asker telef oldu. Benim yanımda bir asker kafasından vuruldu. Sağıma baktım. Elini şakağına götürmüş. Kafasına bir mermi gelmiş. Birden gitti. Ses yok.

Baktım ölmüş!" diyerek bu geri çekilişten bir olayı naklediyor.

Bir buçuk ay kaldıkları bu köyde Yunanlar Kütahya-Afyon yönüne saldırır. Silah başı yapıp geri çekilmeye başlarlar ve Nasuhçal Dağı'na gelirler. Burada yaptıkları karşı saldırıyı şöyle anlatıyor:

"Bir akşamü-zeri hava henüz kararmamıştı. Bize verilen emir Yunanların sol cenahından taarruz etmekte. Hava kararınca evvela kumandanının adı Yusuf olan (Aramızda Deli Yusuf derdik) İkinci Tabura emir verildi. Tabur taarruza geçti. Biz de onun arkasından. Taarruz ettiğimiz nokta dağın tepesinden aşağı giden bir taşlık yerd. Sağımızda solumuzda taş yığınları. Taşlardan silahları kırılan bile olmuştu. Çünkü taşlardan yürümek mümkün olmuyordu. Bir sağa athyorsun, bir sola athyorsun. Birkaç arkadaşın düşmesiyle süngüleri de kırılmıştı. Bu taarruzla Yunanları iki bin

metre kadar geriye püskürttük. Aradan çok geçmedi, “Geriyeye çekilin!” diye emir geldi. Bu çekilme Seyitgazi, Haymana’ya kadar devam etti. Bazı gençler, Yunanlar Türkleri nasıl geriye doğru atabilirler diye sorabilir. Birinci Dünya Savaşı’na katılmış bir devlet harp ediyor. Bıçağı yemiş bir genç, bıçak yemeyen bir gençle tekrar kavga ediyor. Biz Türkler bıçağı yediğimiz ve kavgalı olduğumuz halde savaşa girdik. Yunanlardan çok daha az top tüfeğe, cephaneye sahiptik.”

Düşman Sakarya cephesine geldiğinde Asker Mustafa’nın birliği Haymana’nın Taşlıtepe’sine gelip yerleşmiştir. Görevleri, vurulan, yaralı erleri Ankara’ya götürmektir.

Mustafa askerler arasında bir samimiyet ve bağlılık olduğunu, aç kalmadıklarını, yalnız yağsız ve etsiz bulgur çorbası ile idare ettiklerini, her gün bulgur lapasını yemekten bıktıkları için kalın tuzları döverek biberle karıştırıp tayine banıp yediklerini söylüyor. “Hükümetten şikâyet etmiyorum. Çünkü yoktan bu kadar ordu olabilir” diyor.

Sakarya Savaşından sonra Büyük Taarruza kadar tümen ve kolordusu daima manevralar yapar. Taarruzdan bir hafta önce askerin moralini ölçmek için Tümen Kumandanı Naci Paşa tabura gelir. Sonra gece yürüyüşleri yaparlar, Afyon cephesine gelirler. Emirdağ’dan Bolvadin’e geldiklerinde heyecan verici büyük bir uğultu olur. Bu, şevk ve heyecan verici bir

uğultudur. Efe Sultan Tepesi’nde askere un verirler. Çantalarında da peksimet vardır. Ancak “Bunları yemeyeceksiniz” derler. Dikenleri toplayıp undan ekmek yaparlar.

SEVİNÇ GÖZYAŞLARI

Sabaha karşı bütün topçular grup ateşiyle ateşe başlar. Asker Mustafa ihtiyat tümenindedir. Top sesleri öğleye doğru kesilir. Bir süre sonra tekrar başlar. Gece top atışla-

Efe Sultan
Tepesi’nde askere un
verirler. Çantalarında
da peksimet vardır.
Ancak “Bunları
yemeyeceksiniz”
derler. Dikenleri
toplayıp undan
ekmek yaparlar.

rından dağlar yangın yerine döner. Yunanlar çekilmeye başlar. Sabahleyin Afyon’a girilir, tüfek çatılır. Bir saat sonra gelen emirde cebri bir yürüyüşle öndeki birliklere yetişmesi istenir. Hızlı adımlarla Balmahmut İstasyonu’na gelirler. Düşmanın çuvalar halinde peksimet bıraktığını görürler. Yunanları kovaladıkları sonraki günlerdeki çatışmaları da anlatan Asker Mustafa, tamamen yakılmış Alaşehir’de büyük bir se-

vinç içinde bulunan halkın askerlere “Evlatlar mataraları dolduralım” diye yalvardıklarına tanık olmuş. Bu manzara karşısında kadın ve erkek halk da askerler de ağlamaya başlar. Manisa’ya kadar düşmanla

Yunan gemilerine binerek ülkeyi terkeden Rumlar karşılaşılmazlar. Menemen’e, oradan da Dikili yönüne hareket ederler. Dikili’ye geldiklerinde bir Yunan tümeninin üç, dört yüz hayvanı eyerlerini yanlarına alıp kendilerini terk ederek buradaki Rum halkla birlikte Midilli yönüne sandallarla kaçtıklarını görürler. Bu hayvanları kendilerinden sonra gelen birliğe teslim ederler. Dikili’de bir gece kalıp Balıkesir’e gelip bir buçuk ay burada konaklarlar.

Barişi beklerken Asker Mustafa ve arkadaşları Adana’nın Osmaniye ilçesinin birkaç köyüne sevk edilirler. Bariş yapılırken da terhis edilirler.

ADI NEDEN ASKER MUSTAFA KALDI?

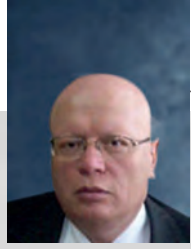
Mülakatın sonunu onun ağzından nakledeyim:

“*Gerek Birinci Cihan Savaşı’n-*

da gerek Kurtuluş Savaşı’nda, halk tamamen fakir düşmüştü. Herkes ekmeğini kazanabilmek için iş arıyordu. İş bulmak için de paraya, sermayeyi ihtiyaç vardı. Sermayeyi maalesef bulamadığımız için bir müddet boş olarak geçdim. Nihayet çarşıda babamdan kalan binamızı kiracıdan alarak orada zahirecilğe başladım. Günden güne çekilen sıkıntıları unuttum. Hayatımı bir düzene koymaya çalıştım. Şunu da eklemek isterim: Bizim durumumuzda olanlar asla bir hayat düzenine muvaffak olmadı.

Birinci Cihan Savaşı’ndan terhis olup geldiğim zaman üzerimde asker elbisesi vardı. Param olmadığı için bir sivil elbise alıp asker elbiselerini çıkarmanın imkânı yok. Oysa asker elbiselerini teslim etmek zorundaydık. Fakat askerlik dairesinin subayları, bu elbiseyi atınca düşeceğim durumu gördükleri için bu elbiseyi giymeme müsaade etmişlerdi. İki ay asker elbisesi ile geçdim. Bu yüzden bana arkadaşlarım ‘Asker Mustafa’ diye isim taktılar. Bundan üzüntü duymadım. Fakat gücüme giden nokta, memlekette bir takım zenginler bulunduğu halde, asker elbisesi ile gezen benim gibi vatandaşların bu bedbaht halleriyle asla ilgilenmemişler ve bizim asker elbisesiyle gezmemizi seyretmişlerdir. İşte o zamanki Türkiye’nin halleri. Maalesef, aynı hâl bugün de devam ediyor.” •

zekisarihan@gmail.com

Çanakkale Savaşı'nda İaşe ve Beslenme ②

Çanakkale'de önce deniz, ardından da kara muharebeleriyle süren savaş, başkent İstanbul'u büyük bir tehlike altına sokmuştu. Her an düşman güçleri başkente girebilir; Osmanlı Devleti'ni daha başlangıçta savaş dışı bırakabilir ve tutsak alabilirlerdi. Bu nedenle Çanakkale muharebelerinin yapıldığı Gelibolu Yarımadası'na ülke bütün olanaklarını olabildiği ölçüde devreye sokmuştu. İstanbul'dan cepheye doğru giden güzergâhta değişik yerlere erzak ambarları yapılmıştı. Yine cepheye yakın yerlerde eldeki

Yol koşulları elverişsiz olan yerlere kağnılarla gıda ürünü taşınmaktaydı. buğdayı un yapmak için değirmenler sürekli çalıştırılıyordu. Oluşturulan taşıma kolları ambarlardan

depolara ya da değirmen, köylerde oluşturulan toplama noktalarından unu, buğdayı ve diğer gıda ürünlerini taşıyorlardı. Daha çok kağnılar ve deve kervanları devredeydi. Daha dağınık olan ve yol koşulları kötü bulunan yerlere at, eşek ve katırlardan oluşan taşıma kollarıyla gıda ürünü taşınmaktaydı. Artık yollarda sık sık ambarlara un, yağ ve şeker gibi gıdalar taşıyan kağrı ve deve kollarına denk geliniyor-

Orduya yiyecek sevkiyatı çoğu zaman atlı arabalarla yapılıyordu

du. Kimi gözlemciler bunlara kimi zaman tozlu, topraklı, kayalı ve taşlı yollarda ya da uzunca bir yürüyüş sonrasında bir menzilde dinlenme anında rastlıyorlardı. Develerin, atların, eşeklerin, katırların üzerine ya da öküzlerin çektiği kağrı arabalarının üzerine içinde gıda olan denkler sıralanmıştı. Her kolda, kolu korumak için görevlendirilmiş askerler de verilmekteydi. Her türlü bakliyat, soğan, patlıcan, sardalye yağı, zeytin, zeytinyağı, peynir, patlıcan ve tütün gibi tüketim ürünleri en çok taşınan tüketim ürünleriydi. Kimi kollar ise yalnızca fırınlarda kullanılmak üzere un taşıyorlardı.

Oluşturulan mutfaklarda yakıt olarak odun kömürü kullanılmaktaydı. Bu da hem kömürün kullanılmasının kolaylığı, enerjisinin yüksekliği ve odun gibi duman ve is yapmayışıydı. Bu nedenle kağnılarla ya da çuvalar içinde mekkârelere yüklenecek odun kömürü de en çok taşınan ürünlerdendi. Dar bir alanda, çok sayıda asker bulunduğu için, gidip gelen taşıma kolları da aynı oranda yoğundu. Kimi görgü tanıkları,

ambarların çatılarının altlarına kadar gıda çuvalarının yüklenmiş olduğunu gözlemlemişlerdi.

Ancak yine de bu oldukça güç ve beklenmedik sorunlarla karşılaşılan bir işti. En önemli

sorunlar, hava koşullarının kötüleşmesiyle birlikte yaşanıyor. Yağmur yağdığında, yollarda taşıma kollarının gidip gelmesi güçleşiyordu. Dere taşmaları, toprak kaymaları, çamur ve balçık alanlarının oluşması, gıda ürünlerinin taşınmasını zorlaştırıyordu. Özellikle kağnılar ve yaylı arabaların çamur, balçık oluşmuş yerlerden yürütülebilmesi güçleşebiliyordu.

Gıda ürünlerini taşıyan hayvanların daha verimli kullanılabilmesi için düzgün beslenmesi ve bakımları gerekliydi. Ayrıca yol boyunca hayvanlar için su kaynakları da olmalıydı. Savaş koşullarında ve

çoğu kez de düşmanın hava unsurlarının saldırı riski olan bölgelerde bu eksiklikler yeterince giderilemiyor; hayvanların bakımı, ve korunması güçleşebiliyordu. Bu zor koşullarda kullanılan hayvanların önemli bir kısmı beslenme yetersizliğinden oldukça zayıf duruma düşmüş ve bu nedenle sağlıklı ve verimli taşıma yapılamıyordu. Kimi yerlerde yaylı arabalarla ve kamyonlarla da taşımacılık yapıldı. Yol boyunca tüm bu araçların araçların bakım ve onarımları ciddi bir sıkıntıydı. Bozulan kağnıların ve yaylı arabaların bakım ve onarımı nedeniyle taşınan gıda ürünleri tazeliğini yitirebiliyordu.

Askere düzenli yemek verilebilmesi için bir teşkilat oluşturulmuştu. Günde üç öğün yemek verilmesine çalışılıyor; bunun dışında yine gece ve gündüz, askeri birliklere çay, ayran ve ekme verililiyordu. Askerlerin yoğun olarak bulunduğu kimi merkezlerde, çay içilebilmesi için çayhaneler yapılmıştı.

Uygulamada da görülen şeydu: Savaşın ilk evresinde Çanakkale Cephesi'nde savaşan askerlerin beslenmesinde pek önemli bir güçlük çekilmedi. Ancak savaşın yoğunluk kazandığı, özellikle de kara savaşlarının en şiddetli evresine ulaştığı dönemlerde, cephenin belli noktalarına gıda ulaştırmada güçlükler ortaya çıktı.

Askere ne kadar gıda verileceği,

12 Eylül 1914 tarihli "Tayinat ve Yem Kanunu"na göre düzenlenmişti. Bir askere verilecek günlük gıda, 3.000 kalori düzeyinde belirlenmişti. Buna göre bir ere günlük 600 gram un, 250 gram et ya da 125 gr. kavurma, pastırma, sucuk ya da konserve et verilmesi gerekiyordu. Buna ek olarak 10 gr. yağ, 20 gr. soğan ve tuz verilmeliydi. Uygulamada, özellikle savaşın çok şiddetli anlarında buna uyulamadı. Bu durumda var olan yönetmeliklerde yeni düzenlemeler yapılarak,

Bozulan kağnıların ve yaylı arabaların bakım ve onarımı nedeniyle taşınan gıda ürünleri tazeliğini yitirebiliyordu

oranlar düşürüldü. Örneğin bir ere 62 gram, bu da verilemezse 31. gram et verilmesi kurala bağlandı. Her askerin payına 900 gram ekme düşmekteydi. Fırınların çalıştırılmadığı zamanlarda askere ekme yerine peksimet veriliyordu. Özellikle ileri hatlarda çarpışan avcılara düzenli yemek ulaştırma güçlüğü nedeniyle, daha uzun süre dayandığı için yanlarına peksimet veriliyordu.

Çanakkale Cephesi'nde askere verilen günlük gıdaya bakıldığında; sıcak yemek verilmesi için özellikle

çaba harcandığı anlaşılmaktadır. Sıcak yemeklerden sıklıkla pirinç çorbası, etli fasulye ve nohut ile bulgur pilavı verilmekteydi. Yine kuru bakla ve komposto da sık sık dağıtılıyordu. Çerez olarak da kuru üzüm ve fındık verilmekteydi.

Savaş ortamlarında en çok sıkıntı çekilen konu, yeşil gıda ürünlerinin bulunmasıydı. Oysa askerde gerekli vitamin takviyesi için yeşil ürünlerin yedirilmesi son derece önemliydi. Savaş bölgesinde kimi noktalarda, yetiştirilmesi kolay olan

Çanakkale Savaşı'nda askerlerimiz yemek molasında

ürünlerin dikildiği de kimi gözlemler tarafından görülmüştü.

Amerikalı gazeteci Arthur Raul, 1915 yılının Mayıs ayında Türk cephelerini gezdi. Geri hatlarda askerlerin sabah kahvaltısında çay, keçi peyniri, zeytin ve esmer ekmek yediklerini ve bu yiyeceklerden kendilerini de ikram edildiğini yazdı.

Askere verilen öğle ve akşam yemeğini gördüğü zaman; bunların

çok iyi pişirilmiş et, pirinç ve tatlı yediklerini yazdı.

Onun gözlemine göre, askerler bu yiyeceklerle bir köylü Türk'ten daha iyi besleniyorlardı. Akşam yemeğinde askere çorba, et, taze fasulye, taze ekmek, erik kompostosu ve pilav verilmişti.

En önemli sorunlardan biri de temiz su kaynaklarının kirlenmesi nedeniyle, askere verilecek sağlıklı su bulmanın güçlüğüydü. İtilaf askerleri için sağlıklı temiz su, tanker

gemilerle adalardan getiriliyordu. Ancak Türk tarafının durumu, karada daha geniş bir alana yerleşmiş olmalarına karşın daha da zordu. Çünkü insan ve hayvan ölülerinin günler ve haftalarca bulunduğu yerlerden alınamaması nedeniyle, bölgede yoğun bir bakteri oluşumu vardı. Bu nedenle her iki taraf anlaşarak geçici ateşkesler

yapmışlar ve bu sürede savaşa ara verilerek, ölümler gömülmüşlerdi.

Çürüyen cesetlerden sulara karışan bakteriler, yer altı suları kanalıyla, kuyu ya da çeşmelere karışıyor bu da insan sağlığını tehlikeye sokacak bir yayılmaya yol açıyordu. Bu su kaynaklarının ilaçlanarak kullanıma sunulması gerekmele birlikte, bu koşullarda düzenli yapılamıyordu. Bu nedenle bölgede yoğun sivri-

sinek ve karasinek oluşumları görüldü. Sivrisinekler sıtma virüsünü yaydığından pek çok birlikte salgın biçimde sıtma kendini gösterdi. Kimi birliklerde askere dinlenme anında kullanılmak üzere cibinlik bile verildi. Su birikintilerinin olduğu yerlerden suyun çekilmesi için kanallar açıldı. Sivrisineklerin uzaklaştırılması için askeri birliklerin yakınlarında hayvan gübresi yakıldı. Ancak bu önlemler bir noktaya kadar etkiliydi.

Hayvan sırtında, sarnıçlarla su taşıma işi gündeme geldi. Cepheye yakın yerlerde su depoları oluşturuldu ve uzak, ancak korunaklı su kaynaklarından borularla su taşınması için çalışıldı. 1915 yılı Ağustos ayında, su kirliliği nedeniyle pek çok askerde dizanteri salgını görüldü. Bunun için gerekli ilaç bulunamadığı için, kimi alaylarla askerlerin tümüne killi toprak yedirildi.

Çanak kale Savaşı'nın en yoğun olduğu günlerde, yeterli beslenemeyen askerlerin bir çoğunda kimi hastalıklar baş gösterdi. Örneğin birçok askerin dış çürümesi ve dış eti çekilmesi yakınması vardı. Yapılan incelemede bunun nedeninin, askere yeterli oranda yeşil gıda verilememesi olduğu anlaşıldı. İlerleyen zamanda et, sebze ve meyve sıkıntısı kendini gösterdi. Bu sıkıntının giderilmesi için oluşturulan Tekâlif-i Harbiye Komisyonlarına özel talimatlar gönderildi. Para karşılığında ya da parası sonradan

verilmek üzere bölgede gıda ürünü üreten halkın elindeki gıdanın belli oranını askeri birimler satın alıyordu. Buğday, buğday unu, mısır unu, peksimet, fasulye, et, konserve ve kavurma, sebze, pirinç, yumurta, fasulye, bakla, bulgur, patates, peynir, tuz, şeker, çay, üzüm, kepek, çavdar, sardalye, hurma, sabun ve arpa gibi maddeler satın alan kurul, şimdi daha çok yeşil gıda almalıydı. 1915 yılının sonunda bu nedenle yakındaki vilayetlerden bu maddelerin elde edilmesine çalışıldı. Örneğin Erdek'te yetişen üzümler, şarap yapımı için kullanılıyordu. Ordunun isteği doğrultusunda, acil ihtiyaç gerek gösterilerek, o yıl için şarap üretiminden cayılması ve üzümlerden pekmez yapılmasını istendi.

Savaş anında asker doyurulmazsa savaşamaz. Daha da ötesi beslenemeyen asker düşman saldırılarından daha çok beslenme ve iyeş konusunda güçlüklerden daha çok kırılabılır. Türk tarihinde bunun en somut kanıtı, 1912-1913 Balkan Savaşı'dır. Balkan Savaşı'nda Türk askerini düşman saldırılarından daha çok kötü ve yetersiz beslenme yıpratmıştır. Balkan Savaşı bittikten bir buçuk yıl sonra Birinci Dünya Savaşı başlamış ve Osmanlı Ordusu pek çok cephede savaşmıştır. Bu cephelerin birçoğunda, örneğin Filistin ve Yemen cephelerinde askerlerin beslenmesinde yoğun güçlükler yaşanmış olmasına karşın, Çanak kale Cephesi'nde askerin beslenme ve iyesi konusu çok daha başarılıdır. •

kemalaribd@gmail.com

Tarihe, dile ve kültüre ilişkin 100'ü aşan esere imza atan; Türk-İtalyan ilişkileri konusundaki araştırmaları nedeniyle İtalyan Hükümetince "Cavaliere Nişanı"yla ödüllendirilen; 1997'de Türkiye Bilimler Akademisi'nin (TÜBA) Bilim Ödülü'nü, Türk Devrim Tarihi/4 "Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye" ile 1999 Sedat Simavi Sosyal Bilimler Ödülü'nü, Ankara Üniversitesi Hizmet Ödülü'nü (2005) ve Ankara Üniversitesi Çınarı Ödülü'nü (2013) alan; Fakülte Dekanlığı (1969-72), TRT Yönetim Kurulu Üyeliği (1972-78), Kültür Bakanlığı Müsteşarlığı (1978-79), Türk Dil Kurumu Başkanlığı (1977-83), Dil Derneği Başkanlığı (1992-2000) görevlerini başarıyla yürüten Prof. Şerafettin Turan, anıları eşliğinde Türkiye'nin 90 yıllık gerçeğine ışık tutuyor.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bilmek Gerek
A. Erdem Akyüz

Atatürk ve Ülke Dışında Adını Taşıyan Yerler

Ülkeler, bir diğer ülkenin devlet adamının heykeline veya isimlerine, genellikle siyasi ve ekonomik nedenlerle kendi ülkelerinde yer verirler.

Siyasi ve ekonomik ilişkileri kuvvetlendirmek için yapılan bu tür girişimlerin süresi, ilişkinin devamı ve niteliğine bağlı olarak devam eder ve bir süre sonra son bulur.

Bu tür eylemler yani bir başka ülkenin önemli kişisinin heykelinin dikilmesi veya adının bazı meydan ve sokaklara verilmesi, halkın isteğinden ziyade, yöneticilerin istek ve arzularına göre yapılır. O kentte yaşayanların çoğunun bu tür çalışmalardan haberi bile olmaz.

Geçtikleri sokağın veya cad-denin adını, hâlâ eski ve yerleşik adı ile bilirler, önünden geçtikleri heykelin kime ait olduğunu, neden konduğunu dahi bilmeyebilirler.

Bunun en önemli ve belki de tek istisnalarından biri; Atatürk'ün heykelinin konduğu veya adının verildiği yerlerdir. Çünkü bu heykelin veya büstün konulduğu ve adının cadde, bulvar ve sokaklara verildiği ülkeler, bunu devletler arası bir zorunluluk veya siyasi bir nezaket gereği yapmamış, doğrudan halkın isteği ve Atatürk'e duydukları saygı ve hayranlıktan ötürü yapmışlardır.

Dünyada Atatürk'ün adının verildiği cadde, bulvar, park, anıt ve diğer yapıları noksansız ve tam olarak yazabilmek mümkün değildir.

Okadar ki, bu ülkelerin bir kısmı ile siyasi ve ekonomik ilişkilerimiz alt düzeydedir, bir kısmının yerini dahi tam olarak bilememiş ve hiç gitmemiş olabiliriz. Ama orada bir Atatürk heykeli, anıtı, büstü vardır. Atatürk veya Mustafa Kemal adı; sokak, cadde ve bulvarlara verilmiştir ve bu eylem başlangıcı dahi tam olarak bilinmeyen bir tarihten beri devam etmektedir.

Atatürk'ün; yurt dışında, çeşitli kıta, ülke ve şehirlerde bulunan heykel, büst, rölyef ve benzeri sanat eserlerini derleyip toplamak ve bir bütün olarak sunmak gerçekten zor, meşakkatli ve belki de yapılması tam olarak mümkün olmayan bir durumdur. Bunları gelecek sayımızda, yapabildiğimiz kadarı ile incelemek ve sizlere sunmak istiyoruz.

Bu sanatsal eserlerin yanın-da, dünyanın dört bir tarafında ve çeşitli ülkelerde, Mustafa Kemal ve Atatürk adını taşıyan çok sayıda; cadde, bulvar, sokak, park ve yapı bulunmaktadır.

Dünyada; Atatürk'ün adının verildiği cadde, bulvar, park ve diğer yapılar ile bulunduğu yerleri de noksansız ve tam olarak sıralayabilmek ve yazabilmek gerçekten mümkün değildir. Ancak genel olarak bakıldığında hemen görülebilecek yer ve isimler şu şekilde toplanabilir.

Mustafa Kemal Paşa bundan tam 100 yıl önce 1917 yılında, resmi bir heyetle Almanya'ya gittiği zaman, Bad Kreuznach kentinde kaldığı Park Hotel'de, kendisi için özel olarak yapılan bir mekânda, halen anılmaktadır. Otelin giriş kapısında granitten yapılan büyük boyutta bir "Atatürk Panosu, Atatürk maskı ve özel eşyaları" sergilenmektedir. Aradan geçen yüz yıla rağmen Kent'te, dönemsel olarak "Atatürk Etkinlikleri" düzenlenmektedir.

Atatürk 1918 senesinde henüz hiçbir resmi ve siyasi hüviyeti olmayan genç bir subay iken, böbrek

Bad Kreuznach Park Hotel (üstte)
Atatürk panosu (altta)

rahatsızlığı nedeni ile kaplıca tedavisi görmek için, o dönem Avusturya-Macaristan İmparatorluğu içinde bulunan Carlsbad'da (Karlovy Vary) termal tesislerine gider. Kendisine ayrılan büyük ve pahalı bir otel yerine bir pansiyonda kalır. Daha sonra büyük ve lüks bir konaklama tesisi haline gelen bu yerin kapısında da; Mustafa Kemal'in 1918 yılında burada kaldığını gösteren bir plaket, önündeki caddede "Atatürk Caddesi" levhası vardır. Oteldeki

Carlsbad (Karlovy Vary) Termal Tesisi - Atatürk Caddesi Levhası ve Atatürk'ün 1918'de kaldığı ve bugüne kadar korunan odası

odası, salonda oturduğu köşe halen korunmakta ve ziyarete açık tutulmaktadır.. Uluslararası bir turizm merkezi ve büyük bir konaklama mekanı, bundan tam 99 sene önce genç bir subay olan

Mustafa Kemal'in bu yerde kaldığını duyurarak onur ve itibar kazanmaktadır.

Bir heyetle

birlikte yabancı bir ülkeye, değişik kentlere giden ve o tarihte genç bir subay olan Atatürk'ün aradan geçen yüz yıla rağmen unutulmaması ve anılarından

Dominik Cumhuriyeti
Mustafa kemal Atatürk
Caddesi

Atatürk Barış Parkı -Peru, Lima

Atatürk Anıtı - İsrail

Atatürk Anıtı - Budapeşte

Atatürk - Romanya

Atatürk - Romanya

Atatürk Anıtı- Vellington- Y.Zelanda

Atatürk - Japonya
32

Atatürk - Venezuela

Atatürk - Kirgizistan

onur duyularak saklanması tarihte emsali olmayan bir olaydır.

Dominik Cumhuriyeti adını duymuş olabiliriz ama çoğumuz yerini tam olarak bilmeyiz. Dominik Cumhuriyeti, Karayiplerdeki Hispanyola adasında yer alan bir ülkedir. Küba ve Jamaika'nın doğusunda yer alır. Venezuela ile deniz sınırı vardır. Adanın batı kısmında Haiti bulunur. Bu ülke ile yakın ilişkilerimiz olduğu da söylenemez. Buna rağmen, bu ülkede "Mustafa Kemal Street" isimli büyük bir cadde bulunmaktadır.

Bir Güney Amerika ülkesi olan Peru'nun başkenti Lima'da bir parkın adı ve levhasında şu ibare yer almaktadır: "Paz En Casa, Paz En El Mundo" yani "Yurtta Barış, Dünyada Barış" Parkı. Yeryüzünde, bunun kadar şaşırtıcı ve bunun kadar gurur verici bir başka şey olabilir mi?

Amerika'da, New Jersey Eyaletinde Paterson kentinde bulunan en büyük parklardan biri "Atatürk Parkı" adını taşımaktadır. Kentte yaşayan Türkler ile dönemin Yalova Belediyesi ve Türk girişimcilerin çalışmaları ile parka dikilmek üzere büyük bir Atatürk heykeli hazırlanmıştır.

Belçika'nın Vise kentinde, Bangladesh'in başkenti Dhaka (Bangladeş Dakka)'da, Pakistan İslamabad'da, İsrail'de Nefes bölgesinin başkenti olarak bilinen Beerşeba'da, Hindistan Yeni Delhi, Dominik Cumhuriyeti Santo Domingo'da, Makedonya Üsküp, Hollanda

Rotterdam ve Utrecht kentlerinde, İtalya Roma'da "Mustafa Kemal Atatürk" cadde ve bulvarları vardır.

Polonya'da bir meslek lisesine, Hollanda'da bir kısım konaklama tesislerine, Mexico City'de Meksika'nın bağımsızlığının 100. yılı nedeniyle hediye ettiğimiz ve Osmanlı Saati olarak bilinen saat kulesinin bulunduğu yere, Kabil Afganistan'da tam teşekküllü bir Çocuk Hastahanesi ve sağlık tesisine, Hollanda Oostzaan'da bir konaklama tesisine "Mustafa Kemal Atatürk" adı verilmiştir.

Bu sevginin nedeni; Atatürk'ün insanlık ve dünya için koyduğu barışçıl ve üstün ilkelerdir.

Atatürk adını taşıyan cadde, sokak, bulvar, park ve yapılar, bu sayılanlarla sınırlı değildir. Dünyanın dört bir yanına yayılmıştır ve bu ülkelerin yer ve konumlarını da tam olarak bildiğimiz söylenemez. Bu isimlerin hiçbiri ticari, siyasi, askeri veya bir başka nedenle verilmiştir. Bu anıt ve eserler doğrudan doğruya o ülkede yaşayan halkın isteği ve orada bulunan Türklerin gönüllü katkıları ile yapılmıştır. Bunun nedeni; Atatürk'ün insanlık ve dünya için koyduğu barışçıl ve üstün ilkelerdir. **Bunun adı "Atatürk Sevgisi'dir."**

erdemakyuzbd@gmail.com

Otopsi
Cengiz Özakıncı

KRALİÇE I. ELIZABETH ve Osmanlı İmparatorluğu'nda İNGİLİZ SANAYİ CASUSLARI

New York Times gazetesi 17 Eylül 2016 günlü sayısında Jerry Brotton'un "*İngiltere'nin Unutulan Müslüman Tarihi*" başlıklı yazısını yayınladı. Brotton, Kraliçe I.Elizabeth döneminde (1558-1603) Protestan İngiltere'nin, Katolik İspanya'ya karşı, Sultan III. Murat'la (Müslüman Osmanlı İmparatorluğu'yla) ittifak kurduğunu anlatıyor; bu konuyu ayrıntılarıyla işleyen kitabının pek yakında satışa sunulacağını duyuruyordu.

Brotton'un sözünü ettiği kitap,

Ekim 2016'da "*Sultan ve Kraliçe: Elizabeth ve İslam'ın Anlatılmamış Öyküsü*" adıyla yayımlandı.

National Geographic dergisinin 30 Ekim 2016 günlü sayısında yayımlanan "*Kraliçe I. Elizabeth'in İslam ile İttifakının Gizli Tarihi*" ("The Secret History of Elizabeth I's Alliance With Islam") başlıklı yazısında Simon Worral, Brotton'un kitabını uzunca bir özet vererek tanıtıyor; ve ardından New York Times, 2 Aralık 2016 günlü sayısında Brotton'un kitabının piyasaya veril-

diğini duyuruyordu.

Büyük tanıtımlarla piyasaya sürülen bu kitapta, aramadığım pek çok şeyi buldum, ancak aradığımı bulamadım. Kitapta, Kraliçe I. Elizabeth'in *Katolik İspanya'ya karşı, İngiltere+Osmanlı (Protestan+İslam) ittifakını gerçekleştirmek* göreviyle İstanbul'a

gönderdiği ilk İngiltere Büyükelçisi William Harborne'un bu yöndeki çalışmaları ayrıntılarıyla anlatılıyor; ancak Kraliçe'nin Harborne'a verdiği diğer görev; *Türk dokumacılığının sırlarını öğrenmeye yönelik sanayi casusluğu görevi*, anlatılmıyor.

Batı'nın her zaman Doğu'dan üstün olduğuna ve Batı'nın hiç bir zaman Doğu'dan öğrenecek hiç bir şeyi bulunmadığına inanmış, inandırılmış yazarlar; Türk dokumacılığının 1580'lerde İngiliz dokumacılığından kat kat ileride olduğunu gösteren bu sanayi casusluğu belgesini yok saymaktadır. Oysa Kraliçe I. Elizabeth (ö.1603), İstanbul'a gönderdiği ilk İngiliz Büyükelçisi

New York Times, 17.09.2016.
Sultan III. Murat ve Kraliçe I. Elizabeth.

W. Harborne'a 1582'de verdiği 14 maddelik sanayi casusluğu görevinin belgesini, ölümünden 4 yıl önce 1599'da kendisi yayımlatmıştı.

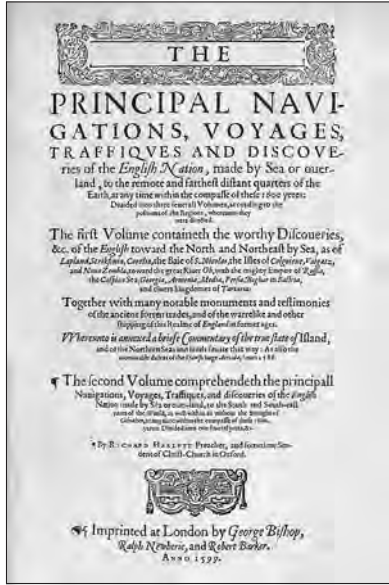
Kraliçe I. Elizabeth'in İngiliz Coğrafyacı Richard Hakluyd'a yayımlattığı bu belgede, Büyükelçi

olarak İstanbul'a gönderdiği William Harborne'a, aynı zamanda Türklerin *kumaş, iplik, boyama ve dokuma sanayii bilgilerini, araç, gereç ve ustalarını öğrenerek İngiltere'ye getirmek görevini verdiği* görülyordu:

1- Türkiye'de kumaşları maviye boyamakta kullanılan çivit otunun tohumu (anile) ve fidanı İngiltere'ye getirilecek.

J. Brotton, "Sultan ve Kraliçe: Elizabeth ve İslam'ın Anlatılmamış Öyküsü", Ekim 2016.

Kraliçe I. Elizabeth'in Türk dokumacılığının sırlarını öğrenme buyruğunu içeren 1599 tarihli kitap: R. Hakluyd, "The Principal Navigations, Voyages, Traffiques and Discoveries of the English Nation" (İngiliz Ulusunun Belli Başlı Deniz Seferleri, Gezileri ve Keşifleri)

2- Bunun nasıl hazırlandığı ve karıştırıldığı öğrenilecek.

3- Türkiye'de (kumaş) boyamakta kullanılan bütün otlar bulunup İngiltere'ye getirilecek.

4- Yaprakları, tohumları veya kabukları, yahut odunu boyacılıkta kullanılan bütün ağaçların tohumu veya fidanı İngiltere'ye getirilecek.

5- Bu işte kullanılan bütün bitkiler ve çalılar İngiltere'ye getirilecek.

6- Boyacılıkta kullanılan bütün topraklar, madenler, bunların bulunduğu yerde iyice incelenecek. İngiltere'de bu gibi yerlerin çabucak nasıl tanınacağı öğrenilecek.

7- Boyacılıkta kullanılan maddelerden başka, boyama sanatı da öğrenilecek.

8- Mısır'daki Muhaisira şehrinde İstanbul'a ve oradan da İngiltere'ye susam tohumu getirilecek. (Susam ticareti genellikle İskenderiye ile İstanbul arasında yapılır. Bunun için elde edilmesi kolaydır. Bu tohumdan yağ çıkarılır ve Muhaisire'da birçok fabrikalar bununla işler. Bu tohum İngiltere'de yetiştirilecek olursa kumaş ticaretimize sınırsız yararlar sağlar. Bu kasaba Nil nehri üzerindedir. Venedik'e ve daha bir çok İtalyan şehirlerine, Anvers'e susam oradan gelir.)

9- Türkiye'deki her çeşit kumaş ve bu kumaşların bütün üretim aşamaları incelenecek.

10- İngiltere'nin çıkarı için, başka kumaşlardan çok, **Türkiye'ye İngiliz malı çuha satışının artırılmasına** çalışılacak.

11- Yabancı boyaları ile boyanan kumaşlarımızdan çok, İngiliz boyalarıyla boyanan kumaşlarımızın satışına önem verilecek.

12- Cezayir ve Tunus için yapılan şapkalarımız için pazar aranacak. Çünkü halkımıza büyük kazanç sağlayabilir.

13- Norwich ipliğinden veya diğer ipliklerden dokunan çorapların satılmasına çalışılacak. Bu büyük bir ticaret halini alırsa yoksul halkımıza büyük kazanç sağlar. Bu yolla hem ürün, hem boya satışıımız artar. Birçok kimse iş bulur.

14- Yoksul halkımızın yararı için, safran satışı arttırılacak, geniş

Hamit Dereli'nin "Kraliçe Elizabeth Devrinde Türkler ve İngilizler" kitabı kendi becerilerine ilişkin besledikleri yanlış kanılar kafalarından silinecekti. Yine Türkiye'de bulunan İngiliz ticaret temsilcisinden "ipekli ve yünlü kumaşları boyamakta usta iki delikanlı" isteniyordu. Bu ustalar doğal yollardan sağlanamazsa, herhangi bir paşanın yardımı ile, o da olmazsa İstanbul'da oturan Fransız elçisi yardımıyla sağlanacaktı. Bunun için temsilciye İstanbul'a varır varmaz Fransız elçisi ile tanışması ve dost olması öğütleniyor; bu amaca ulaşmak için her şeye başvurmaktan çekinmemesi söyleniyordu. Yine bu belgelerden birinde İngiliz ticaret temsilcisine Cezayir ve Tunus'da "Bonettos Colorados Rugios" (kırmızı renkli başlık) adı verilen kenarsız bir tür kırmızı iskoç başlığı için Türkiye'de

pazar bulması buyruğu veriliyordu. Bundan şu soru akla geliyor: **Acaba fes İngilizler tarafından mı Türk ülkelerine getirilmiştir? Fes kelimesinin sözcük kökeni bakımından Kuzey Afrika'daki Fez şehriyle ilgili olması, bunun böyle olduğu olasılığını güçlendirmektedir.** [2]

* * *

Demek ki, bugün bilgi ve teknoloji üstünlüğüyle dünya devleri arasında yer alan İngiltere, bundan yaklaşık 500 yıl önce **Türkiye**'den bilgi ve teknoloji almaya muhtaç bir durumda bulunuyordu.

Bütün bu belgeler, bugün bilim ve teknikte üstün durumda bulunan İngiltere vs. ülkelerin, daha önce bizden geride olduklarını; bugün bilim ve teknikte gerilemiş bulunan bizim, 500 yıl önce "muasır medeniyet seviyesinin" (çağcıl uygarlık düzeyinin) üstünde olduğumuzu gösteriyor.

Uygarlığımızı, bilimsel ve teknik becerimizi yeniden muasır medeniyet seviyesinin (çağcıl uygarlık düzeyinin) üstüne çıkarmamız olanaksız değil, ancak çok çalışmamız gerek, hem de çok... •
cengiozakincibd@gmail.com

[1] Hamit Dereli, "Kraliçe Elizabeth Devrinde Türkler ve İngilizler", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, No: 82, 1951

[2] Richard Hakluyd, "The Principall Navigations of the English Nation", cilt 3, sf. 93: "What you shall do in Turkie, besides the business of your Factorship." – "If you can find out at Tripoly in Syria or elsewhere a vent for the Cappes called in Barbarie, Bonettos Colorados rugios, which is a red Scottish cap as it were without brims, you should do your country much good." Age, sf. 98.

(İngilizler, Kraliçe'nin 1582'de gönderdiği Elçi'ye verdiği 'Türklerle "kenarsız kırmızı bir tür iskoç şapkası" = Fes giydirme buyruğu'nu 250 yıl boyunca unutmamışlar, sonunda 1832'de, II. Mahmut döneminde Türklerle bunu giydirmeyi başarmışlardır.

86

Yüksek Öğretim ve İlk Özerk Üniversitenin Kurulması

İsmet İnönü, özellikle İlköğretim ve Köy Enstitüleri'ne verdiği desteği yükseköğretimden de esirgememiş, hatta artırarak sürdürmüştür.

17-19 Temmuz 1939 tarihinde toplanan ve İnönü'nün de zamanla katılarak çalışmalarını yakından izlediği I. Milli Eğitim Şurası'nda yükseköğretim ve özellikle üniversite konusu da ayrıntılı bir şekilde görüşülmüş, bu konuyla ilgili önemli kararlar da alınmıştır.

Şura çalışmaları esnasında üniversitenin amacı;

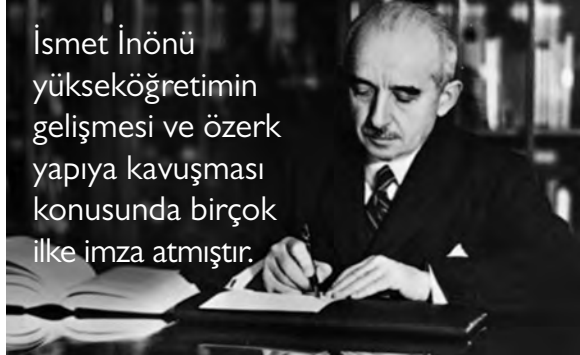
“..İyi gözlem, iyi inceleme ve deney, doğru düşünme yeteneğini taşıyan ve bilimsel yöntemleri alışkanlık haline getirmiş bir anlayışla donanmış, yüksek bir idealin heyecanına tabi olarak gelişme yolunda ileri atılan ahlâklı, düzeyi yüksek bilim, meslek ve sanat adamları yetiştirmeye çalışmaktır.” sözleriyle ifade edilmiştir.

Üniversitelerin yapısının özerk

olması konusunda ise hararetli tartışmalar yapılmış ve özerk üniversite özlemi, özetle, şöyle dile getirilmiştir:

“Devlet bütünlüğü içinde bilim yuvası olan üniversitelerin yapısı

İsmet İnönü
yükseköğretimin
gelişmesi ve özerk
yapıya kavuşması
konusunda birçok
ilke imza atmıştır.

önemlidir. Bu yapı Özerk Üniversite olarak tanımlanmaktadır. Bunun korunması özellikle devlet otoritesinin ve sonra da vatandaş olarak hepimizin asli görevlerindedir.

Üniversite, devlet dediğimiz büyük sosyal uzvun bünyesine dâhil değildir. Üniversiteyi kuran, ona ödenek veren, öğretim üyelerini atayan ve görev veren devlet olmakla beraber, devletin kendisi, oluşturulmuş olan üniversiteyi özgür ve bağımsız bir bilim kurumu olarak görmelidir... Üniversiteler, devlet otoritesi üzerinde doğrudan veya dolaylı olarak bir etki tesis edemez. Böyle bir görevi yoktur. Olamaz da! Devletin üniversite üzerinde olan etkisi ise dolaylıdır. Devlet, üniversitelere belli bir ilmi yön veremez. Çalışmalarında, inceleme ve araştırmalarında şöyle veya böyle hareket edeceksiniz şeklinde bir telkinde bulunamaz. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Özerk Üniversite hakkındaki görüş tarzı böyle olmalıdır..."

İsmet İnönü, Şura'da dile getirilen bu ve benzeri eleştirileri büyük bir titizlikle not etmiş ve Özerk Üniversite konusundaki bütün değerlendirmeleri, ileriki çalışmalarda değerlendirmek üzere kayıt altına almıştır. Cumhurbaşkanı'nın yükseköğretime desteği bunlarla sınırlı kalmamış ve yükseköğretimin gerektiği şekilde gelişmesi ve özerk yapıya kavuşması konusunda daha birçok ilke imza atmıştır. Bunlardan birkaçını hatırlarsak;

- 1939 yılında, Berlin ve Paris'ten sonra Londra'da da öğrenci müfettişliği açılmıştır.

- Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde, 1934-1935 öğretim yılında, sonradan Kız

Teknik Öğretmen Okulu adını alan, bugünkü Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi, Kız Meslek Öğretmen Okulu adıyla açılmıştır.

- Sonradan Erkek Teknik

Yüksek Öğretmen Okulu olan ve bugünkü Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi, Erkek Meslek Öğretmen Okulu adıyla 1937-1938 öğretim yılında açılmıştır. Bu okullar, uzun yıllar kendi alanlarında mesleki-teknik ortaöğretim kurumlarına öğretmen yetiştiren tek eğitim kurumlarıdır.

- 15 Nisan 1942 tarihinde Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü kurulmuştur.

- 15/21 Şubat 1943 tarihlerinde II. Milli Eğitim Şurası toplanmıştır.

- 17 Eylül 1943 tarihinde Ankara Fen Fakültesi kurulmuştur.

- 12 Temmuz 1944 tarihinde İstanbul Teknik Üniversitesi kurulmuştur.

- 8 Kasım 1945 tarihinde Ankara Tıp Fakültesi kurulmuştur.

- 13 Haziran 1946 tarihinde, 4936 sayılı, Üniversiteler Kanunu kabul edilmiştir.

- 18 Haziran 1946 tarihinde Ankara Üniversitesi kurulmuştur.

- 2/10 Aralık 1946 tarihlerinde III. Milli Eğitim Şurası toplanmıştır.

- 22/31 Ağustos 1949 tarihlerinde IV. Milli Eğitim Şurası toplanmıştır.

bilgileriyle karşılaşırız.

Hiç kuşku yok ki; Türk Devrimleri'nin en önemli alt yapısı eğitimidir. Aydınlanma ancak bu şekilde başarılabilir. Mustafa Kemal

Atatürk'ün önderliğindeki Cumhuriyet rejiminin devrimci kadrosu da aynı görüşe sahipti. Atatürk'ün beraberinde ve onun ebediyete uğurlanmasından sonraki dönemde bu alanda en öne çıkan isim de İsmet İnönü'dür.

Eğitimin çağdaş bir yapıya kavuşturulması ve üniversitelerin özerk olması konusunda tam bir inanca sahip olan İsmet İnönü, Osmanlı'dan kalan

tüm kurumlar çağdaş ölçütlere göre yeniden yapılanırken, İstanbul Darülfünunu'nda da köklü yenilikler yapmayı kararlaştırdı. Öncelikle de 1923 yılında Darülfünun hocalarının aylıklarında çok önemli bir artış yapıldı. Cumhuriyet döneminde Darülfünun ile ilgili ilk yasal düzenleme 1924 yılında 499 sayılı yasanın kabul edilmesi ile gerçekleştirildi. Bu yasa ile Darülfünun'a tüzel kişilik ve yine aynı yasa uyarınca hazırlanan yönetmelikle "bilimsel ve yönetsel" özerklik verildi. Akabinde de medreselerin adı fakülte olarak değiştirildi.

Ayrıca 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı sırasında tüm giderlerini kısyan ve kamu görevlileri aylıklarında dahi indirim yapan hükümet, Darülfünun öğretim elemanları aylıklarına dokunmadı. Tüm bu iyi

Atatürk'ün ebediyete uğurlanmasından sonraki dönemde eğitim konusunda en öne çıkan isim İsmet İnönü'dür.

niyet çabalarına karşın Darülfünun, Cumhuriyetin devrimci dinamik atılımlarına ayak uydurmada yetersiz kaldı. Bunun üzerine 6 Haziran 1933 tarih ve 2252 sayılı yasa ile İstanbul Darülfünunu lağvedildi ve 31 Temmuz 1933 tarihinde İstanbul Üniversitesi kuruldu. Yeni ve ilk üniversite kurulurken Milli Eğitim Bakanlığı başlıca üç konu üzerinde önemle durdu:

Birincisi, eğitim ile devrim arasında sıkı bir ilişki kurmak,

İkincisi, üniversiteyi ülke sorunları konusunda çalışmaya yöneltmek,

Üçüncüsü, yeni üniversiteyi sıkı bir denetim altına almak.

Sonuncu maddeye göre; üniversiteye yönetsel ve mali özerklik verilmemiş olması acı bir gerçektir. Yasaya göre rektör, genel sekre-

ter, profesörler ve doçentler Milli Eğitim Bakanlığınca atanıyor ve görevden alınabiliyordu. Üniversite üzerindeki sözde bu denetim, öğretim üyelerinden derse devam cetveli isteyecek kadar ileri gitmişti. Hükümetin ortaya koyduğu bu tavırla bilim ve bilim insanı onarılmaz yaralar almış ve yapılan yanlış uygulamalar ise ancak giderek anlaşılmaya başlanmıştı.

Çok partili siyasi demokratik düzene İsmet İnönü'nün öncülüğünde geçilebilmişti.

Bu karmaşık yapı içinde İkinci Dünya Savaşı'nın adeta ayak sesleri duyulmaya başlandı. Savaşın yarattığı sıkıntılar, savaşa girsin-girmesin çoğunluk ülkeleri etkiledi. Avrupa'da savaş öncesi ve savaş süresince faşist yönetimler varken, demokrasiye ancak savaştan sonra geçilebildi. Türkiye'deki durum ise biraz farklıydı. Çok partili siyasi demokratik düzene İsmet İnönü'nün öncülüğünde geçilebilmişti. Türk Siyasi yaşamındaki bu gelişmeye paralel olarak, özgür, özerk ve katılımcı üniversite anlayışı da toplumda hızla gelişmeye, yayılmaya başladı. 1946 yılında çıkarılan bir yasa ile üniversitelere yönetsel ve bilimsel özerklik, tüzel kişilik

verilmiş, üniversiteler katma bütçeli kurumlar olmuştu. Ama Milli Eğitim Bakanı'nın üniversitelerin başı olma durumu önlenememişti. Dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel bu durumu;

“Eğitim Bakanlarımızın üniversitelerimizin başı olması, üniversite işleriyle ilgili meselelerde yüksek huzurlarınıza bütçeleri gelecek bu kurumların sorumlu bir insanı ve sizin mümessiliniz sıfatıyla sizi yanıtlayabilmek içindir. Bu da üniversitenin içişlerine ve öğretimine asla ve kat'a bir müdahale değildir.” şeklinde açıklamaya çalıştı.

İkinci Dünya Savaşı'nın hemen ardından süregelen bu anlayış ve daha da olumsuz gelişmeler, 1950 yılından sonraki

Demokrat Parti iktidarı döneminde yaşanmıştır. Buna o dönemki tarihten birkaç örnek verelim:

- 1956 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Turhan Feyzioğlu, Milli Eğitim Bakanı Prof. Ahmet Özel tarafından Bakanlık emrine alındı.
- Daha sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku profesörü Hüseyin Nail Kubalı'nın görevine son verildi.
- Başbakan Adnan Menderes daha da ileri giderek 18 Mayıs 1960 tarihinde Turgutlu Mitinginde profesörler için; *“...Bunlar doçentlerin yetişmesini önleyen, yerlerini muhafaza için onlara baskı yapan kara cüppelilerdir...”* deme gafletinde bulundu.

Anđan Menderes'in başbakanlığındaki Demokrat Parti iktidarı esnasındaki iktidar-üniversite kavgası sırasında muhalefet lideri İsmet İnönü, üniversite özerkliğini ısrarla savunmuştur. İktidarın üniversite özerkliğine müdahalesi konusunda ise; “*Özerk üniversiteyi demokratik rejimin temel öğelerinden biri sayarız. İktidar, özerk üniversiteyi dili olmayan, işe yaramayan bir unsur haline getirmek istiyor. Bu yanlıştır, zararlıdır.*” sözleriyle görüşlerini açıklamıştır.

Gelişmeler böyleleri bir seyir izlerken; bilindiği üzere, 27 Mayıs 1960 Devrimi gerçekleşmiştir. Olayların ardından Demokratik Anayasa olarak kabul gören 1961 Anayasası yapılmıştır. Bu çerçevede, 28 Ekim 1960 tarihinde Milli Birlik Komitesi tarafından kabul edilen 115 sayılı yasa ile Üniversitelere tanınan özerklik daha da genişletilmiştir. Aynı günlerde bir kısım öğretim üyelerinin üniversite ile olan ilişkileri kesilmişe de; bu büyük yanlış, İsmet İnönü'nün başbakanlığı döneminde ve 18 Nisan 1962 tarihinde çıkarılan bir başka yasa ile düzeltilmiş ve anılan öğretim üyeleri, yeniden eski görevlerine dönebilmişlerdir.

Üniversite özerkliğinin kısıtlanmasına benzer bir durum 12 Mart 1971 askeri müdahalesinden sonra yaşatılmak istenmişe de; o dönemdeki CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, yapılmaya çalışılanlara; “*Üniversitedeki elemanlar Türkiye'nin en iyi eğitim görmüş,*

Demokrat Parti iktidarı döneminde muhalefet lideri İsmet İnönü, üniversite özerkliğini ısrarla savunmuştur.

en iyi yetişmiş insanlarıdır. Onların kendilerini yönetemeyeceklerini nasıl kabul edebiliriz?” şeklindeki görüşüyle karşı çıkmıştır.

Böylelikle, İsmet İnönü, gerek Cumhurbaşkanlığı, gerekse Başbakanlığı ve hatta muhalefet liderliği dönemlerinde İlk Özerk Üniversite'nin kurulmasında ve üniversitelerin özerk yapısının korunmasında olağanüstü sayılabilecek gayretler göstermiştir. •

çengizonalbd@gmail.com

Gelecek Ay: Yaygın Eğitim-Halkevleri / Halkodaları

Hakimiyeti Milliye

Yeni Bir Okul

Hamamönü'ndeki Musiki Mualim Mektebi (Müzik Öğretmeni Okulu) bitmek üzeredir. Ankara'nın en güzel ve temiz binalarından birini görmek isteyenlere, Prof. Eglî'nin bu eserini gidip, gezmelerini öneririz.

Türkiye'de ilk kez yüksek ve seçkin müzik, kendine layık bir binaya bu kiş yerleşmiş olacaktır.

Cumhurbaşkanı her fırsatta yeni Türkiye'de yeni zamanların müziğini arayıp, durmaktadır: Sahte Bizans ve Arap sesi, onun bu arayışı sırasında, hiç olmazsa okullardan kalktı.

Gerçi bugün halen bu ahu vahlar ile plak dolduranlar vardır. Ancak bunlar

alaturka 1313(1897) yılında sahaflar çarşısında Naili ve Nabi taklitçiliğiyle yaşayanlardan farksızdır. Ankara Müzik Okulu, İstanbul'daki Müzik Medresesi'ni yıkmakta gecikmeyecektir.

Bir düşünceyi, bir ideali, bir sevgi ya da bir düşmanlığı büyük birikmelerin derinliğine, kuru mantık değil, aksine ateşli bir heyecan götürür.

Sanayi ve ticaret bile satışta cazibe bulmak için güzel sanatları kullanmaktadır. Ford'un emrinde çalışan ressam ve yazarlar, Türk Devrimleri'ne hizmet edenlerden, daha

aşağı bir terbiye ve değerde olmasalar gerek...

Türkiye'nin yeni sesi, Ankara Müzik Okulu'nda eğitim gören göğüs ve boğazlardan çıkacaktır. İdealin sığağının soğumaması, inanışta gevşememek, ruhlara uyusukluk çökmemek ve her şeyi mide ve çıkar ölçüsü ile tartmamak için güzel sanatların

ve bunlar arasında halkın en kolay algılayabildiği müziğin ve resmin yardımına gereksinim var.

Tepki ve huzursuzluk her köşeye resim, edebiyat ve müzik kundaklarını yerleştiriyor. Buna sadece polis değil, belki hiç o değil, Türk güzel sanatlarının hüneriyle cevap

vermek gerekir.

Devrim bütçelerinin en verimli ve en karlı masraflarından biri, güzel sanatları diriltmek ve işletmek için verdiği ödeneklerdir.

Asıl bunun bir lüks ve keyif için değil, bir gereksinim ve hatta en şiddetli gereksinimlerden biri olduğunun anlaşılması esaslı bir adımdır.

İşte biz henüz bu aşamada bulunuyoruz. Hocaların keman kırıp, resim parçaladığı zamandan birkaç yıl sonra bu anlayışın zaferi, ilerisi için güçlü bir ümit kaynağıdır.

13 Eylül 1929

Türkiye'nin yeni sesi, Ankara Müzik Okulu'nda eğitim gören göğüs ve boğazlardan çıkacaktır.

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ II. Uluslararası Açık Satranç Turnuvası Düzenlendi

Başkent Üniversitesi'nin, Türkiye Satranç Federasyonu işbirliğiyle bu yıl ikincisini düzenlediği Başkent Üniversitesi Uluslararası

Açık Satranç Turnuvası, 6 Temmuz 2017 günü Başkent Üniversitesi Bağlıca Kampüsü'nde düzenlenen ödül töreniyle tamamlandı.

15 ülkeden 800'e yakın sporcunun başvurduğu ve beş kategoride düzenlenen turnuva boyunca

katılımcılar için Gökyay Vakfı Satranç Müzesi ve Anıtkabir gezileri, bisiklet turları ve çeşitli sosyal etkinlikler de düzenlendi. Oldukça çekişmeli karşılaşmalara sahne olan ve dünyaca ünlü satranç sitelerinde canlı yayınlanan açık turnuvanın

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Prof. Dr. Ali Haberal

Gülkız Tulay

Başkent Üniversitesi Kurucusu ve Yönetim Üst Kurulu Başkanı Prof. Dr. Mehmet Haberal, Rektör Prof. Dr. Ali Haberal, Türkiye Satranç Federasyonu Başkanı Gülkız Tulay tören konuşmalarını yaptılar ödül töreninde de büyük heyecan yaşandı.

Prof. Dr. İhsan Doğramacı Konferans Salonu'ndaki ödül törenine; Başkent Üniversitesi Kurucusu ve Yönetim Üst Kurulu Başkanı Prof. Dr. **Mehmet Haberal**, Rektör Prof. Dr. **Ali Haberal**, Türkiye Satranç Federasyonu Başkanı **Gülkız**

Tulay, MEB Müsteşar Yardımcısı-TSF Asbaşkanı Dr. **Muammer Yıldız**, Yönetim Kurulu Üyeleri **Ahmet Haznedaroğlu**, **WIM Nilüfer Çınar Çorlulu**, Başkent Üniversitesi Eğitim ve Danışmanlık Hizmetleri Merkezi (BEDAM) Müdürü Prof. Dr. **Ali Halıcı**, TSF Genel Sekreteri M. **Sedat Fırat**, öğretim üyeleri, TSF Ankara İl Temsilcisi ve Turnuva Direktörü

Yarışmanın sonundaki ödül töreninin ardından dereceye giren sporcular ödülleri aldılar

Engin Güleç, Turnuva Başhakemi FI **Aylin İbişoğlu**, Turnuva Gözlemcisi IA **Tayfun Haznedaroğlu**, sporcular, veliler ve çok sayıda davetli katıldı.

Törenin açılış konuşmasını yapan BEDAM Müdürü Prof. Dr. Ali Halıcı, Türk satrancının Dünya Takımlar Satranç Şampiyonası'nda elde ettiği dünya beşinciliğinin ardından emin adımlarla dünyanın zirvesine de tırmandığını belirtti. Satrancın TSF ile sevilen ve ülkenin her yerine yayılan bir spor branşı olduğunu belirten ve TSF Yönetimini kutlayan Rektör Prof. Dr. Ali Haberal ise Federasyonun Başkent Üniversitesi ile yaptığı işbirliğinden büyük bir mutluluk duyduklarını söyledi. Üniversite olarak

satranca destek sunmaya ve bu konuda en iyisini yapmaya çalışacaklarını belirten Rektör Haberal, turnuvada derece elde eden sporcuları kutlayarak sözlerini tamamladı.

Başkent Üniversitesi Açık Satranç Turnuvası'nın bir satranç turnuvasının çok daha ötesinde bir organizasyon olduğunu belirten TSF Başkanı Gülkız Tulay, hem sporcu kalitesiyle hem de düzenlenen etkinlikleri ile Türk satranççı açısından fark yaratan ve marka haline gelen bir faaliyet olduğunu ifade etti. Tulay sözlerine şöyle devam etti:

“Federasyon olarak çok çalışıyoruz. Ancak başarımızın asıl mimarı kuşkusuz sporcularımız ve

onların kıymetli aileleri. Başkent Üniversitesi gibi önemli kurumlarla yol aldığımız sürece Türk satranççı olarak kalkınmaya devam edeceğiz.”

Tulay'ın ardından söz alan MEB Müsteşar Yardımcısı Muammer Yıldız, turnuvanın düzenlenmesi ve sürdürülebilir olmasını sağlayan

Turnuva için hazırlanan pastayı, Prof. Dr. Mehmet Haberal, Prof. Dr. Ali Haberal, Prof. Dr. Ali Halıcı ve Gülkız Tulay birlikte kestiler

Başkent Üniversitesi yönetimini kutladı. TSF Yönetimine teşekkür eden ve işbirliklerinin uzun yıllar devam etmesi dileklerini ileten Prof. Dr. Mehmet Haberal da, **“Önümüzdeki yıl, Dünya Takımlar Satranç Şampiyonası'nda beşinci olan A Milli Takımımızdan birincilik bekliyorum.”** dedi.

Konuşmaların ardından heyecanla beklenen an geldi ve kategorilerinde dereceye giren sporculara ödülleri verildi. Turnuvanın ödül töreni pasta kesimiyle sona erdi. •

Fırçalayarak
Serdar Günbilen

Promete
Necdet Pamir

Türkiye'de Petrol Var mı?

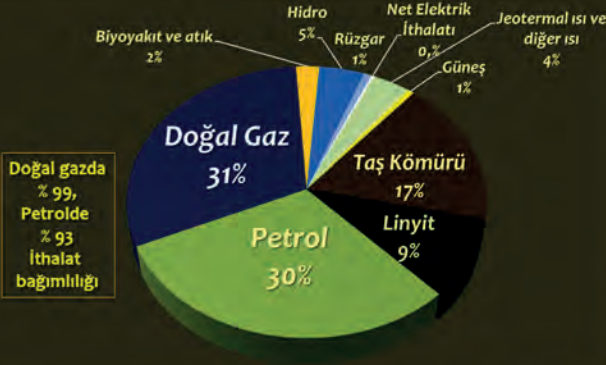
Türkiye, tükettiği birincil enerjinin % 30'unu petrolle karşılarken, petrol gereksiniminin % 93'ünü ithal etmektedir. Doğal gaz için bu oranlar, % 31 ve ithalatta % 99'dur. Kalan üretilebilir petrol rezervimiz, 2016 yılı sonunda, yaklaşık 342 milyon varıldır (49,3 milyon ton)¹.

Enerji tüketiminde bu denli yüksek oranda kullanılan her iki kaynaktan da² yaşanan bu yüksek dışa bağımlılık, ekonomik olduğu kadar³, enerji güvenliğimiz ve dış politika seçeneklerimiz açısından da ciddi bir risk oluşturmaktadır.

Türkiye, petrol gereksiniminin % 93'ünü ithal ediyor.

Türkiye Birincil Enerji Tüketimi, 2015 (129, 27 milyon ton petrol eşdeğeri)

Kaynak: Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (ETKB, Kasım 2016; Genel Enerji Denge Tablosu)

Bu genel saptamanın ardından, yıllardır halk arasında sorulan sorunun (Ülkemizin tüm komşuları petrol ve gaz zenginyken, bizde niye yok?) bilimsel yanıtını vermek, daha bir önem kazanmış durumdadır.

Türkiye’de petrol yok mu?

Ülkemizde petrol ve gaz üretimi, tüketime oranla çok yetersiz kal-sa da 1940’lı yıllardan bu yana sürdürülmektedir. Petrol üretimini ağırlıklı olarak G. Doğu sahalarından, gaz ise Trakya bölgesinden üretilmektedir.

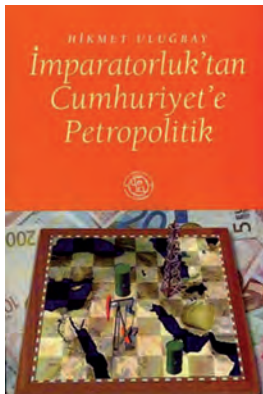
Mevcut yetersiz rezerv ve üretimimizin iki temel nedeninden söz edilebilir. Bunlar-

giliz, Amerikan, Alman ve Fransız ağırlıklı, Orta Doğu’ya yönelik hesapları; o dönemde Osmanlı kontrolü altındaki bugünün Irak, Katar, Kuveyt, Suudi Arabistan gibi ülkelerinin, zengin petrol sahalarını ele geçirme ve paylaşma hesaplarıydı.

Bu konuda sayısız belge olmakla

birlikte, Sayın Hikmet Uluğbay’ın bizler için başucu eseri olan **“İmparatorluk’tan Cumhuriyet’e Petropolitik”** kitabı, çok ufuk açıcı belge ve alıntılar içermektedir. İzininizle, bunlardan yararlanarak, Cumhuriyet topraklarında, “neden petrol yok?” sorumuza, yanıt vermeye çalışalım.

İngiltere Dışişleri Bakanı Sir Edward Grey, 27 Mart 1911’de

Hikmet Uluğbay’ın kitabı: İmparatorluk’tan Cumhuriyet’e Petropolitik

“Temel hedefimizi daima hatırdâ tutmamızın önemli olduğuna inanıyorum; bu da Basra Körfezi’ndeki ve onu tamamlar nitelikteki Mezopotamya’daki İngiliz çıkarlarını korumaktır.” derken, donanmasını kömürden fuel oil’e çevirerek, Alman donanmasına üstünlük sağlamayı hedefleyen İngiltere’nin stratejik hedefine; yani Mezopotamya’ya ve zengin kaynaklarını ele geçirme ihtirasına işaret ediyordu.

Mahmut Şevket Paşa

Osmanlı cephesindeki “stratejik aklın” durumunu da Sadrazam Mahmut Şevket Paşa’nın şu sözleri özetliyordu: **“Kuveyt ve Katar gibi çölden ibaret iki kaza yüzünden**

İngiltere ile ihtilaf çıkaramayız. Bu ehemmiyetsiz topraklardan ne gibi faydamız olabilir? Kuveyt ve Katar’ı İngiltere’ye bırakmaya ve zengin Irak vilayetimizle uğraşmaya karar verdim.”⁴

“Çölden ibaret iki Osmanlı kazası”nın, toplam petrol rezervleri, dünya rezervlerinin % 7,4’ünü (126.7 milyar varil); toplam gaz rezervleri ise dünya toplamının % 14’ünü oluşturuyor!⁵ Çölden ibaret olduğu düşünülüp, “İngilizler’e bı-

rakmaya karar verilen” gaz rezervleri, Türkiye’nin mevcut rezervlerinin yaklaşık **beş bin**, petrol rezervleri ise 370 katıdır!

İngiliz Amirali Slade, 1. Dünya Savaşı’nın sonlarına doğru hazırladığı raporunda, Mezopotamya petrollerinin ... ele geçirilmesinin önemi üzerinde durdu. Bu raporu Savaş Kabinesi’ne sunan Kabine Sekreteri M. Hankley, Dışişleri Bakanı Balfour’a şu notu iletti:

“Amiralin bana gönderdiği harita, Mezopotamya’da Kuzey’e ilerlemenin askeri nedenlerin ötesinde haklı gerekçeleri olduğunu açıkça göstermektedir.”⁶ **“Mezopotamya’nın değerli petrol kuyularını savaş bitmeden ele geçirmek bir avantaj olmaz mı?”**

Savaş Kabinesi, Amiral Slade’ın raporunu, 13 Ağustos 1918 günü görüştü ve Başbakan, **“Savaş sona ermeden Musul’a ulaşılmalı”** talimatını verdi. Musul, 14 Kasım 1918’de İngilizler’in eline geçti.

Ve emperyalist aktörlerin geçmişte yönlendirdiği ve ders alınmadığı için, günümüze de uzanan kimi Kürt “bağımsızlık” hareketlerinin tarihi kökenlerine dikkati çekmek, yararlı olabilir. İngiltere’nin o dönemdeki Türkiye Büyükelçilik Müsteşarı Hohler’in, Londra’ya 21 Temmuz 1919 tarihli telgrafına göz atalım:

“... Şimdi Mezopotamya bizim olduğuna göre, Binbaşı Noel’e bir Kürt devleti kurdurup, kuzey dağlarını öylece koruyabiliriz.

Binbaşı Noel, bir Kürt Lawrence’dir. ... Majesteleri’nin Hükümeti’nin amacı, Türkleri elden geldiğince zayıflatmak olduğuna göre, Kürtleri bu şekilde harekete geçirmek fena bir plan değildir. ... Kürt sorununa verdiğimiz önem, Mezopotamya ile ilgilidir. Kürtlerin ve Ermenilerin durumları, beni hiç ilgilendirmez.”⁷

Tıpkı, günümüzde “birilerinin” yönlendirildiği gibi!

1. Dünya Savaşı ve sonrasındaki gelişmeler, zengin petrol ve doğal gaz kaynaklarının sınırlarının, Kurtuluş Savaşı’nın kan ve ateşi içinden çıkarak, var olma ve bağımsız bir devlet kurma uğraşındaki Türkiye Cumhuriyeti’nin sınırlarının dışında kalmasının temel nedenleri arasındadır.

Jeolojik /Tektonik Gerekçeler

Genelde TPAO çatısı altında çalışan deneyimli yer bilimcilerin kendi aralarındaki değerlendirmelerinde paylaşılan, ancak kamuoyuna nedense gerektiği sıklıkta ve yalınlıkta anlatılamayan somut jeolojik ve tektonik veriler, mevcut yetersiz rezerv olgusuna yeterince yanıt vermektedir.

TPAO’nun web sayfasında yer alan ve genç yer bilimcilerden Tayland Efeoğlu’nun çalışmasına dayanan metin, bu konuda doyurucu yanıtlar içermektedir.

Yazıda, İTÜ öğretim üyelerinden Prof. Dr. Sayın Yılmaz Yücel’in, derslerde anlattığı aşağıdaki bölüme

de yer verilmektedir:

“Aslında Türkiye’nin G. Doğusu ile Irak ve Arabistan Yarımadası aynı kıtadır. Şöyle örnekleyebiliriz: Boydan boya halı kaplanmış bir oda düşünelim. Odanın kapısını açtığımızda, halının kapıya yakın olan kısmı, kapının açılması ile büzülür ve kıvrılır. İşte halının bu kıvrılmış kısmı, Türkiye’nin G. Doğu’sunu oluştururken, kapıdan uzak kısım ise kıvrılmamış (yani tektonik olarak yıpranmamış) olarak duran Arap Yarımadası’nı oluşturur. Dolayısı ile halının düz kısmında petrol aramak ve üretmek, kıvrılmış kısma göre çok daha kolay ve başarılı olacaktır.”⁸

“Gerçekten de **tektonik (yer hareketleri) olarak kıvrılmış ve kırılmış olan G. Doğu Anadolu’da rezervuarlar parçalanmış; zamanında petrol içeren yapıların daha genç yer hareketleri ile parçalanarak, korunaksız hale gelen yapı odaları (kapan) içerisindeki petrol kaçmıştır. Sonuçta, petrol içeren yapılar parçalanarak, hacimsel olarak daha küçük hale gelmiştir. Bu küçük yapılar, aramayı daha riskli hale getirmektedir. Irak’ta 1500-2000 metre derinlikteki Miyosen yaşlı karbonat kayalarından petrol ve gaz üretimi yapılmaktadır. Türkiye’de ise aynı yaştaki kayalar, yüzeydedir. Irak ve Arap Yarımadası’nda daha az deforme olmuş Kretase ve Paleozoik yaşlı rezervuarlardan ciddi üretim yapılırken, Türkiye’de bu rezervuarlar hem çok deforme olmuş hem de çok derine gitmiştir. Bu durum aramaları daha riskli hale getir-**

miştir. Dolayısı ile bu rezervuarlar, Türkiye’de hem hacim olarak küçük miktarda petrol içermekte, hem de üretim maliyeti yüksek olmaktadır.”

Toparlarsak

Söz konusu jeolojik zorluklar bir gerçeklikse, Türkiye’nin 1945’deki ilk ekonomik keşfi kabul edilen Raman 8’den bu yana son derece yetersiz aranmış olduğu da

Türkiye’de (...) özerk olarak yapılandırılacak TPAO öncülüğünde, bir “master” plan hazırlanarak, arama çalışmaları yoğunlaştırılmalıdır.

bir diğer gerçekliktir. Bugüne dek açılan arama amaçlı kuyuların sayısı yaklaşık 1900, tespit kuyularının sayısı ise 900’dür. Bu sayı, ülkemizin petrol potansiyelini ortaya koyabilmek bakımından, son derece yetersizdir. Bugüne kadar denizlerimizde açılan toplam 70 civarındaki kuyuda ise 170 bin metre civarında sondaj yapılmıştır. 1945 yılından beri yaklaşık 140 ham petrol, 80

doğalgaz olmak üzere toplam 220 civarında saha keşfedilmiştir. Ancak bu sahalar, çevremizdeki zengin petrol sahalarıyla kıyaslanabilecek verimlilikte değildir. Bu durumun jeolojik olduğu kadar politik nedenleri yazımızda öz olarak anlatılmaya çalışılmıştır.

Ancak bu “karamsar” olarak algılanabilecek veriler, “Türkiye’de petrol ya da gaz yoktur” denmesine de alt yapı oluşturamaz. Özellikle denizlerimiz başta olmak üzere, Paleozoik yaşlı formasyonlarımızın çok sınırlı oranda arandığı bilinmektedir. Türkiye’de yeniden devlet adına arama ve üretim yapma yetki ve sorumluluğuna kavuşturulacak, özerk olarak yapılandırılacak TPAO öncülüğünde, bir “master” plan hazırlanarak, arama çalışmaları yoğunlaştırılmalıdır. Bu yapılmadan, ülkemizin petrol ya da gaz potansiyeli konusunda bulunmanın bilimsel bir dayanağı olamaz. •

necdetpamirbd@gmail.com

1-Petrol İşleri Genel Müdürlüğü İstatistikleri (2017); <http://www.pigm.gov.tr/index.php/istatistikler>

2-Kömür tüketimimizde de ithal kömürün payı hızla artmaktadır.

3-Enerji ithalat faturamız, tüketim seviyesi ve petrol fiyatlarına bağlı olarak, toplam ithalatımızın % 18’i ile % 25’i arasında seyretmektedir. Bu fatura, cari açığımızın temel nedenidir.

4-“Zengin Irak vilayetimizle” nasıl uğraşıldığı da ayrı bir fasıl...

5-BP Statistical Review of World Energy, Haziran 2017

6-Kaynak: Mejcher H., “Imperial Quest for Oil, Iraq 1910-1928” sayfa 39.

7-Kaynak: “Kürt-İslam Ayaklanması 1919-1925”, Uğur Mumcu, Tekin Yayınevi, 1991, sayfa: 15, 24

8-Jeolojik dönemlerden biri

9-Çıkarılan “Türk Petrol kanunu” ile, TPAO’nun DEVLET ADINA hidrokarbon arama ve geliştirme yetkisi kaldırıldı.

Büyük Yapıtlarımız

Konur Ertop

Evliya Çelebi'nin
Akılamaz
Yolculuğu:

Düşten Gerçeğe, Olağandan Gerçekdışına

Evliya Çelebi'nin Mısır'da, 17. Yüzyılın son çeyreğine doğru yaşamını yitirdiği düşünülüyor. 70 yaşını geçmiş olmalıydı. "Seyahatnamesi"ndeki son açıklamalarından birinde 51 yıl boyunca 7 iklimi gezip anlattığını bildiriyordu. Büyük yapıtının neredeyse 150 yıla yakın gözden uzak kalması şaşırtıcıdır.

Avusturyalı tarihçi Hammer yapıtın bir cildini İstanbul'da bir kitapçıda görüp satın almıştı. 10 ciltlik "Seyahatname"nin İran yolculuğunu anlatan dördüncü

cildi bu. Elindeki kitabın son cilt olduğunu düşünen Hammer bir süre sonra ilk üç cilde de sahip oldu.

"Beş yüz yıldan beri Osmanlı ülkesini bu kadar çok gezen devlet

adamları ve kadılar arasında yalnızca Evliya Efendi kendi seyahatlerini bu kadar ayrıntılı, anlaşılır ve akıcı olarak yazmıştır. Bu satırların yazarı onun eserini şimdiye kadar yaptığı inceleme ve bibliyografik araştırmalarında karşısına çıkan bütün Doğu yazma eserleri arasında en ilginç olanı ve mutlu edeni olarak görmektedir.” diyordu.

Elindeki 900 sayfalık metinden seçmeler yaparak bölümler ve özetlemelerle “Seyahatname”nin üç ciltlik İngilizce çevirisini yayınladı (1834-1850).

Evliya Çelebi'nin kendi ülkesinde kendi yapıtının basılmasına ise 1896'da başlanabildi, uzun aralıklarla ancak 1938'de tamamlandı.

Bu yayında yanlışlar, – önemli bir bölümüne de sansürün yol açtığı– eksikler sayısızdı. Yazılışından yaklaşık 300 yıl sonra, “Seyahatname”nin bilimsel yayını gerçekleştirildi (1996-2007).

Evliya Çelebi'nin yapıtıyla bilim dünyası yakından ilgilenmiştir. Araştırmacılar tarih, coğrafya, arkeoloji, askerlik, etnografya, toplumbilim, folklor, sanat tarihi, şehircilik, dilbilim, edebiyat tarihi, beslenme kültürü, giyim-kuşam ve daha pek çok konuda bu önemli kaynaktan yararlanmıştı.

Öte yandan “Seyahatname”de

hiç de az olmayan aşırı abartmalar, gülmece öğeleri, akılla kavranıp açıklanamayacak olaylar, keramet, sihir, büyü, kayıptan haber, doğaüstü yaratıklar, cadılar... bu yapıtı güvenilir bir belge olarak görmeye çalışanları şaşırtmaktadır.

Konunun bu yanıyla ilgili olarak Prof. Fahir İz'in açıklaması şöyleydi:

“Evliya'nın mizacında, gördüklerini, işittiklerini abartma, süsleme eğilimi görülür. Türk halk tiyatrosu

(Ortaoyunu, Meddah, Karagöz) geleneğine bağlayabileceğimiz kişiliğinde, okurları ve dinleyicileri güldürmek, eğlendirmek arzusu da belirgindir. Konuşkan, tatlı dilli, nükteci, hazırcı cevap kişiliğine engin hayal gücü, geniş bilgisi, görgüsü ve hayat tecrübesi de eklenince, onun her mecliste nas-

ıl aranır bir kişi olduğunu kolaylıkla anlayabiliriz.

Bu yüzden 4. Murat gibi

herkesin yüreğine korku salan, sert, öfkeli ve dengesiz mizaçlı bir padişah onu ‘en sevgili muhabibi’ saymış ve sıkıntılı zamanlarında yanında yalnız onu istemiştir.”

Evliya Çelebi üzerinde günümüzdeki bilim çalışmalarını taçlandıran ABD’li Prof. Robert Dankoff da “Seyahatname” yazarının muhabip/nedim kimliğine dikkati

Evliya Çelebi'nin günümüzde yayımlanan Seyahatname adlı eseri

çekecekti:

“Eyaletleri yönetmek üzere başkent dışına gönderilen paşalarla bağlantı kurdu ve onların müşahip ve nedimi olarak öykü anlatıcısı, Kuran okuyucusu ve müezzini, kuryesi, vergi toplayıcısı ya da temsilcisi olarak hizmet gördü ve kendi mesleğini gezginlik olarak belirledi. Kendisine ‘Dünya gezgini ve insanoğlunun ahababı (Seyyah-ı Âlem ve nedim-i beni-âdem) lakabını uygun gördü.”

Devlet büyüklerinin, paşaların

“Seyahatname” de hiç de az olmayan aşırı abartmalar, gülmece öğeleri, akılla kavranıp açıklanamayacak olaylar, keramet, sihir, büyü, kayıptan haber, doğaüstü yaratıklar, cadılar...

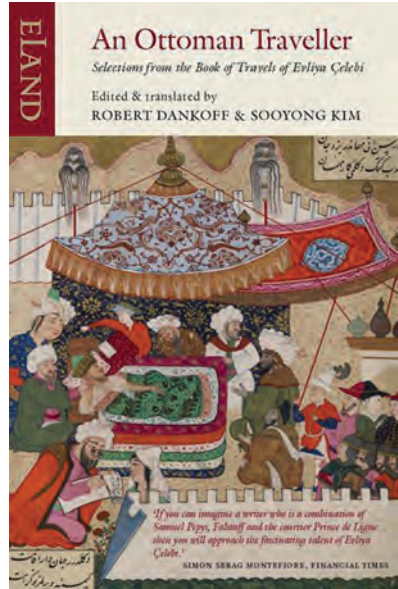
bu yapıtı güvenilir bir belge olarak görmeye çalışanları şaşırtmaktadır.

şaların sordukları soruları, ortada olan gerçekler dolayısıyla yalanlama riskine girmeden cevaplamaları, aynı zamanda onların şölenlerini muhteşem, şaşırtıcı veya açık saçık öykücüklerle şenlendirmeli, aslında

yanında mu-sahiplik/nedimlik görevi yapacakların meslektaşlarından beklenecek nitelikleri Evliya Çelebi yapıtında şöyle sıralamıştır:

“Kendisi gibi ikili yanıt verme yeteneğine sahip olmalı, gezdikleri yerler veya öteki ülkeler hakkında pa-

ABD'li Prof. Robert Dankoff'un Evliya Çelebi hakkında yazdığı, An Ottoman Traveller (Bir Osmanlı Gezgini) adlı kitap

her durumda korku veya neşe salarak davetlileri eğlendirmeli...

Bu zengin program onun yapıtının da bir açıklamasıdır.

“Seyahatname”nin Türkiye’deki eksiksiz, güvenilir yayımının ardi sıra UNESCO’nun 2011’i “Evliya Çelebi Yılı” ilan etmesi konuyla ilgili çalışmaları yoğunlaştırdı: Dergiler özel sayılar yayınladı, sementerler düzenlendi, üniversitelerde tezler hazırlandı... “Seyahatname” türlü bilimler açısından incelenirken yapıtın taşıdığı edebiyat değeri ele alındı. Akıllalmaz uzun yolculukları boyunca yazarın gözlemleri, anıları kurmacanın renkli çizgileriyle birleştirilmişti. Araştırmacılar şimdi bu zengin işbirliğinin nasıl gerçekleşti-

ğini anlamaya çalışıyordu.

Gazi Üniversitesi Türk Halkbilimi Bölümü'nde araştırma görevlisi Yeliz Özay'ın "Evliya Çelebi'nin Acayip ve Garip Dünyası" başlıklı doktora tezinin bu çalışmalar arasında önemli bir yeri bulunmaktadır.

Büyük yapıtta adım adım "acayip" ve "garip" kavramlarının izini süren araştırmacı Evliya'nın neyi, neden "acayip" ve "garip" bulup aktardığını bütünlüklü olarak görmeye çalışmıştır. Yöntemini şöyle açıklamaktadır:

"Sınıflandırma denemesinde anlatıların; insanların başından geçen maceralar ya da fiziksel görünüşleri, rüya ve kehanet, 'öteki'nin inançları, sanat ve teknoloji, hayvanlar, doğa unsurları tılsım ve sihir gibi üst başlıkların altına yerleştirilebileceği görülmektedir. Dolayısıyla, 'Seyahatname'de 'acayip ve garip hikâyeler' in belirli ve sınırlı konularda yoğunlaştığını söylemek mümkün değildir. Metinlerin ortak özelliği, 'şaşırtıcı' ve 'anlatılmayal kaydedilmeye değer' olmalarıdır. Bunun yanında, anlatıların tamamen hayal ürünü, olağanüstü ve fantastik hikâyelerden oluştuğunu söylemek mümkün değildir. Aksine birçok metinde 'acayip' ve 'garip' terimleri fanteziden ziyade gerçeklik düzlemine göndermede bulunmaktadır."

"Seyahatname"de anlatılan

Yeliz Özay Diniz ve kitabı, Evliya Çelebi'nin Acayip ve Garip Dünyası

yüzlere garip olaydan bir bölümün başkişisi Evliya Çelebi'nin kendisidir. Dr. Yeliz Özay Halep'te Murtaza Paşa'nın yanında geçen böyle bir olayı hatırlatmaktadır:

Anlatısına başlamadan önce "Seyahatname" yazarı, yöneticilerin hoş sözlere, şakaya, alaya, yalana, iftiraya, dedikoduya ve fesatçı adamlara düşkün olduğunu belirtmiştir. Bu giriş okurun az sonra bir tuhaflıkla karşılaşacağına sayılır. Toplantıya katılan Molla Yahya'nın anlattığına göre Revan kalesi kuşatması sırasında askerler-

Seyahatname'deki yüzlerce garip olaydan bir bölümünün başkişisi Evliya Çelebi'nin kendisidir.

den Yavaşça Mehmed Ağa karlar altında hançeriyle kazdığı bir çukura kuşağındaki altınları gömer. Sonraki gelişinde altınları gömdüğü yeri hatırlamak için tepesindeki bir bulutu işaret olarak kullanacaktır. On ay sonra altınlarını gömdüğü yere gider ve bulunduğu yerde donup kalmış buluta bakarak altınlarını bulur.

Murtaza Paşa söylenenlere inanmış, Evliya Çelebi ise bunun bir yalan

olduğunu ileri sürmüştür. Dr. Özey'in konuyla ilgili açıklaması şöyledir:

“Burada ‘acayıp ve güllünc’ unsur, düpedüz belli olduğu belli olan Molla Yahya'nın hikâyesidir. Bunun yanında, anlatıcının tutumu göz önünde bulundurduğunda, bir tuhaflik

Evliya Çelebi anıtı /
Kütahya

daha vardır ki o da, gerçek dışı olduğu bu kadar açık bir hikâyenin mecliste anlatılıp başta Paşa olmak üzere dinleyicilerin buna inanmasıdır. Yani ‘acayıp’ olan sadece hikâyenin kendisi değil, hikâyeye verilen tepkidir aynı zamanda, bu da ‘acayıp/garip’ in yine bir eleştiri için araç olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Ne var ki artık ‘acayıp/garip’ başlığını taşımıyorsa da Evliya, bir

sonraki bölümde, kimseyi gerçeğe ikna edemediğini öne sürerek kendisi bu kez ‘uydurma’ bir hikâye anlatır. Hikâyesi dinleyenler tarafından beğenilir ve çeşitli yorumlar yapılır. Bunun üzerine Evliya, her zaman ki gibi tutarlı ve bütünlüklü bakış açısını korumak adına ‘Ol zaman bildim ki cemî’i vüzerâ vü vükelâ ve erbâb-ı devlet huzûrunda müdâhane ve hoş-âmed kelâm lâzım imiş’ der ve böylece her ne kadar bir nedim olarak meclistekilere ayak uydurmuş olsa da bir anlatıcı olarak okuruna/dinleyicisine karşı güvenirliliğini korur. Ayrıca en uzun süre koruyuculuğunu yapmış olan Melek Ahmed Paşa'nın da ‘yalan bütün dinlerde haramdır’ diyerek yalandan hiç hoşlanmadığını belirtmeyi ihmal etmez.”

Dr. Yeliz Özey'in incelemesi olağandan gerçekdışına gidip gelen “Seyahatname”nin anlatım gizleri üzerindeki örtüyü kaldırmaktadır:

“Evliya Çelebi, kimi zaman büyük bir iştahla kurmaca hikâyeler anlatır; yarattığı edebî; mizahî ya da dramatik etkiyle amacına da ulaşır. Ancak okurunun bu anlatılara ilahi bir bağlılıkla inanmasını talep etmez; aksine kendisini bir hikâyeci olarak takdir etmesini bekler. Söz konusu kurmaca dünyası olsa bile, Evliya Çelebi, hiçbir ‘acayıp ve garip’ hikâyesinde gerçek yaşama, daha doğrusu insana ve onun 17. yüzyıldaki dramatik yansımalarına dokunmayan bir unsurla okurunun karşısına çıkmaz.” •

konurertopbd@gmail.com

Kültür ve Sanat Dünyasından

Tekin Özertem

Nokta ile Virgül

Paldır Küldür

Yazının başlığı, Erman Film'in 1979 yılında gerçekleştirdiği, baş rollerini Enver Demirkan ile Abdullah Şahin'in üslendiği sinema filminden alıntı. Bu ikilinin TRT de yayınlanan Nokta ile Virgül adlı hiciv içerikli güldürü programlarının geçmişi ise daha eski... Okuma yazma kültürü üzerine yazarken onları anmadan geçmek istemedim. Çok sevilen ve izlenen programlarının adının sonuna ekledikleri düzensiz, kaba, gürültülü anlamına gelen "Paldır küldür" deyimini de yazımın içeriğine pek uygun düşü...
Yazı, insanlık tarihinin en önemli

buluşu; ama MÖ 3. yüzyılda noktalama işaretlerinin ilki olan noktanın keşfi de en az bir o kadar önemli. Çünkü sözcüklerin ve cümlelerin birbirine bitiştirilerek yazıldığı o eski zamanlarda sözcükleri ve cümleleri birbirinden ayırarak okumalarının kolaylaştırılması ancak bu sayede mümkün olabilmıştır. Bunu, bu keşfi o yıllarda Mısır'ın ünlü İskenderiye Kütüphanesi sorumlusu Byzantionlu Aristophanes'e^[1] borçluyuz.

Aristophanes'in alt nokta (.), orta nokta (•) ve üst nokta (°) olmak üzere noktanın üç farklı kullanımına ilişkin önerisi; yazılı metinler

üzerinde çalışanların ve konuşmacıların hazırladıkları söylevleri daha kolay okumaları ve anlamlandırabilmeleri içindi. Yazarların noktalama

işaretlerini kullanmaları ise ancak dokuz yüz yıl sonra, 16. yüzyılda gerçekleşti. Günümüzde kullandığımız noktalama işaretlerinin ortaya çıkması da bin yıl sonra. Bunu da bir başpiskopos olan ve ölümünden sonra azizlik mertebesine yükselti- len Sevilla'lı Isidore'a borçluyuz. Isidore, MS 17. Yüzyılda, Aristofanes'in üç farklı nokta kullanımı ile belirlediği durma sürelerini farklı işaretlerle belirterek yeniden düzen-

ledi. Noktalama işaretleri ile anlam arasındaki bağı da kurdu. Bugün, kullandığımız “nokta”dan doğma “virgül” de yaklaşık 1400 küsur yıl önce var oldu.

Tarihin akışı içinde insanların kitaba erişebilme oranlarının artmasında matbaanın icadından^[2] çok okumayı kolaylaştıran noktalama işaretlerinin kullanılmasına başlanma- sı etkili olmuştur. Okuma yazmanın ağır aksak yaygınlaştığı günümüz üçüncü dünya ülkelerinde okuma kültürünün gelişmemiş olmasının nedeni noktalama işaretlerinin anlamının okumayı öğrenenlerce gereğince bilinmemesidir. Okuma kültürünün gelişebilmesi için oku-

nan metinlerin/ kitapların içeriklerinin tadına varılabilmesi ön koşuldur. Bu da noktalama işaretlerinin dilini bilmekle mümkündür. İlk okulda, öğretme- nimiz virgülün

Antik dünyanın unutulmuş yazı şekli

işlevini tahtaya yazdığı şu ünlü örnekle anlatmıştı bize: “Oku, baban gibi eşek olma!” / “Oku baban gibi, eşek olma!”

Sık sık yakındığımız: ülkemizde okuma kültürünün, özellikle de işlevsel okur yazarlığın arzu ettiğimiz düzeyde gelişmemiş olduğu gerçeği; noktalama işaretlerinin gereğince önemsenmemesinden, bilinmemesinden kaynaklanan bir sorun. Günlük gazetelerden

Paldır küldür yazıp, paldır küldür konuşan bir topluma dönüşmekteyiz gün be gün.

başlayarak kitapların yazılışlarına kadar geniş bir alanı kapsayan bu sorun, giderek katlanarak artmakta. Paldır küldür yazıp, paldır küldür konuşan bir topluma dönüşmekteyiz gün be gün. Örf, adet, ahlak, adalet gibi kavramların içeriklerinin boşalması/boşaltılması; ortaya çıkan sorunların anlaşılır şekilde yazılıp, yazılsa da paylaşılamaması bundan. Sıradan vatandaşlar bir yana, üst düzey eğitim öğretim görmüşlerimizin dahi çoğu ne dil bilgisi, ne de yazım kurallarından haberdar. Konuşmalarında duygu ve düşüncelerini gereğince ifade edememeleri; noktasız, virgülsüz... paldır küldür konuşuyor olmalarından. Televizyon ekranlarındaki oturumlarda düşüncelerini açıklamaya çalışırken cümleleri tamamlamadan bir başka konuya atlamaları da bundan.

Durum ortada:

Yerel gazeteler hariç ülkemizdeki 22 gazetenin günlük toplam baskı sayısı (tirajları) üç milyon civarında dönüp dolaşıyor. Tanınanlar, bilinenler hariç değerli yazarlarımızın

kitapları 1000 adet basılıp piyasaya sürülmekte. Dizgi yanlışları artık pek önemsenmiyor. Ne okurlar tarafından ne de yazarlar tarafından. Halkımızın çoğunluğundan vazgeçtim, koca koca unvan sahipleri abecemizdeki (alfabemizdeki) sessiz harflerin “e” ünlüsü ile ünlendiğinden habersiz. K’yi ka, H’yi ha, F’yi ef, N’yi en, M’yi em, T’yi ti, V’yi vi diye seslendirir oldular...

Harfleri böyle yanlış seslendirilenlerin sayısı benim çocukluğumda parmakla gösterilecek kadar azdı. Onlar da yarım yamalak eğitim görmüş kimselerdi. Gazeteciliğe gönüllü adliye muhabiri olarak adım attığım, İzmir Ticaret Gazetesi’nde düzeltmen (musahhih) olarak çalıştığım yıllarda gazetede bir harf yanlışlığı bile hoş görülmez, kitaplar basıldıktan sonra fark edilen yazım yanlışları, içlerine konulan küçük düzeltme notları ile birlikte okuyucuya sunulurdu. Şimdilerde birinci baskılardaki yazım hataları sonraki baskılarda da aynen sürüp gitmekte.

M. Kemal Atatürk

95 yıldır Zafer Bayramımızı kutladığımız ağustos ayı, ulusal tarihimiz ve bağımsızlığımız açısından olduğu kadar, kültür tarihimiz bakımından da önemli. Nedeni: Dil Devrimi'mize ilişkin çalışmaların sürdüğü 1928 yılının 9 Ağustos Perşembe günü akşamı, Cumhuriyet Halk Partisi'nin Sarayburnu Parkı'nda düzenlediği dinletide (konserde) Falih Rıfkı Atay'ın,^[3] Atatürk'ün yeni harflerle yazdığı aşağıda alıntıladığım açıklamayı seslendirmiş ve harf devrimini müjdelemiş olması.

"Arkadaşlar, güzel dilimizi ifade etmek için yeni Türk harflerini kabul ediyoruz. Bizim güzel, ahenkli, zengin dilimiz yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir. Yüzyıllardan bu yana kafalarımızı demir çerçeve içinde bulundurarak anlaşılmayan ve anlayamadığımız işaretlerden kendimizi kurtarmak, bunu anlamak zorundasınız. Anladığımızın belirtilerine yakın gelecekte bütün dünya tanık olacaktır. Buna kesinlikle inanıyorum."

Atatürk de aynı gece Sarayburnu'nda kendisini görmek için toplanmış olan topluluğa şunları söylemiş:

"Bugün yapmak zorunda bulunduğumuz çok değerli bir iş

daha vardır: Yeni Türk harflerini çabuk öğrenmek... Kadına, erkeğe, hamala, sandalcıya, bütün yurttaşlara öğretiniz... Bunu yurtseverlik, ulusseverlik görevi biliniz. Bu görevi yaparken düşününüz ki bir ulusun, bir sosyal topluluğun yüzde onu ancak okuma yazma bilir, yüzde doksanı bilmezse, bundan insan olanların utanması gerek."

1928 yılında, nüfusu 13.648.270 olan ülkemizdeki okur yazarlık oranı, yüzde 11; yani üç aşağı beş yukarı bir buçuk milyon kişi okuma yazma bilmekte. 2015 tarihinde yapılan sayıma göre 78 milyon 741 bin 53 kişi olan nüfusumuzun okuma oranı ise yüzde 92 civarında. Olağanüstü bir artış. Artış olağanüstü, ama bir de madalyonun öteki yüzü var:

Okuma yazma oranı bunca yüksek olan ülkede bunca gazetenin, yayımlanan kitapların toplam baskı sayılarının yerlerde sürünüyor olması.

Bu ne perhiz, bu ne lahana tur-

şusu diye de sormazlar mı adama? Sorarlar! Sorunun yanıtı çok basit:

Okuma yazma bilmekle okuma kültürüne sahip olmak aynı şey değil.

Ülkemizde okuma kültürünün geliştirilmesi çabası cumhuriyet öncesine, II. Meşrutiyet dönemine değin uzanmakta. Kanıt: İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin 1911 yılında Selanik'te toplanan 4. Genel Kongresi'nde, vilayetlerde bir "kütüphane-i milli" kurulmasını

Okuma yazma bilmekle, okuma kültürüne sahip olmak aynı şey değil.

özendirici kararlar alınıp; vilayetlerdeki İttihat ve Terakki kulüplerinin, İstanbul'da ve diğer vilayetlerde basılan bütün kitap ve gazeteleri, haritaları toplayıp cemiyet üyelerinin, dolayısıyla halkın yararına sunmakla görevlendirilmiş olunması.

Fakat ne yazık ki açılan kütüphaneler uzun ömürlü olamamış. O günlerden bugüne sadece İzmir'in Milli Kütüphanesi kalmış, 1912 yılında kurulan, 1927 yılında Halk Evlerine dönüşen Türk Ocaklarının da önde gelen amaçlarından biri ülkede okuma kültürünün geliştiril-

mesi olmuş. 1940 yılında kurulan ve az zamanda çok önemli işler başaran Köy Enstitüleri'nin de... Bütün bu çabalara rağmen okuma kültürü bir türlü ülkemizde köklenip gelişemedi. Bunun önemli nedenlerinden biri: Bu çabaların zaman içinde birçok kez engellenmiş olması.

Köy Enstitüleri'nin, Halk Evleri'nin kapatılmaları da bu engellemelerin önde gelenleri. İkinci neden

de okuma yazma öğrenenlere okumanın tadına nasıl varacaklarını öğretememiş olmamız. Yani nokta virgül meselesi... Okuma yazmayı noktasına virgüline kadar öğretmemiş, öğrenememiş olmamız. •

tekinozertembd@gmail.com

[1] Aristophanes (Byzantionlu) MÖ 257 – MÖ, 180) İskenderiye'nin önde gelen bilim adamlarından öğrenim gördükten sonra. MÖ 195 yılında İskenderiye Kütüphanesi'nin başına getirilen edebiyat eleştirmeni ve dil bilgini. [2] Johannes Gutenberg (1398 –1468), 1447 yılında hareketli parçalar ile yazı baskısını Avrupa'da başlatan, kuyumcu, matbaacı ve yayıncıdır [3] Falih Rıfkı Atay (1894-1971), Gazeteci, yazar, milletvekili. Cumhuriyet döneminin en etkin gazetecilerinden biridir.

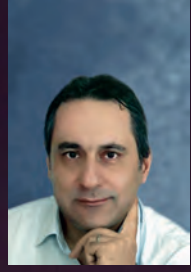
Dilbilimci annesini Milas Musevi Mezarlığı'nda son yolculuğuna uğurlayan Kamil'in hayatı, hiç tanımadığı Harranlı bir adamın, evini satın almak istemesiyle alt üst olur. Milas yakınlarında cesedi bulunan adamın konuştuğu son kişi Kamil'dir ve o daha annesinin yasını tutarken kendini bir anda cinayet zanlısı olarak nezarete bulur. Şartlı salıverilmesinin ardından gerçeğin peşine düşen Kamil'in yolu, bilgisayarının önüne döktüğü şifreleri çözdükçe binlerce yıl önce insanoğlunun dönüşüm hikâyesinin yazıldığı Göbekli Tepe'ye çıkar.

Peki Göbekli Tepe neresidir? Anadolu'nun en derin ve kadim sırlarının fısıldandığı, gizemli inançlarla tek tanrılı dinlerin harmanlandığı, ehil olmayanlara kapalı olan sırların saklandığı ve insanlık tarihinin baştan yazıldığı bir mabet... Ve tüm bunları koruyan dilsiz muhafızın sırrına ancak hikmet sahiplerinin vakıf olabildiği, zaman ve mekândan azade bir uğrak yeri....

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Evrensel Bakış Açısı
Gürbüz Evren

Fransızların Top Ateşine Tuttuğu Türk Köyleri

Dergimizin Mart 2017 sayısında, Kurtuluş Savaşı'nda Fransızlara karşı verilen mücadeleden bahsetmiş, yaklaşık 1000 askerden oluşan bir Fransız taburunun 44 kişilik Kuva-yi Milliye gücü tarafından nasıl bozguna uğratılıp, esir alındığını anlatmıştık.

Güney Cephesi olarak adlandırılan bölgedeki Fransız kuvvetleri-

nin gücünü açıklamakta yarar var. Mondros Mütarekesi'nin (30 Ekim 1918) ardından Fransızlar, 17 Aralık 1918 tarihinde Mersin'e gemilerle 1500 asker getirdiler. Adana'daki duruma ilişkin istihbarat alındıktan sonra da, 18 Aralık 1918 tarihinde bir Fransız Yarbayı, yanındaki 10 asker ile trenle Adana'ya gitti. Yarbay George Dupont, kentte gerekli

incelemeleri yaparak durumu telgrafla Mersin'e bildirmiş, ardından 2 süvari bölüğü ve 412. Piyade alayı Adana'ya gelmiştir. Fransız işgal güçleri, Mersin, Tarsus, Yenice, Adana, Pozantı, Ceyhan, Toprakkaale, Bahçe, İslahiye, Kilis ve İskenderun'a yerleşmiştir.

Daha sonra bölgeye, General Dufieux komutasındaki 1. Doğu Tümeni getirilmiştir. Söz konusu tümenin 17. ve 18. Alayları ise Adana'yı işgal etmiştir.

Adana'da Karargâh kuran 1. Doğu Tümenininde kentte 21. ve 22. Piyade alayları, 442. Topçu alayı, ağır topçu taburu ve süvari bölüğü bulunuyordu. Adana'da ayrıca, tank, uçak ve muhabere bölükleri de konuşlanmıştı.

Tarsus'a 17. piyade alayını gönderen Fransızlar, 18. piyade alayını da Mersin'de görevlendirmişti. Birinci Tümenin İslahiye, Bahçe, Ceyhan ve Pozantı'da ise birer taburu bulunmaktaydı. Yeni güçler getirmek için İskenderun'u kullanan Fransızların bu kentte ve Kilis'te sürekli değişen alayları görev yapıyordu.

İngilizlerin Urfa, Antep ve Maraş'ı Ekim 1919'da Fransızlara terk etmeleri ise işgal alanını genişletti. Fransız 1. Doğu Tümenininde gücü daha büyük bir alana dağıtılmak zorunda kalınca sorunlar baş gösterdi. Doğu Ordusu komutanı General

Goureau, Fransız işgal kuvvetlerine takviye için General Lamot komutasındaki 2. Tümeni de bölgeye göndermek zorunda kaldı.

Fransızlarla Urfa, Antep ve Maraş'ta önemli çatışmalar, muhabere olacaktır. Bunları daha sonraki yazılarda ele alacağız.

Ancak Fransızlar için önemli bir merkez olan İskenderun'a dönersek, buradaki ilk büyük çatışma, Hamamköy baskını nedeniyle yaşanmıştır. İskenderun limanına sürekli olarak yeni güçler getiren

General Dufieux

Fransız ordusu, bu birlikleri Adana ve Halep'e gönderiyordu. İskenderun-Belen-Kırıkhan-Reyhanlı ve Halep güzergâhı onlar için hayati önem taşıyordu. Bu yolu kapatmak isteyen Kuva-yi Milliye güçleri, Dörtöl ve çevresindeki köylerde bulunan müfrezeleri harekete

geçirdi. Bölgedeki 4 müfrezeye Kara Hasan komutasında 8 Şubat 1920 tarihinde Hamamköy yakınlarındaki Muratpaşa Boğazı'nın giriş, çıkış ve tepelerinde mevzilendi. İskenderun'dan gelen Fransız taburuna pusu kuran bu güçler, bir süre sonra geri çekildi. Bunun üzerine ilerlemeye devam eden tabura yeni baskınlar yapan Kuva-yi Milliye müfrezeleri, Fransızlara büyük kayıplar verdirerek geri çekilmelerini sağlamıştır. Fransızların geride bıraktığı yüzlerce tüfek, sandıklar dolusu mermi, at ve katırlara el koyulmuştur. Bu

olaydan hemen sonra Fransızları çok kızdıran 2 muharebe daha yaşanmıştır. Bunlardan ilki, Hassa ve ilçeye bağlı Meydaniekbez

köyünün Kara Hasan müfrezesi tarafından alınmasıdır. Köyün önemi, burada kurulan Fransız Hastanesinden kaynaklanmaktadır. Türklerin, birçok yaralı askerin olduğu hastaneyi ele geçirmesi Fransızları zor duruma düşürmüştü, ilaç, doktor ve hemşire sıkıntısı baş göstermiştir. Kara Hasan bununla da yetinmemiş, Erzincan'a baskın düzenlemiştir. Geri çekilen ve ilçeyi boşaltan Fransızlar, daha sonra daha büyük kuvvetlerle gelerek, Erzincan'ı işgal etmiştir.

Fransız Binbaşı Albert Dufflot, 2. Tümen komutanı General Lamot'a gönderdiği raporda, "İtiraf etmeliyim ki, düzensiz Türk müfrezelerinin, sahip oldukları yetersiz silah ve cephaneye bizi yenebileceklerine inanmamıştım. Elimizdeki silahların üstünlüğü, sayımızın fazlalığı bizi Türklerle karşı neden güçlü kılmıyor diye düşünmek ve yeni bozgunlar yaşamamak için çıkış yolları bulmalıyız" diyordu.

Kara Hasan müfrezesinin ele geçirdiği Meydaniekbez köyündeki Fransız hastanesinde görevli hem-

Fransız birlikleri Adana'da (1918)

şire Soeur Madlene Durock ise La Coix gazetesinde, Haziran 1920'de yayınlanan röportajında, "Şimdiye kadar Fransız ordusunun işgal ettiği birçok ülkede ve denizasırlı topraklarda yaralı askerlere bakmak için severek görev yaptım. Ancak Türkiye'de bugüne kadar görmediğim bir atmosfer var. Ordumuzun üstün gücüyle kıyaslanmayacak durumda ki Türkler, bir anda her yerden çıkabiliyor, askerlerimizi püskürtüyor ve yeniyor. Bana göre, ülkelerini ve topraklarını, uğrunda ölecek kadar seven Türkleri yenmek mümkün değil. Korkarım çok kayıp vererek, bu ülkeden çekilmek zorunda kalacağız" ifadelerini kullanmıştır.

Fransızların, kaybettikleri her muharebeden sonra intikam alma duygusuyla hareket etmesi de kayıtlara geçmişti. Tarsus'ta bulunan Fransız birliklerinin, 1920 yılının Mayıs, Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında Kuva-yi Milliye müfrezeleri tarafından düzenlenen

baskınlarda, ardından yaşanan çatışmalarda bozguna uğramasının faturası hep sivil halka çıkarılmıştır. Türk köyleri, denizden ve karadan top ateşine tutulmuştur. Örneğin, 20 Ağustos 1920 tarihinde, Kazanlı köyü sahiline savaş gemilerini getiren Fransızlar, yakınlardaki Evcı, Sarıbrahimli, Kürkcü, Yukarı ve Aşağı Burhanlı, Teke ile Hebilli köylerini 2 gün boyunca top ateşi ile yakıp, yıkmış, birçok sivil öldürmüştür.

Fransızların intikam yöntemlerinden biri de, esir aldıkları Kuvayı Milliyecileri topluca kurşuna dizmekti. Böylelikle sivil halka, Kuvayı Milliye'ye katılmamaları mesajını da veriyorlardı. Bu durumun en somut örneklerinden biri de, Tarsus'u kuşatan Türk kuvvetlerine karşı başlatılan saldırıdan sonra yaşanmıştır. Mayıs 1920'den beri Türklerin kuşatması altında büyük kayıplara uğrayan Fransızlar, sonunda bölgeye yaklaşık 2 bin askerden oluşan, ağır silahlarla donatılmış bir Alay göndermeye karar vermişti. Adana'dan 27 Temmuz'da yola çıkan Fransız Alayı, değişik mevkilerde Kuvayı Milliye komutanlarından Tekelioğlu Sinan'a bağlı müfrezelerin saldırılarına uğramış, ilerleyişi yavaşlamıştır. Ancak Yenicce yakınlarındaki gruplar, kendilerine emir verilmediği halde Binbaşı Delmars komutasındaki Fransızlara hücum etmiş, düşmanın yoğun direnişi karşısında süren çatışmalarda cephanesi tükenmiş ve beklenen

yardıma da gelmemiştir. Fransızlar, çaresiz kalan yaklaşık 310 Türk'ü esir alarak, Tarsus yönüne doğru ilerlemeye devam etti. Tarsus Çayı üzerindeki Baç köprüsü yakınlarına geldiğinde ise Ermeni askerler Türk esirlerine saldırdı. Karışıklıktan yararlanan 180 kadar esir Tarsus çayına atlayarak, kaçmayı başardı. Ancak ellerinden birbirlerine bağlanmış 70 Türk, makineli tüfeklerin karşısına dizilerek tarandı.

30 Temmuz 1920 tarihli bu olayın, savaş kuralları dışında bir katliam olduğu, Fransız Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na gönderilen bir raporda belirtilmişti. Adana'daki Fransız Ordu Karargâhı'nda görevli Yarbay Lebonne imzalı raporda, Türk esirlerin kaçmasının ardından geride kalanlardan bir kısmının topluca infaz edilmesi emrini, bölgeye gelen Ermenilerin baskısıyla verdiği iddia edilen Binbaşı Delmars'ın sorgulandığı, savunmasının Paris'e iletileceği kaydedilmiştir. Daha sonraki dönemde Albay rütbesine kadar yükselen Delmars ise olaya ilişkin ilk savunmasında, bölgedeki Türk güçlerinin başlattığı topçu ateşi üzerine yaşanan karışıklıkta, olayların kontrolden çıktığını ve böyle bir emir vermediği halde, bazı askerler tarafından emir varmış gibi değerlendirildiğini iddia etmiştir. Güney Cephesi'nde, Fransız işgal güçlerine karşı verilen mücadeleyi ve Kuvayı Milliye'nin gün yüzüne pek çıkmamış kahramanlıklarını yazmayı sürdüreceğiz. •

gurbuzevrenbd@gmail.com

Muazzez İlmiye Çığ'dan *Mektup Var*

Türkiye Gençlik Birliği

27 Mayıs Cumartesi günü çok heyecanlı idim, çünkü Türkiye Gençlik Birliği'nin kuruluşunun on birinci yılında Ankara'da yeni başkan ve delegeler seçimi için olağanüstü bir kurultay yapıldı. 4 yıl başkanlık yapan Çağdaş Cengiz görevini başka bir arkadaşına devretti. Kavgasız, gürlütüsüz, bü-

Çağdaş Cengiz

yüklere ders verir gibi!.

Öyle ya ülkemizde Başkan olanlar, ister Parti Başkanı, ister bir Derneğin Başkanı olsun, bir türlü başkanlığı bırakamıyorlar. Kendilerine göre onlardan başka kimse o görevi yapamaz zannediyorlar. TGB için öyle değil.

Başkan olabilecekleri yetiştiriyorlar

Bu derneğe üye olanların aralarında bir tek bağlantı var: **Atatürk'ün ülkemizin var olması, çağdaşlaşabilmesi için ön gördüğü kuralların gerçekleştirilmesi ve halkımızın bu yolda eğitilmesi, uyarılması.**

ve onlar arasından seçiliyor başkan. Başkanın 4 yardımcısı, sekreteri ve 56 kişilik yönetim kurulu var. Onlar hiç bir yere bağlı değil, tamamıyla

özerk çalışıyorlar. Bazıları onları Vatan Partisi'ne bağlı zannediyor, ben hemen karşı geliyorum ve anlatıyorum: *"Vatan Partisi Ulusal Kanal aracılığı ile onların eylemlerini halkımıza tanıtıyor. Aydınlık gazetesi*

ile gerekli bilgileri veriyor. Gerekli olduğunda onlara iş sağlıyor. Keşke başka partiler de onlara kapılarını açsa. Çünkü onlar kendilerine, hiç ayırt etmeden bütün Türkiye'nin Gençlik Birliği diyorlar. 2016 da yayınladıkları 'Şu Çılgın Gençler' kitabında o zamana kadar yaptıkları eylemleri, karşılaştıkları zorlukları,

8 YIL KADAR ÖNCEYDİ

Mersin'de bazı gençler elime Kırmızı Beyaz adlı dış görünüşleri

çok sevimli iki dergi verdiler. Akşam eve gelince dergileri satır atmadan sonuna kadar okudum. Hiçbir dergiyi bu şekilde okuyamam. Ama bunun yazarları gençlerdi, yaşlarına göre çok da güzel yazmışlar, tam benim ilgilendiğim konulara değinmişlerdi. Bunu yayımlayan Türkiye Gençlik Birliği gençleri ile tanışmalıydım!

İstanbul'a döner dönmez dergiden aldığım telefon numaralarını aradım. Karşıma Adnan Türkkan

çıktı. Buluştuk yanında İlker Yücel ve daha üç arkadaşı vardı. Bunlar kurucuları. Uzun soru, yanıtlardan sonra anladım

Adnan Türkkan

o zorlukları nasıl göğüslediklerini, aldıkları maddi yardımları, kuruşuna kadar nerelere sarfettiklerini bir bir bildirmişler. Onu okuyunca 'gerçekten çılgınmış bu gençler' diyor insan.

Bu gün ülkemizde TGB oldukça tanındı, Hatta Avusturya'ya kadar dış ülkelerde de birçok üyeleri var.

Benim onlara ilgim neden ve nasıl başladı?

ki, bu geçler tam Atatürk'ün istediği gençlerdi. Onlar 3 yıl önce Türkiye Gençlik Birliği adına merkezi Ankara'da bir dernek kurmuşlar. Buraya herhangi bir ayırım yapmadan her genç üye olabiliyor. Aralarında bir tek bağlantı var: Atatürk'ün ülkemizin var olması, çağdaşlaşabilmesi için ön gördüğü kuralların gerçekleştirilmesi ve halkımızın bu yolda eğitilmesi, uyarılması.

Gençlerin hiç dedikoduya sapsmadan, atıp, tutma yoluna gitmeden, dürüst ve de umutlu olarak konuşmaları beni hayran bıraktı. Meğer ne cevherlerimiz varmış da habermiz yokmuş. Bazı engeller yüzünden derneklerini çoğaltamamışlar. Fakat öyle bir organize olmaya başlamışlar ki, bugün 71 ilde en az 20.000 gençten oluşan bir topluluk haline gelmişler.

“Her gün üyemiz artıyor, bunun için biz kimseye ne para ne de başka bir hediye veriyoruz, tüzüğümü-zü okuyup, bizlerle konuşup üye oluyorlar. Yaptığımız araştırmalarla şunu gördük ki, Atatürk başta olmasaydı ne bu güzelim ülke kalacak ne de bugünkü durumumuza ulaşabilecektik, diğer taraftan o zamanlar büyük sıkıntılar ve özverilerle elde edilenlerin tükenmekte olduğunu görüyoruz. Bu gidiş sürerse ne Türkiye diye bir vatan ne de bir Türk milleti kalacak. O zaman buna bir DUR diyenler gerek. O DUR'u biz söylemek zorundayız, çünkü bu bizim geleceğimiz. Biz bir Türk milletiyiz, vatanımız Anadolu. Bu ikisini korumazsak ne dinimiz, ne

Türkiye Gençlik Birliği'nin İstiklal Caddesinde gerçekleştirilen bir yürüyüşü

milletimiz, ne de vatanımız kalacak. Bunu algılayan, algılamayı bilen gençler bize katılıyor. Yalnız bu gençlerin eğitimde başarılı olmaları şart.”

Bu sözler beni son derece etkiledi. Ama yapacakları işler için para gerekti. Bunu nasıl karşılıyorlardı? Bir kere bütün çalışanlar gönüllü imiş. Bu bana Atatürk zamanını anımsattı. O zaman hepimiz vatan için gönüllü olarak çalışmaya hazırдық. Çoğu da öyle oluyordu. Önce vatandı düşündüğümüz. Derneğe

Çağdaş Cengiz, TGB'nin yeni Başkanı Cem Dikmen ile birlikte

verilen bağışlarla masraflarını karşılamaya çalışıyorlarmış. Duyarlı bazı vatandaşlarımız varmış bağış yapan. Nasıl mutlu oldum. Yaptığımız bağışlar yine kendi çocuklarımız ve torunlarımız için. Bunlara ne kadar yardım edersek o kadar güçlenip seslerini çıkarabilecekler. Protesto yürüyüşleri yapabilecekler. Yapıyorlar ama hepsi her yere ulaşım masrafı yüzünden gidemiyor. Her yerden otobüs tutmaları, pankartlar hazırlamaları, gittikleri yerlerde kalmaları, yemeleri için para gerek. Bu yüzden bazı gidecekleri yere gidemiyor veya az olarak gidiyorlarmış.

Bütün bunları duyunca çok çok mutlu oldum. Karanlık düşünceler hemen silindi kafamdan. Ülkemizi aydınlığa gençlerin çıkaracağına inandım ve onlarla bir olmaya karar verdim. Aramızda yaş fark çok ama kafalarımız aynı yaşta.

Onlarla her zaman beraberim. Nereye gitmemi, hangi okulda konuşmamı isterlerse durmadan gidiyorum. Okullarda konuşmalar düzenliyorlar, gençleri bilgilendirmek için. Yürüyüşlerinde de önlerinde olmak beni çok mutlu ediyor. Zengin değilim maddi yardım edemiyorum. Ama belki edebileceklere önyak olabilirim, diyorum. Demokrasi adına elimden ne gelirse Türkiye Gençlik Birliği'ne yapacağım, herkesin de yapmasını öneririm. Onlara yapacağımız her yardım kendi çocuklarımızın, torunlarımızın geleceği içindir, bu iyi bilinsin ve değerlendirilsin.

TGB'nin Ankara Sıhhiye Meydanı'ndaki 19 Mayıs kutlamalarından biri.

Beni gereğinden fazla onurlandırmaktadırlar, hepsine sonuz teşekkürler. Yeni Başkan seçilen Cem Dikmen'e başarılar, eski başkanlığı büyük bir başarı ile tamamlayan Çağdaş Ertürk'e de yeni yaşamında mutluluklar dilerim. •

29 Mayıs 2017

YÜKSELEN YENİ TÜR **HOMO VIOLENTS**

2

Yazan: LEVENT ALTAŞ

Görüntünün ve gör-
menin doruğa ulaştığı
bir yüzyılda yaşıyoruz...
Toplumsal ilişkiler yolu-
la bilgi üretim dönemi
sona erdi.

İnsanlığı istendiği şekilde
yönlendiren; istendiği gibi
düşündürmeyi (bence giderek
düşündürmemeyi) sade-
ce izlettirmeyi hedefleyen
bir anlayış egemen olmuş
durumda... Özellikle
cocuklar TV karşısında

etkileşime açık en hassas
grubu oluşturuyor. Çocukların
TV mesajlarına açıklığının
bir tehlikesi de çocukla-

(*) *Homo Violents:*
Şiddet kullanan insan

rın gördüklerini “gerçeklik” olarak algılamaları, TV’de gördükleri her şeyin “olabilirliğine” inanmalarıdır. “TV dünyası” ile “gerçek dünya” tabii ki birbirinin aynı değildir. TV doğası gereği gerçek dünyayı, çarpıtır yeniden kurgular ve aslına sadık kalmadan yansır. Her gün yinele-

sağanak aynı zamanda bizleri birer birer **homo videns**’e dönüştürdü...

İnternet, TV, bilgisayar, sanal alem gibi çok yönlü, ancak yaşamımızı sadece izlemek edimine indirgeyerek, bizleri bir metamorfoza, başkalaşıma uğratan bir süreç içindeyiz. Çıldırasıya seyreden, izleyen insan, az düşünen hayal gücünün yaratıcılığından arınmış duygusal bakımdan uçlarda yaşayan otomat haline gelmekte...

İzlerken rahatlıyoruz ama daha sonra bir tatminsizlik, mutsuzluk duygusu esir alıyor bizi.

İzlerken rahatlıyoruz ama daha sonra bir tatminsizlik, mutsuzluk duygusu esir alıyor bizi.

Neden bozguncuyuz?

İnsanoğlu beyninin içinde yaşayan iki kutuplu bir varlık hem yapıcı hem yıkıcı enerjiler taşımakta. Biyologlar insanoğlunun barbarlığını, beynin altında yer alan “beyin sapı” denilen bölgedeki sürüngenlik döneminden taşıdığımız genetik izlere bağlamakta... Negatif ve yıkıcı

dürtülerimizin kaynağı burada.

Homo sapiens’den günümüze yıkıcı enerjileri bir türlü dizginleyip kontrol altına alamadık... Görünen o ki **homo videns**’e geçişimiz çağımızın multi teknolojik getirileri yanı sıra varlığımızdaki yıkıcı enerjileri kıskırtmakta.

Çıldırasıya seyreden, izleyen insan, az düşünen, hayal gücünün yaratıcılığından arınmış duygusal bakımdan uçlarda yaşayan otomat haline gelmekte...

nen bu görüntülerle de kalıcı, uzun süreli bir dünya algılaması, çarpık bir sosyal gerçeklik yaratır.

Hepimiz; dağdaki çobandan kentteki teknokratına kadar hızlı yoğun ve değişken bir multi-medya ağının içinde olduğumuzun farkındayız. Kaçışımız yok... Bu yoğun

Giderek emir komuta altına giren bilim, bütün bir gezegenin üzerine ağ kurmuş “tele-gözetim ve denetim” seks, kültür, reklam ve sanat bahaneli içi boş yayınlarla cahilliğe mahkûm olduğunu fark edemeyen **homo videns**'i yaratıyor...

Gelişmelerin yan ürünü olarak düş gücümüz kanatlanırken kışkırtılan bozguncu enerjimizle başka bir çeşit kimliğimizin tohumlarını atmaya başladık. Teknolojiden ticarete, siyasetten eğitime dek geniş bir alanda gerçeğe hayal arasındaki çizgi kalkmakta insan konuştuğunu ve düşündüğünü ayırt edememekte **homo videns** bilincini kaybetmekte adım adım **homo violents**'e dönüşmekte artık... Yani **şiddet kullanan insana**.

Şiddet, Latince violentia'dan gelmektedir. Violentia, şiddet, sert ya da acımasız kişilik, güç demektir. Violare fiili ise şiddet kullanılarak davranmak, değer bilmemek ve kurallara karşı gelmek anlamını da taşımaktadır.

Çağımızda **homo vilolents** türü gittikçe artmakta ve gelecekte daha da artacağı benziyor... Bu vahşi, sert ve acımasız değişiminden, teknolojik sanal ağdan, etkilenme mücadelesi veren, korunmasız; beyin sapındaki ilkel sürüngen içgüdülerini, gelişmiş beyin yapısındaki bilgiyle, kültürle ve inançla aşmaya çaba gösteren **homo sapiens** (*akıllı insanlar*) giderek azalsa da çok şükür ki hâlâ var...

Hangi köşesinden her an nasıl

bir belanın geleceğini bilmeden yaşadığımız bu dünyada insanlar durmadan birbirini öldürürken, o giderek azalan akıllı insan türü, siyasetten bilime endüstriden güvenliğe toplumların yönetim erkini eline alabilecek mi dersiniz? Göstergeler kötümser ama umutlar kırılmamalı, inşallah demekten başka yapacak şeyler de var...

Alabildiğine şiddet daha çok silahlanma!

İnsanoğlu tarih boyunca yüzlerce irili ufaklı toplumlar arası savaşlar, iç savaşlar ve iki büyük dünya savaşı gördü. Bu demektir ki “şiddet seven insan” türü zaman zaman da olsa yönetimlerde, güç odaklarında hep vardı...

Toplumlar silahsızlanma yarısına değil birbirine üstün gelecek konvansiyonel ve nükleer silahlanma yarışındalar...

Türkiye’de yılda ortalama 3 bin kişi bireysel silahlarla hayatını kaybediyor. Ülkede güvenlik güçlerindeki hariç ruhsatlı ve ruhsatsız silah 7 milyondan fazla. Yani, 9 kişiden biri silahlı.

Geçtiğimiz senelerde ABD’de Michigan Üniversitesi’nde bir araştırma, çocukluklarında şiddet içeren dizi ve çizgi filmleri izleyen erkeklerin %20’sinin bir tartışma anında eşlerini itip kaktıkları, kadınların %20’sinin eşlerinin başına bir cisim attıklarını ortaya çıkarmış... Ne ilginç değil mi? **Homo videns**’in

homo violents'e dönüşmesi ne denli kolay gözüküyor...

Şiddete eğilim çocukluktan

Oyuncak olarak silah hediye ettiğimiz her çocuğa aynı zamanda ürkütücü bir geleceğe hazırlanması gerektiğini öğrettiğimizin farkında mıyız? Oyuncak silahlar saldırganlıkla doğrudan ilişkili, daha sonra gerçek silaha sahip olma isteği yaratıyor.

Çocuklarda oyuncak silahlarla oyun oynama isteği tümüyle kırılmalı. Tıpkı Japonya ve Güney Kore'de olduğu gibi, ülkemizde de oyuncak silahlar yasaklanmalı. Çocuklar; homo violents dürtüleri geliştirmeyen, yaratıcı ve üretici, insan olmanın onurunu yaşatacak oyuncaklarla oynamalı.

Velilere, ebeveynlere, aileye ve öğretmenlere büyük görev düşmektedir. Evde, çevrede ve toplumda yaygın olarak gözlenen silah kullanımı, çizgi filmlerdeki dövüş ve şiddet sahneleri çocukları şiddeti taklit etmeye, şiddete hoşgörülü ve duyarsız bakmaya itiyor... Böyle bir ortamda "savaşa hayır" diye haykıran seslerimiz komik kaçıyor...

Oyuncak silah üreten firmaların, kâr amacıyla hasta ruhlar yaratmaya hakkı yok. Geçenlerde Çanakakale Emniyeti'nin gerçekleştirdiği "oyuncak tabancalarını teslim eden! çocuklara okuma / boyama kitabı ve renkli kalem verme girişimi" kutlanmaya değerdi. Bu gibi uygulamalar artırılmalı...

Bireysel silahlanmanın önüne geçilmesinde, en büyük görev siyasilerde. Silah ruhsatı için milyarlarca liralık harç almak, kişisel silahlanmayı engelleyici midir? Yoksa vergi toplama anlamında konulan ve bu nedenle silahlanmaya engeli düşündürmeyecek ciddi bir kaynak mıdır? Her geçen sene silahlı sayısı arttığına göre varın siz anlayın gerisini...

Medyaya da görevler düşmekte izlenme oranı kaygısıyla, kavga, şiddet içeren silahlı programlara devam eden medya, toplumsal sorumluluğunu göz ardı ediyor.

Geçtiğimiz yıllarda ABD'de on bin saatlik TV programlarından yapılan araştırma sonuçları çarpıcı:

Yayınlar %60 oranında şiddet içeriyor ve işleniş itibarıyla de şiddete özendirici vasıfta. İşin ilginç bu yayınların %95'inde şiddetin bir çözüm olmayacağı vurgulanmıyor yani **homo violents** dürtüler pohpohlanmakta...

Okul öncesi ve sırasındaki araştırma sonuçları daha da berbat; günde iki saat çizgi film seyreden çocuk yılda toplam on bin şiddet içeren sahne seyretmiş oluyor. Gerçekle hayali ayıramayan okul öncesi çocukların en büyük sorunu 'şiddet' içeren sahneleri yaşam için "gerekli" sanmaları. Çoğu çocukların "şiddet duyguları gelişkin" diyor psikiyatrlar...

Geçtiğimiz yıllarda Amerikan Gıda ve ilaç Dairesi FDA, ünlü depresyon giderici Prozac'ı çocukların

da kullanabilmesini onayladı. Prozac'ın çocuklar için üretilen Ritalin'in üretimi son 8 yılda 7 kat artmış, İngiltere'de ilaç kullanılan çocuk sayısı ise son 6 yılda 12 katına çıkmış. Bizde de ilköğretime kadar inen şiddet olayları önemli bir sinyal değil mi? Dikkatinizi çekmiyor mu?

Çoğu öğrenciler eli bıçaklı hatta tabancalı. Çok üzücü ama sorun sadece öğrencide değil...

Onlara yanlış eğitim veren, doğru yönlendiremeyen ailelerde ve aile içi şiddette...

Para ve kârdan başka bir düşüncesi olmayan, şiddeti körükleyen görsel medya endüstrisinde...

Okulda şiddete başvurarak eğiteceğini sanan öğretmenlerde...

Askerlikte erlerin suratında patlayan çavuş tokadında...

Silahlı üstünlük zanneden öven kültürde...

Bellerinde tabancalarla dolaşarak orada burada ateş eden siyasilerde...

Silah edinmeyi kolaylaştıran adeta teşvik eden sonuçta şiddet eylemleriyle başa çıkamayıp kanık-

Oyuncak olarak silah hediye ettiğimiz her çocuğu aynı zamanda ürkütücü bir geleceğe hazırladığımızın farkında mıyız?

sayan sistemde... Böylece şiddet kültürünün toplumda sorun çözme yolu haline gelmesinde...

Uzun yıllar birçok ülkede değişim ve gelişim adı altında empoze edilen yanlış politikalar, ekonomik dengesizlik, TV, görsel medya ve dijital endüstri ile konunun perçinlenmesi sonucu **homo violentis** tür tırmanışta... Bu iletişimsizliğin tedavisi şimdilik yok gibi, şiddet bir sonuç, güçlü olma, şiddet kullanma ve silahlanma olgusunun altında bu yatıyor...

Homo violentis türün artmasının önü kesilmezse dünyanın geleceği en azından kısa vadede aydınlık gözüküyor... •

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-Nisan 2017'de eskrim'de Dünya Şampiyonu olan sporcumuz kimdir?
a-**İbrahim Ahmet Acar**
b-**Enver Yıldırım**
c-**İbrahim Ahmet And**
d-**Okan Karadeniz**

2-Birleşmiş Milletler'in hazırladığı Dünya Mutluluk Raporuna göre dünyanın en mutlu ülkesi hangisidir?
a-**İsveç**
b-**Danimarka**
c-**Norveç**
d-**Lüksemburg**

3-Türkiye'nin ve Avrupa'nın ilk sualtı müzesi aşağıdaki illerimizden hangisindedir.
a-**İstanbul** b-**Antalya**
c-**Muğla** d-**Mersin**

4-2016 yılında dünyanın en yaşanabilir kenti neresi seçilmiştir?
a-**Kopenhag** b-**İstanbul**
c-**Münih** d-**Viyana**

5-Dünya tarihinde seçilen ilk kadın Başbakan aşağıdaki hangi ülkededir?
a-**Yeni Zelanda**
b-**Almanya**
c-**İngiltere**
d-**Sri Lanka**

6-Ülkemizde "Güzel Atlar Ülkesi" anlamına gelen yer aşağıdakilerden hangisidir?
a-**Kapadokya**
b-**Pamukkale**
c-**Sümela**
d-**Efes**

7-Türkiye'de tasarlanan ve üretilen ilk otomobil aşağıdakilerden hangisidir?
a-**Şahin**
b-**Doğan**
c-**Hacı Murat**
d-**Devrim**

8-Dünyanın yüzölçümü itibarıyla en büyük çölü aşağıdakilerden hangisidir?
a-**Gobi** b-**Kalahari**
c-**Sahra** d-**Arap çölü**

9-Çağdaş Türk müzeciliğinin kurucusu sayılan kişi aşağıdakilerden hangisidir?
a-**Osman Hamdi Bey**
b-**Halil Ethem Elden**
c-**Ahmet Hamdi Bey**
d-**Ahmet Paşa**

10-Türkiye'ye ilk Olimpiyat şampiyonluğu yaşatan milli sporcumuz aşağıdakilerden hangisidir?
a-**Yaşar Erkan**
b-**Ahmet Kireççi**
c-**Hülya Şenyurt**
d-**Naim Süleymanoğlu**

11-Dünya'da At Bakanlığının bulunduğu tek ülke hangisidir?
a-**Azerbaycan**
b-**Türkmenistan**
c-**Tacikistan**
d-**Kırgızistan**

Yanıtlar:
151.
sayfada

Bir Resim-Bir Öykü

Haluk Erdemol

Ressam: Theodoor van Thulden (1606-1669)

Antiokhus ile Stratonike

'İle' bağlacının eşlik ettiği erkek ve kadın isimli başlık taşıyan öykülerden genellikle karşılıklı/iki yanlı bir aşk öyküsü beklenir. Fakat bu resim tek yanlı bir aşk öyküsünü konu ediniyor:

Büyük İskender'in MÖ 323'deki ölümünün ardından paylaşılan Asya topraklarından Suriye ve çevresinde Antiokhia'nın (Antakya) kurucusu olan kral Seleukus 313-280 arasında hüküm sürmüştü.

Dinmek bilmeyen paylaşım kavgalarından birinde işgalci Makedon kralı Demetrius'u ailesiyle birlikte tutsak eden Seleukus bir süre sonra onları serbest bırakmış, bu arada ailenin onayını alarak Demetrius'un

kızı Stratonike ile evlenmişti. On yedi yaşındaki yeni gelin saraya gelir gelmez bir delikanlının kalbini tutuşturmuştu. Seleukus'un ilk evliliğinden olan Antiokhus idi bu genç.

Kısa bir süre sonra Antiokhus yemeden içmeden kesilip yatağa düşmüştü. Günden güne erimeye başlayınca onulmaz bir hastalığa yakalandığı endişesiyle ünlü doktor Erasistratos'a danıştılar. Gün boyu Antiokhus'un başında durup durumunu izleyen Doktor çok geçmeden

“...onu kurtarmak için sadece Stratonike’den değil, krallığımdan da vazgeçerdim.”

gencin hastalığının kaynağını buldu. Bulguya ulaşmasında Lesbos’lu kadın ozan Sappho’nun dizeleri yol göstermişti ona. Ozan’ın şiirlerinde okuduğu, bir âşığı sevdiğini gördüğü anda yüzünde ve davranışlarında görülen belirtileri dillendirdiği dizeleri anımsamıştı. Aynı belirtileri her gün Antiokhus’u yoklamaya gelen Stratonike’yi gördüğünde hasta gencin de sergilediğini görmüştü. Doktor bulgusunu paylaşmak için baba/Kral Seleukus’un huzuruna çıktı ve ilginç bir konuşma geçti aralarında: (*)

“Sayın Kral, oğlunuzun hastalığının nedeni aşk, fakat umarsız

bir aşk.”

“Neden umarsız olsun?”

“Çünkü karıma âşık.”

“Dostum Erasistratos, oğlumun yaşamını kurtaracak başka bir umar yoksa karını ona vermeyi onaylamaz mıydın?”

“Peki siz, sayın Kral, oğlunuz Stratonike’ye âşık olsaydı aynı şeyi yapmaz mıydınız?”

“Ah, dostum! Keşke ilahi veya dünyevi bir güç oğlumun tutkusunu bu yöne çevirse; çünkü onu kurtarmak için sadece Stratonike’den değil, krallığımdan da vazgeçerdim.”

Bu sözleri gözyaşları içinde söyleyen Kral’ın elini tutarken Doktor “O zaman bana ihtiyacınız yok,” dedi, “bir baba, koca ve kral olarak aileniz için en iyi doktor artık

sizsiniz.”

Seleukus oğlu Antiokhus’u kendi yerine “Yukarı Asya Kralı” yaptığını ve Stratonike’nin onun kraliçesi olmasını uygun gördüğünü ilan etti. Kendisine bağlılıklarından dolayı oğlunun ve Stratonike’nin evlenme konusunda çekimser olabileceklerini düşünerek krallığın ve ülkenin geleceği için bu evliliğin doğru, yerinde ve hayırlı olacağı konusunda onları yönlendirme işini sarayının bilge adamlarına bıraktı.

Sonunda her şey Seleukus’un uygun gördüğü biçimde gerçekleşti. •

halukerdemolbd@gmail.com

(*)Kaynak: Plutarkhos, Paralel Yaşamlar/Demetrius.)

METE AKYOL'DAN ANILAR

“Doğum Gününüz Kutlu Olsun Mister Mete!”

Mete Akyol'un bu yazısı, Türk ve Yunan gazeteciler arasında 1981 yılında oluşturulan Abdi İpekçi Barış Ödülü'ne layık görülmüş ve yazara ödülü, 10 Mart 1981 tarihinde Atina'da, Yunan Gazeteciler Derneği Merkezi'nde yapılan törende verilmiştir.

21 Temmuz 1974 tarihinde Kıbrıs'a yaptığı Barış Harekâtı'nın üzerinden üç hafta geçtikten sonra Türk Silahlı Kuvvetleri, başlatılan işi tamamlamak üzere 14 Ağustos 1974 tarihinde ikinci bir harekât daha yapmak zorunda kalmıştı. Bu ikinci harekâtı izlemekle görevli Türk gazetecilerden Adem Yavuz şehit olmuş, Ergin Konuksever sırtından vurularak yaralanmış, biz onbir gazeteci ise Rum Ulusal Muhafız Birliği tarafından tutsak alınarak Limasol Cezaevi'nde ikişer metrekairelik hücrelerimize kapatılmıştık.

22 Ağustos 1974.

Günün, alışılmadık ve beklenmedik denli erken bir saatinde uyandırılmak, bir hücre mahkûmu-

nun sabah mahmurluğu pusunda, “acaba”lı halkalı bir kuşklar zinciri oluşturuyor. Kıbrıs'ın Limasol Cezaevi'ndeki hücreimde altıncı günüm, işte böylesi kâbus tablolarının göğsümde bir anda oluşturduğu yürek çarpıntılarıyla başladı.

Gardiyan Zeno'nun dostça gülüşü bile dindiremedi, erken sabahımın göğsümde başlattığı telaşımı...

“Haydi, iyi haberler var bugün galiba” dedi Zeno. “Müdür ve savcı geldiler, ifadeni almak için içeride seni bekliyorlar.”

Önce saatime baktım; yediye bile gelmemişti saat. Sonra Zeno'nun yüzüne baktım; saklamaya çalıştığı bir ifade aradım gözlerinde.

“Hadi biraz çabuk ol da, hemen

yüzünü yıka, saçlarını tara” dedi Zeno ve gülümsemeye çalışarak bir de şaka yaptı:

“Dünyanın yer yerinde aynıdır müdürler; bekletilmekten hoşlanmazlar.”

Hücremde, beş günden beri topuklarına basarak, terlik niyeti-ne giydiğim ayakkabılarıma uzattım ayaklarımı ve yüzümü yıkamak için koridorun ucundaki musluğa gittim. Gün yürek çarpıntılılarıyla başlamıştı ama beraberinde umut kırıntıları da getirmişti.

İfademizin alınması demek, adlarımızın “Kayıplar Listesi”nden silinip, “Savaş Tutsakları Listesi”ne yazılması demekti. Bu da, “meçhul tutsak” kimliksizliğimizden kurtulup, hakkımız olan “savaş tutsağı” kimliğimizi kazanmamız ve dolayısıyla, “Cenevre Sözleşmesi” kapsamında güvenceye alınmamız anlamına geliyordu. Savaşta yakalanıp, bir hücreye atılan her “tutsak” için ifadesinin alınacağı haberi, bu nedenle, bir “müjde” değerinideydi.

Aynı koridor üzerinde sıralı ikişer metrekairelik hücrelerin her birinde benim gibi on gazeteci arkadaşım daha vardı. İfademin alınacağı müjdesini onlara duyurmak için koridorda Zeno’yla yüksek sesle konuşmaya başladım.

“Göreceksin bak, Zeno” dedim. “Madem şimdi ifademi alacaklar, o zaman bizim asker değil de gerçekten gazeteci olduğumuzu hemen anlayacaklar ve bizi, eminim hemen de serbest bırakacaklar...”

Hücrelerden birinden TRT’nin Ertürk Yöndem’inin, ötekenden Hüdai Bayık’ın seslerini duydum. Birbirimizle yasaklanan konuşmalarımızı, el yordamlarımızla bulduğumuz kendimize özgü yöntemlerle yapabiliyorduk. Onlar da böylesi bir özel yöntemle hücrelerin kapılarına vurarak şimdi bana, müjdem aldıklarının bilgisini ulaştırıyorlardı.

Merdivenlerden çıkıp, üç koridordan geçtikten sonra Zeno beni bir odaya getirdi. Odada iki kişi, uzun bir masanın arkasında yan yana oturuyordu. Yalnızca birer karşı asık yüzlerinden ve çatık kaşlarından değil, Limasol’un, ortalama 42 derece sıcaklığında bile ceket giymelerinden ve kravat takmalarından da anlaşılıyordu bu iki kişinin, ikisinin de çok önemli kişiler oldukları. Onların tüm önemli ve sözümona ürkütücü görünüşlerine karşın, olabildiğince içtenlikli olmasına çalıştığım bir gülümsemeyle, ikisini de, hücremde öğrenebildiğim Rumcamla “Günaydın” dedim:

“Kalimera.”

Müdür bey ve savcı bey, ciddi ve önemli kişi görünümelerini bozmamak için olacak, “kalimera”ma karşılık vermediler. İkisinden biri, işaret parmağıyla, masanın karşısındaki sandalyeyi gösterdi:

“Oturun” dedi, İngilizce.

Gösterilen sandalyeye otururken, yine gülümsemeye çalıştım:

“Gün güzel bir sabahla başladı” dedim. “İfadelerimizi alacağımıza göre, bize güzel haberleriniz var demektir.”

O çok çok önemli iki kişiden öteki, yaramazlık yapan öğrencisini azarlayan sert bir öğretmen gibi konuştu: “Lütfen ciddi olunuz” dedi. “Burasının ne olduğunun farkında değilseniz, anlatayım: Şu anda polis müdürü ve savcı karşınıdasınız. Siz ise bir ‘savaş tutsağı’sınız. Buraya, bu sıfatınız nedeniyle, ifadeniz alınmak üzere getirildiniz. Şimdi biz soracağız, siz yanıt vereceksiniz. Ve yalnızca, sorduklarımıza yanıt vereceksiniz. Başka herhangi bir konudaki görüşlerinizi, bizi ilgilendirmemektedir.”

Sandalyemde ufaldım, ufaldım, bir Lilliput’lu kadar küçüldüm. Karşımdaki iki kişinin ikisi ise bir anda, birer Gülliver oluverdiler.

“Adınız?”

Adımı söyledim.

“Aile adınız?”

Aile adımı da söyledim. Babamın adını sordular, söyledim; doğum yerimi sordular, söyledim; sıra doğum tarihime geldi.

“Doğum tarihiniz?”

Doğum yılımı söyledim:

“1935” dedim.

Sorgucu, yanıtımı düzeltti:

“Doğum tarihinizi sordum”

dedi. “Doğum tarihinizi söyleyin.”

Bir önceki yanıtımı yineledim:

“1935.”

Karşımdaki iki Gülliver’-den biri, arkamda ayakta hazır ol konumunda duran ve çok az Türkçe bilen polise, Rumca bir şeyler söyledi.

Polis, bana doğru eğildi ve ses tonunu, büyüklüğünün ses tonuna benzetmeye özen göstererek, kendine söylenenleri, kendi yeterince Türkçe’ye çevirdi:

“Direktör efendi öğrenmek istiyordur ki, 1935 senesinde doğmuşsunuzdur, fakat o senenin ne zamanında doğmuşsunuzdur.”

Polisin, güçlüğüle anlayabildiğim Türkçe’sine aldırmaıyıp, ben de

Türkçe yanıt verdim:

“Ağustos” dedim.

Polis müdürü, Türkçe söylememe karşın, “Ağustos” sözcüğünü anladı ve polisin çevirmesini beklemeden öfkeyle bana döndü:

“Tarih, tarih” diye bağırdı. “Doğum tarihini öğrenmek istiyorum. Doğum yılı diye sormadım sorumu. Doğum tarihi ile doğum yılı arasındaki farkı anlayacak kadar İngilizce bilmiyor musun?”

Öfkeli müdürün öfkeli sorusuna, herkese, her zaman ve her konumda olduğum denli sakin bir biçimde ve... Hiç kimseye, hiçbir zaman ve hiçbir konumda olmadığım denli

yükseklerden verdim yanıtımı:

“Üniversitenin, İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldum” dedim. “Ayrıca Latince sertifikalı bir dil uzmanıyım, filologum. Yalnızca şimdi sizin konuştuğunuz İngilizce’yi değil, Shakespeare’in ve bilmem adını duydunuz mu, Chaucer’in İngilizce’sini de anlayabilecek denli bilirim bu dili...”

Polis müdürünün öfkesine bu kez, savcı da tüm öfkesiyle katıldı:

“Bunları söyleyip, bize kendinizi tanıtmaya çalışmakla ne sağlayacağınızı sanıyorsunuz?” diye bağırdı.

Düşman çatlatırcasına bir rahatlıkla gülümsedim:

“Kendimi size tanıtmam için bir nedenim de yok, niyetim de yok” dedim. “Siz beni tanımak istiyorsunuz ve o nedenle de benle ilgili merak ettiğiniz gerekli, gereksiz her şeyi soruyorsunuz...”

Bağırarak konuşma sırasını, polis müdürü kaptı:

“Madem anlıyorsunuz ne sorduğumuzu, o halde sorumuza neden yanıt vermiyorsunuz?” dedi.

“Sorduklarımızı anlamıyormuş gibi yapmak size hiçbir şey kazandırmayacaktır.”

Boğazımın tam orta yerinde, küçükçük bir yumruk oluştu. Birkaç kez yutkundum, yok edemedim o yumruğu. Gücüm yettiğince bastırabilmek için birkaç kez üst üste yutkundum ve ancak o yutkunmalarımın sonra konuşabildim:

“Sorunuzu lütfen yeniden sorun” dedim. “İstedığınız yanıtı verece-

ğim.”

Polis müdürü, birkaç kez sorduğu soruyu, bir kez daha sordu:

“Evet, söyleyin” dedi. “Doğum tarihiniz nedir?”

Soruyu hemen yanıtlamamı bekliyorlardı. Sustuğumu, hiçbir şey söylemediğimi görünce, bu kez patlarcasına bağırıp polis müdürü:

“Doğum tarihiniz diyorum” diye gürledi. “Söylesenize... Doğum tarihiniz, doğum tarihiniz...”

Tüm gücümü toplayıp, son kez yutkundum ve... Sorusunu yanıtlamak yerine, polis müdürüne bu kez ben bir soru sordum:

“Doğum tarihim yazmanız kesinlikle gerekli mi?” dedim.

“1935 yazsanız... Hatta yanına da Ağustos diye ekleseniz... Yetmez mi bu kadarı?”

Savcı, avcunun içiyle masaya vurdu. Polis müdürü ise, işaret parmağını gözüme sokarcasına yüzüme uzattı, aşağıya yukarıya doğru sinirli bir biçimde sallayarak yine bağırıp:

“Fazla uzattınız artık” dedi.

“Çabuk söyleyin doğum tarihinizi... Bizim için gerekli olmasa, sorar mıyız? Hadi, daha fazla uzatmayın artık... Bu iş sabrımızı tüketmeye başladı. Söyleyin, nedir doğum tarihiniz?”

Konuşmak istedim fakat sesimin çıkmadığını onlar da gördüler. Parmağımı uzattım, elimin titrediğini ben de hayretle gördüm. İşaret parmağım ise, elimden de çok titriyordu. Titremesine aldırmadım,

parmağımı uzattım ve... Masanın üstündeki takvimin, o gün için açılmış yaprağını gösterdim:

“Madem sizin için çok gerekli” dedim. “Bu tarihi yazabilirsiniz...”

Polis müdürü yine kükredi:

“Yani, 22 Ağustos mu?” diye sordu. “1935’in önüne 22 Ağustos mu yazacağız yani?..”

Yanıt vermediğimi görünce, bir kez daha köpürdü:

“Yani doğum tarihin, 22 Ağustos 1935 mi?” diye doğrulatmak istedi. “Şayet öyleyse, ‘Evet’ deyiver de, rahatlayalım artık...”

Polis müdürü bunları dedikten sonra birden durdu, elindeki kalemi masanın üstüne bıraktı ve... Birden bir şeyler oldu, yüzü, gözü, ağzı, burnu değişmeye başladı. Göz açıp kapayınca dek geçen bir sürecik içinde o polis müdürü yok olup, gidiverdi; yerine eşinin yanınbaşındaki koca, annesinin dizi dibindeki oğlu, çocuğunun karşısındaki baba, başı omuzuma dayalı bir dost beliriverdi karşımda.

Üstelik, öylesine de içtenlikli gülümsüyordu ki...

“Mister Mete...” dedi, durdu.

Onun da boğazının tam orta yerinde küçücük bir yumruk oluşuvermişti. Yutkundu, gideremedi. Birkaç kez daha yutkundu ve... “Mister Mete, yani bugün... Bugün...” diyebilirdi, yine durdu. Savcıya baktı. Ben de baktım savcıya. Onun yüzündeki o

biraz önceki savcı kimliği de yoktu, şimdi.

Birlikte ayağa kalktılar, koltuklarını geri itip, masanın arkasındaki yerlerinden ayrıldılar ve masanın benim olduğum yanına geçtiler, gelen yüzleriyle bana geldiler.

Polis müdürü, karşıma gelir

“Yani doğum tarihin, 22 Ağustos 1935 mi?” diye doğrulatmak istedi. “Şayet öyleyse, evet deyiver de, rahatlayalım artık...”

gelmez ceketinin düğmesini ilikledi, sonra elini uzattı:

“Sizi yürekten kutlarım” dedi.

“Doğum gününüz kutlu olsun...”

Onu savcı izledi. O da ceketinin düğmesini ilikledikten sonra elimi sıktı ve daha sonra da doğum günümü kutladı.

Polis müdürü, dostlarımın en yakınımnda olanlarının avuçlarından

tanıdığım içtenlikli bir sınımsıcaklıkla elini omuzuma dayadı.

“Savaş kötü şey, değil mi Mister Mete?” dedi. “Hadi gel, söz ver, bu günü unut. Unutabilirsin, değil mi?”

Ben de ona bir şeyler söylemek istedim ama sesim bu kez gerçekten çıkmadı. Ağzımın içi, boğazımın dibine kadar kupkuru olmuştu.

Gülümsemeye çalıştım... Oh, başarabildim, gülümseyebildim. İkisinin içtenliğine de, gülümsememle karşılık verebildim.

“Bugünü unutmanı istiyoruz ama bizi unutmanı istemiyoruz” dedi polis müdürü.

“Hem bugünün anısı için, hem de doğum günün için sana bir armağan vermek isterdik ama... Görüyorsun işte... Ne verebiliriz ki sana şu anda?”

Savcı katıldı konuşmaya:

“Bence Mister Mete’ye güzel bir doğum günü armağanı verebiliriz” dedi. “Haydi, geciktirme... Söylese-ne beklediği mutlu haberi...”

Polis müdürünün gözleri ışıldadı: “Elbette, elbette” diyerek bana doğum günü armağanımı verirken önce kendi sevindi, armağanımı verdikten sonra ise beni sevindirdi:

“Bugün öğleden sonra serbest bırakılacaksınız” dedi.

Ruhsal bilimde “kapalı yer korkusu” olarak adlandırılan bir “hastalığın”, tüm yaşamını etkilediği bir “hücre mahkûmu”nun gözünde ve gönlünde, özgürlük sözcüğünün ve kavramının

ne denli değerli bir anlam taşıdığını anlatabilmek için edebiyatın “benzetme” sanatının yeterli olmadığını, şu an bir “damdan düşen kişi” deneyimi ve bir “bilirkişi” yetkinliğiyle söyleyebilirim.

Armağanı nedeniyle polis müdürüne teşekkürümü, boynuna sarılarak vermemin nedeni de, sözcüklerin böylesi anlardaki yetersizliğidir.

Limasol polis müdürü de, savcısı da, ifademi almayı unuttular, bir sandalye çektiler, yanıma oturdular.

“Doğum günün şerefine birer Türk kahvesi içeriz, değil mi?” dedi savcı.

Böylesi durumlarda, böylesi sorular karşısındaki değişmez yanıttımı, bu soru karşısında da verdim.

“Tilkiye ‘Kızarmış tavuk var, yer misin?’ diye sormuşlar, o da ‘Güldürmeyin beni’ demiş” dedim. “Şimdi siz de beni güldürüyorsunuz.”

Aslında ben onları güldürmüş oldum. Bu yanıttımı duyunca ikisi de katıla katıla gülmeye başladılar. Sorgucularım, çevirmen niyetine orada duran polise, üç orta kahve getirmesini söylediler; sonra da bana dönüp, koyu bir söyleşiye başladılar. “Amerika Dışişleri Bakanı Henry Kissinger”li, “Amerikan Silah Endüstrisi”li, “Komşu ülkeler dayanışmasının oluşturacağı güç”lü, “Türk ve Yunan ilkokullarındaki düşman

ağırlıklı öğretim”li söyleşimiz, orta şekerli kahvelerimizin sıcaklığıyla daha da ısındıkça, kokusu ve tadıyla daha da tatlandıkça uzadı, uzadı, söyleşi olmaktan çıktı, dertleşti oluverdi. Oluşturduğumuz ortak büyümüzden kendini önce savcı sıyrılabildi:

“Bugün senden başka on arkadaşının daha ifadesini almak zorundayız” dedi. “Biz işimizi ne kadar erken bitirirsek, siz de o kadar erken serbest kalırsınız... Hadi dertleşmeyi keselim de, işimizi bakalım, ifadeni alalım biraz da...”

Gülüşerek onlar masanın karşısındaki yerlerine geçtiler, ben de yüzümü onlara döndürdüm ve sorgulamamızı, kaldığımız yerden sürdürdük.

“Türkiye’den Kıbrıs’a gemiyle geldiğin ileri sürülüyor. Doğru mu bu?”

“Evet, doğru.”

“Bu gemi askeri gemi miydi?”

Önüdeki kâğıttan okuduğu bu soru, polis müdürünün canını sıktı:

“Kim hazırlamış bu soruları böyle?” dedi kendi kendine. Sonra da soruyu, benim yerine kendi yanıtladı:

“Savaş durumundaki bir ülkeye herhalde turistik sefer yapan bir gemiyle gelecek değildiniz...” dedi.

Onun benim adıma verdiği ve tutanağa geçirdiği yanıtı, gülerek onaylamak kaldı bana. Müdür, bir sonraki soruyu önce sessiz, sonra da sesli ve hatta yine gülerek okudu:

“Sizi Kıbrıs’a getiren gemide

asker ve cephane var mıydı?”

Bu soruyu da benim yerime kendi yanıtladı:

“Askeri bir gemiyle bir savaş alanına geliyorsunuz” dedi. “Bu da sorulur mu? Gemide elbette asker de olacak, cephane de...”

Kâğıttaki sorular, gülünçlük özelliklerini artırarak sürüyordu.

Çalıştığım gazetenin adı, siyasi görüş çizgisi, baskısı ve satış sayısı gibi soruları gülererek okudular, sonra birlikte gülererek yanıtladık. İfademin alınmasından sonra polis müdürü ve savcıyla Türk gelenekleri doğrultusunda sarmaş dolaştık, öpüştük.

Tam odadan çıkacağım sırada döndüm ve ikisinden de bir isteğim olduğunu söyledim.

“Elbette” dediler. “Yapabileceğimiz bir şey varsa, zevk duyarız bundan...”

Geri döndüm, masaya doğru yürümeye başladım:

“Siz bir şey yapacak değilsiniz, ben yapacağım” dedim ve...

Masanın üstünde açık duran takvimin yaprağını kopardım. Polis müdürü de, savcı da, duygulanmışlardı. Sevecen gözlerle bakıyorlardı bana.

Onların bu bakışları arasında elimdeki yaprağı katladım, cebime koydum. Hep unutmak istediğim yılın rakamıyla, hiçbir zaman unutamadığım günün rakamından oluşan, o günün tarihi yazılıydı kâğıtta:

“22 Ağustos 1974”

Bu tarihin de şimdi çok özel bir anlamı var yaşamımda, gerçek doğum tarihim kadar olmasa da...•

Uygarlık Tarihinin Karakutusu:

Göbekli

Yazan: Yrd. Doç. Dr.
TULGA ALBUSTANLIOĞLU

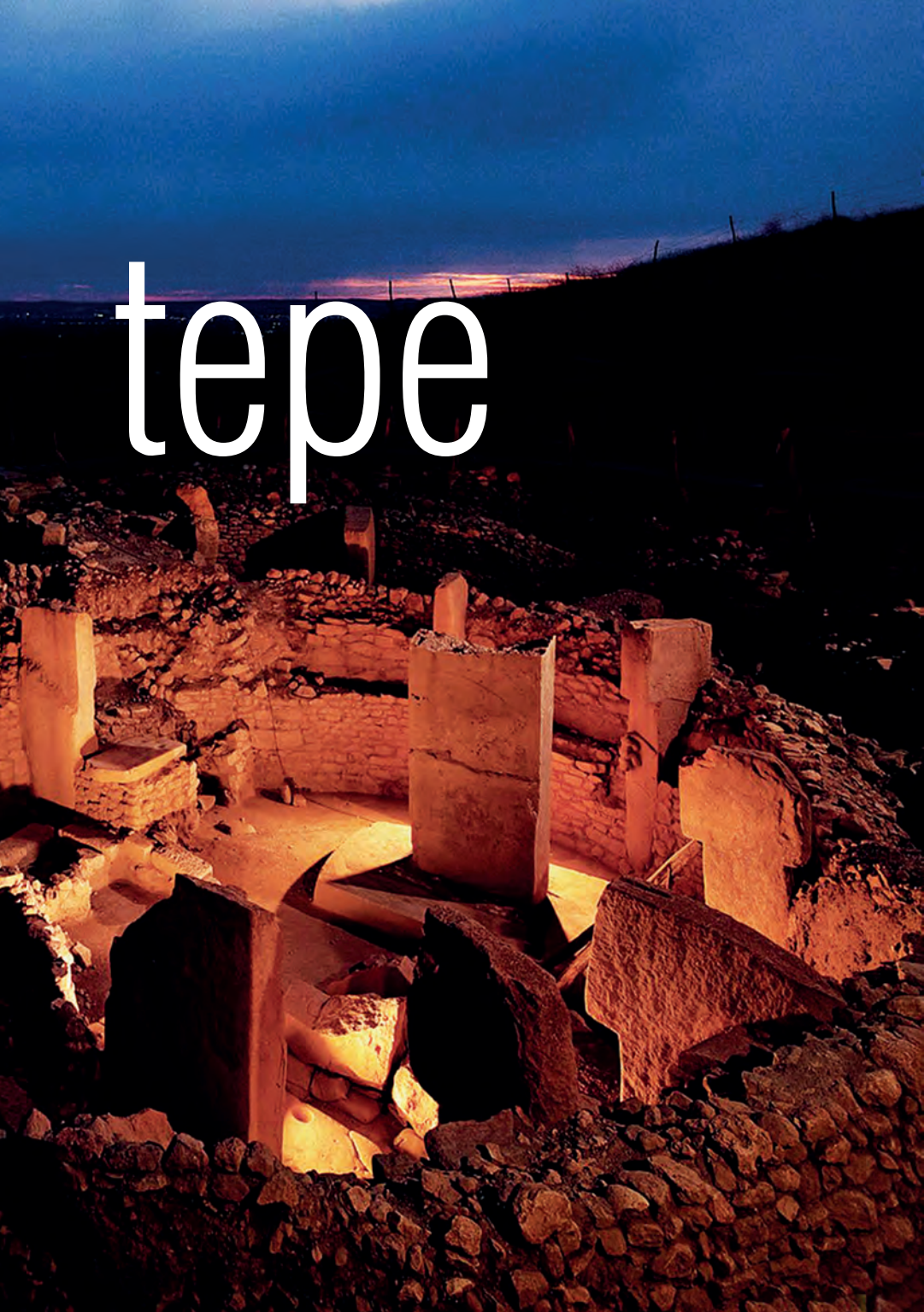
Bugün Şanlıurfa kent merkezine yaklaşık 15 km uzaklıkta uygarlık tarihi bilgilerimizi altüst edecek önemli bir merkezde çalışmalar hızla devam ediyor. Burası “Göbeklitepe”

Alman arkeolog Klaus Schmidt tarafından 1995 yılında başlatılan kazılar 2014 yılındaki ani ölümüne kadar devam etmiş. Günümüzde de yaklaşık olarak 11.600 yaşında olan Göbeklitepe'nin gizemini keşfetmeye yönelik araştırmalar hız kesmeden devam ediyor.

Klaus
Schmidt

tepe

Kazı yapılan alandan
bir bölüm

Bu uygarlık tarihi açısından “Paleolitik” yani Eski Taş Çağı’ni yaşamakta olan insanların avcılık ve toplayıcılık ile yaşama- larını sürdürdüğü, Buzul Çağı’nın sona erdiği, insanın çömlek, yazı ve tekerlek ile henüz tanışmadığı bir

dönemi karakterize ediyor. Tekerleğin bilinmediği ve yük hayvanlarının ehlileştirilmediği bu dönemde böylesine devasa anıtlar nasıl inşa edilmiş olabilir?

Buradaki yapıları inşa edebilmek için son derece gelişmiş bir örgütlenmenin gerekli olduğu ve bu örgütlenme içinde duvar ustaları, kazıcılar, taş ocağı işçileri ve taşları taşıyacak yüzlerce insandan oluşan olağanüstü bir işgücüne ihtiyaç duyulmuş olmalı. Diğer yandan bu inşa projesinin insanların birlikte çalışmaya ve birbirlerine güvenmeye zorladığı, bunun da bütüleştirici bir etki yarattığı düşünülebilir. Bu merkezi inşa eden insanların beslenme ve barınma ihtiyaçları da araştırılması gereken bir diğer konu.

Göbeklitepe tapınakları Piramitlerden daha küçük olmasına rağmen onlarla aynı organizasyon becerisini taşıyan bir düzeyde. Bölgenin geçmişi Mezopotam-

5,5 m yükseklikte, 16 ton
ağırlıkta "T" şekilli sütunlar

Bölgenin havadan genel görünüşü

ya, Minos ve Maya gibi medeniyetlerin binlerce yıl öncesine dayanıyor. Bilinen teoriye göre; tarım yerleşik hayata geçmemize, dini öğretiler geliştirmemize ve tapınaklar inşa etmemize imkân tanıdı. Küçük yerleşimler şehirleri, şehirler ise güçlü medeniyetleri oluşturdu.

Göbeklitepe kültürel evrim tarihinde yepyeni bir çığır açtı. Bugüne kadar yaklaşık 90.000 metrekareselik bir alanda kazı ve toprak altı görüntüsünün çıkarılmasına yönelik sismik çalışmalar gerçekleştirildi. Bu alanda daire şeklinde 6 adet tapınak bulundu. Kazısı henüz yapılmayan 14 tanesi yerin altında gizemini koruyor. Her bir daire "T" şeklinde büyük sütunlarla ayrılmış yüksek taş duvarlardan oluşuyor ve ortalarında 5,5 m yüksekliğinde iki taş sütun yer alıyor. Tapınağın ilk bileşenleri

Tapınak yapılanmasını gösteren mimari betimleme

ana kaya üzerine inşa edilmiş ve ortada yer alan iki büyük dikilitaş 10 cm derinliğinde yuvalara oturtulmuştu. Tek parça kayadan oyularak şekillendirilen bu taşlar 5,5 m yüksekliğinde ve yaklaşık 16 ton ağırlığındaydı. Çağının binlerce yıl ötesinden mühendislik bilgisine sahip olunmasının yanı sıra bu taşları şekillendirebilmek için jeoloji bilgisine de ihtiyaç duyulmuş olması önemli bir diğer nokta. Dikilitaş-

Schmidt'e göre yüksek rölyef tekniğinde yapılmış olan bu hayvan tasvirleri birer koruyucu görevi üstlenmişler

ların çevresi yaklaşık 2 m boyunda taş duvarlarla örülmüştü. Bu duvar blokları arasına yine yükseklikleri 3-5 m arasında değişen, yaklaşık 11 ton ağırlığı olan "T" şeklinde sütunlar yerleştirilmiş ve dairenin girişine bir de "Taç Kapı" yerleştirilmişti. Bu kapının ağırlığı birkaç

Bir kertenkele betimlemesi

ton kadardı. Tamamlanmış dairelerin çapı 10 ila 30 metre arasında değişmekteydi. Eğer bu dairesel odalar yer altına açılan kapılar şeklinde düşünülmüşse tapınaklar ölüm olgusu ve diğer hayatla ilgili olmalıdır. Bu öngörülen tanrısal dünyada da sütunlara betimlenen hayvanların rolü oldukça önemli ve tapınakların inşa amaçla-

rını anlayabilmek için taş sütunların üzerine yapılmış figürlerin anlamını çözmek bir zorunluluk olarak karşımıza çıkıyor.

Schmidt'e göre yüksek rölyef tekniğinde yapılmış olan bu hayvan tasvirleri birer koruyucu görevi üstlenmişler ve üzerlerindeki işaretler onların sıradan birer dikilitaş olmadıklarının bir kanıtı. "T" şeklindeki sütunlar "Andropomorf" yani insan biçiminde betimlenmişlerdi. Figürlerin elleri ortada kavuşmuş ve belden aşağısı tilki postundan yapılmış bir peştamal ile örtülmüştü. Schmidt, yüz betimlemesinden özellikle kaçınılmasını "insan formunda betimlenen bu figürlerin tanrısal bir dünyaya ait olduğu" şeklinde yorumlamıştır. Bu figürler olasılıkla insanlık tarihinin resmedilen ilk tanrıları olmalıdır. Daire içinde başsız bir insan betimlemesinin yanı sıra akbaba, akrep ve yılan motiflerinin de bulunması burada defin ritüellerinin yapıldığını

düşündürmektedir. Eğer gerçek böyleyse insanlık tarihinin en eski tapınakları ile karşı karşıya olduğumuzu söylemek mümkün.

Ancak durum yalnızca bundan da ibaret değil. Tepede daha eski yapılar var ve birçoğunun tarihi daha da eski. Tapınaktaki kazılarda çok sayıda hayvan kemiğine rastlanmıştır. Bunlar; ceylan, yaban domuzu, alageyik ve yaban koyunlarına ait. Otçul hayvanlara ait hiç kalıntı yok. Bu da Göbeklitepe’de yaşayanların o tarihte avcılık ve toplayıcılık ile uğraştıklarını bize kanıtlıyor. Yani; tarım öncesi bir toplum ile karşı karşıyayız. Bu çok önemli bir bulgu. Çünkü şimdiki kadar kabul gören teoriye göre böylesine bir yapı inşa edebilmek için insanların yerleşik tarım toplumuna geçmiş olmaları gerekmektedir. Tarım hayatına geçiş zamandan tasarruf sağladı. Yerleşik hayata geçildiğinden insanlar artık her gün yiyecek aramak zorunda değildi ve tapınaklar inşa edecek zaman ve kaynaklara sahipti. Geleneksel bir yaklaşım-

Kayalara işlenmiş bir hayvan tasviri

la bu durum mevsimlere, yiyecek imkânlarına göre yer değiştiren yarı göçebe küçük insan topluluklarına işaret etmektedir.

Göbeklitepe su kaynaklarına pek de yakın olmayan bir bölgede yer alıyor. İnsanlar yiyeceklerini ve sularını da buraya taşımak zorundaydı. Bu da bu insanların tapınak çevresinde uzun süre kalmadıkları anlamına geliyor.

Göbeklitepe’yi inşa edenlerin nerede yaşadıkları sorusuna buraya sadece 15 km uzakta Şanlıurfa’da yapılan kazılarda bulunan çakmaktaşıdan aletler ve ayrıca kent müzesinde sergilenen bir heykelcik cevap vermekte. Yaklaşık 11 bin yaşında olan bu heykelciğin Göbeklitepe’deki sütunlardan farkı

Yazarımızı tanıyalım: Yrd. Doç. Dr. Tulga Albustanlıoğlu 1967 yılında Ankara’da doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Ankara’da tamamladı. Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Klasik Arkeoloji bölümünden mezun oldu. Aynı bölümde yüksek lisans ve doktora çalışmasını tamamladı. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Anadolu Medeniyetleri Müzesi’nde arkeolog olarak görev yaptı. 1997 yılında Başkent Üniversitesi ailesine katıldı. Halen Başkent Üniversitesi’nde öğretim elemanı olarak görev yapmaktadır. Zeugma ve Erythrai kazıları heyet üyesidir.

yüz hatlarının betimlenmiş olması. Göbeklitepe'yi yapanlar büyük olasılıkla yüzü olan heykeller yapmasını da biliyorlardı; ancak dikilitaşlarda yüz hatlarını yapmaktan özellikle kaçınmışlardı. Bunun nedeni bir tanrıyı veya olağanüstü bir varlığı resmediyor olmalarıydı.

Bu olağanüstü tapınağı kullananlar onu daha sonra gömmüşler. Bunun sebebini açıklamak oldukça güç.

Göbeklitepe acaba nasıl bir inanç sistemine aitti?

Burasının yapılmasından çok daha önce insanlar bitkilerin hayvanların, taşların ve aslında her şeyin bir ruhu olduğuna inanıyorlardı. İnsan tabiatın sadece küçük bir parçasıydı. Paleolitik çağa tarihlenen mağara resimlerinde insan figürü yok denecek kadar azdı. Bunun nedeni insanın doğa karşısında son derece zayıf bir varlık olmasından kaynaklanıyordu. Ancak Göbeklitepe'de artık insan biçimindeki sütunlar vahşi hayvanlarla sembolize edilen tabiatın üstünde yükselmekteydi. İnsanoğlu artık tabiata hükmeder hale gelmişti.

Klaus Schmidt'in teorisi uygarlık tarihi bilgilerimizi tamamen

değiştirecek yönde. "Avcı toplayıcılar yalnızca tapınağın ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla tarım hayatına başlayıp yerleşik düzene geçtilerse bu Paleolitik döneminin bütünüyle dinsel gerekçelerle sona ermesi demek." Hayvanları ve bitkileri ehlileştirmemizi sağlayan belki de bu düşünce yapısının oluşmasıydı.

Bu olağanüstü tapınağı kullananlar onu daha sonra gömmüşler. Bunun sebebini açıklamak oldukça güç. Dünyadaki en eski tapınağın çöküşü temsil ettiği din kadar gizemli olmuştur. Tapınak bin yılı aşkın bir süre bölgedeki kültürel yaşamın merkezinde yer almış, hem ritüel bir merkez, hem de keşif ve fikirlerin paylaşıldığı bir toplanma yeri olmuştu. Bu değişim yaşanırken tapınaklar da değişime uğradı. Gömülen tapınakların üzerine daha küçükleri yapıldı. 10 bin yıl önce yapay bir tepeye (Höyük) dönüşen Göbeklitepe tamamen kayboldu. Yerel halklar yerleşim yerlerine bu tapınakların daha küçük bir modellerini (Nevalı Çori) yapmaya başladılar.

Günümüzde Göbeklitepe uygarlık tarihinin akışını değiştiren ve gizemini korumaya devam eden dünyanın en önemli arkeolojik alanı olarak tarih sahnesinin en önünde yerini almaya devam ediyor. •

Kaynaklar

- Göbekli Tepe En Eski Tapınağı Yapanlar / Taş Çağı Avcılarının Gizemli Antsal Alanı, Klaus Schmidt, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Yayınları
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, Göbeklitepe Kazı Raporları
- The Neolithic in Turkey, Arkeoloji Sanat Yayınları
- Göbekli Tepe Ein Steinzeitliches Bergheiligtum, Klaus Schmidt

Düşler ve Düşünceler
Yahya Aksoy

İmece

Anadolu'da
Yardımlaşma
Kültürü

Kültürün temelini oluşturan gelenek ve göreneklerimiz içinde çok anlamlı ve önemli bir yer tutan İMECE, büyük bir ihtiyaçtan doğmuştur.

"Bir elin nesi var iki elin sesi var" söyleminde anlatılan karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma ile birlikte iş görme anlayışı yıllardır Anadolu'muzda hakim olmuştur.

Bir zamanlar kırsal kesimde yaşayan halkımızın temel uğraşları arasında yer alan toprağı işlemek, mevsiminde hasadı toplamak

ve yerlerine koymak, yazlık ve kışlık hazırlıkları yapmak gibi çok yönlü ve çeşitli olan işleri tek başına yada iki kişi ile yapmak zordu. Birden çok işte birden çok

Türk halkına özgü bir gelenek olan imece kırsal kesimde yaşamın getirdiği gelenek olarak değerlendirilmeli.

Kış gelmeden kışın yenecek yufka yapımı, bulgur ve yarma yapımı, harmana inen tüm ürünlerin

kişinin yardımlaşarak, koordineli bir şekilde çalışması gerekmektedir.

"Komşu komşuya muhtaçtı" ve bir araya gelerek sırayla herkesin işini yapmak gerekiyordu. hayatı kolaylaştırmak zamanı ve işleri mevsim şartları kötülemeden tamamlamak için imece bir zorunluluktur.

Halkımızın kendine özgü bir yöntemle bulduğu bu uygulama dünyada pek görülmemekte.

işlenmesi, savrulması, elenmesi, işlenerek buğdayların samandan ayrılması, ayçiçeğinin, fasulyenin, mercimeğin, nohutun kabuklarından ayrılması, kışlık yakacakların hazırlanması, bağ bozumu, pekmez pişirilmesi, peynir, turşu yapımı ve kilerlere taşınması gibi pek çok iş yardımlaşmayı gerektirmekteydi. İmece usulü en kolay, en yararlı bir yol ve yöntemdi.

Tarım ve hayvancılığın yapıldığı kırsal kesimde iş ve dert çok,

derman kolay değildi. İnsanlar pek çok konuda kendi yaralarını kendileri sarmak durumundaydılar. Büyük sorunlar karşısında yardımlaşmak gerekiyordu ve bunun için imece yolu en kolay ve en çıkar bir yol olarak kullanılmaktaydı.

Elele ve gönül gönüle zorluklara karşı omuz omuza olmak durumunda olan köy halkı aynı köyde yan yana birlikte yaşamının kolay yolunu bulmaktaydılar. Bu çok akıllıca, insani ve faydalı olmaktaydı. Ortak sorunlar ortak çözüm yolları bulmak. Taşın altına hep beraber el koymak... O zaman en zor taş bile birlikten doğan kuvvet sonucunda yerinden oynatılmakta ve istenen yere götürülerek istenen şekil verilebiliyordu. İşte imecenin sonucu: Başarı ve mutluluk.

13. yüzyılda Anadolu'yu gezen İbni Batuda ahi tekkelerine ve sofralarına konuk olmuş ve gördüğü yardımlaşmaları kaleme almıştır. İnsanlar birlikte üretiyorlar, güzel yemeklerini birlikte sofralarda paylaşıyorlar, zoru başarıyorlar, kardeşlik içerisinde yaşıyorlar diye anlatmakta. Aynı anlatımı Evliya Çelebi'nin Seyahatnâmesi'nde de görmekteyiz.

Halkın sosyal ve kültürel yaşamı değişen hayat koşullarına göre değişen iş ve çalışma yöntemlerini ortaya çıkarmaktadır. İnsan yalnız değildir. İnsanlar birbirine yardım

etmek ve omuz vermek durumundadırlar. İnsanoğlu, doğa yaşamla iç içedir.

Sosyal yaşamda özel bir anlamı ve görevi bulunan ve halkın bir araya geldiği eski köy odalarında imecinin konusu, yolu, yöntemi ve uygulama sonuçları değerlendirilmekteydi.

Gelişen teknoloji ve kırsal alanlardan kentsel alanlara göçler sonucunda bazı gelenekler değişse de anlamı, anıları ve yeri hep yaşatılmaktadır.

Aynı türküleri söyleyen, aynı halk oyunlarını omuz omuza ve el ele oynayan, aynı mutfak zenginliğini paylaşan komşuda pişer bize de düşer anlayışını benimseyen insanlarımızın dostluğu ve kardeşliğine imece kültürü büyük katkılar sağlamış ve sağlamaya devam etmektedir.

Birlikten kuvvet doğar. İmece geleneğinin de güzel örnekleriyle unutulmaz anıları, yankıları ve türküleri vardır. •

yahyaaksoybd@gmail.com

İnsanlığa Adanan Yaşamlar

Yücel Aksoy

isaac newton 2

Geçtiğimiz ay ilk bölümünü yayımladığımız yazımızda dünyanın gelmiş geçmiş üç büyük matematik dehasından biri olarak kabul edilen Isaac Newton'un, 1661 yılında Cambridge'deki Trinity College'e girdiğini, matematik öğretmeni Isaac Barrow'un desteğiyle okulun matematik kürsüsü başkanı olduğunu belirterek, ünlü "diferansiyel ve integral hesabı" buluşlarını bu dönemde yaptığını anımsatmıştık. "Yerçekimi Genel Kanunu" nu, "yansımali ve aynalı teleskopları" geliştiren Newton, 1675 yılında Kraliyet Akademisi'ne sunduğu renk olgusuna ilişkin bildirisinin eleştirilere hedef olmasıyla ruhsal bunalıma girmiş ve bilim dünyasıyla ilişkisini kesmişti...

newton, yakın dostu ünlü astronom ve matematikçi Edmond Halley'in ısrar ve çabalarıyla ancak 6 yıl sonra bilimsel çalışmalarına geri döndü. Edmund Halley ona büyük moral verdi ve baskı masrafını karşıladığı "Doğa Felsefesinin Matematiksel İlkeleri" kitabının 1687'de basımını sağladı. Bu kitap genelde "**Principia**" adıyla bilinir. Bilim alanında çığır açan bu kitap, Edmond Halley'in ısrarı olmasaydı belki de hiç

basılmayacaktı. Kitap, tüm zamanların en önemli bilimsel eseridir. Yayımlandığı 1687 yılı tarihçiler tarafından Aydınlanma Çağı'nın başlangıcı olarak kabul edilir. Bu kitapta Newton, klasik mekaniğin, fiziğin temel teorisinin temellerini atmıştır. Newton'un bu kitapta geliştirdiği fizik, neredeyse bugün yararlandığımız bütün teknolojinin temelini oluşturmuştur.

Hemen bir ekleme yapalım, Edmond Halley daha sonra, Newton

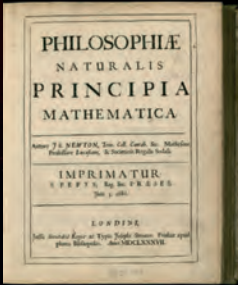
Yasası'nı kullanarak kuyruklu yıldızların güneş etrafında elips şeklindeki yörüngelerde döndüğünü kanıtladı. Bu nedenle daha sonra Halley Kuyruklu Yıldızı'na onun adı verildi.

Newton'un gençliğinde ulaştığı ama yayımlamaktan kaçındığı bu sonuç bir hipotez olarak başkalarınınca da tartışılmaktaydı. Nitekim, Kraliyet Bilim Akademisinin üç üyesi (Robert Hooke, Edmund Halley ve Cristopher Wren) eliptik yörüngelerin yerçekimiyle açıklanabileceği savındaydılar, ancak bu savı kendi aralarında kanıtlayamadılar.

1684'de Halley sorunu Newton'a ilettiler. Yerçekimi hipotezini yıllarca önce oluşturan Newton, bu arada, hipotezin matematiksel yoldan kanıtlanmasını da gerçekleştirmişti. Böylesine önemli bir çalışmanın yayımlanmadan kalmasını doğru bulmayan Halley, tüm basım masraflarını yüklenerek Newton'u daha fazla zaman yitirmeden **Principia** adını verdiği kitabını yazmaya ikna etti. Bilim dünyası hayranlıkla karşıladığı bu ölmez yapıtta, ilk kez, mekaniğin diğer yasalarıyla birlikte yerçekimi kuramının, tüm kanıt ve

içeriğiyle, matematiksel olarak işlendiğini bulur. Kitapta,

Newton'un tüm zamanların en önemli bilimsel eseri olarak tanımlanan kitabı: *Principia*

ayrıca, sıvı deviniminden Güneş ve gezegenlerin kütlelerinin hesaplanmasına, Ay'ın devinimindeki düzensizliklerden denizlerdeki gelgit olaylarına değin pek çok sorunsal konuya açıklık getirilmiştir.

Newton eşsiz yapıtıyla bilim dünyasını adeta büyüledi; deyim yerindeyse, ona yarı-ilâh gözüyle bakılmaya başlandı. Newton, kuşkusuz ne bir ilâh, ne de günlük gereksinimleri yönünden diğer insanlardan farklıydı. Onu bilim tarihinde yücelten üç özelliği vardı:

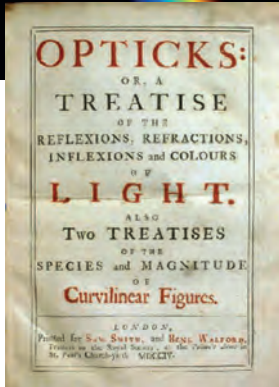
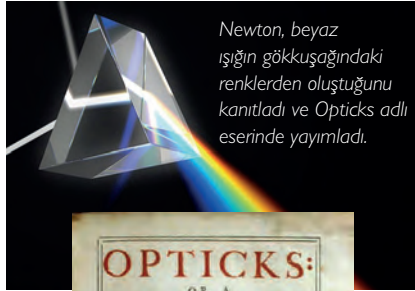
1- Üstün zekâ ve imge gücü;

2- Yoğun çalışma istenci;

3- Evreni anlama ve açıklama merakı.

1696 yılında Johann Bernoulli ve Gottfried Wilhelm Leibniz, Avrupalı matematikçilere iki

soru ile meydan okuyorlardı. O sırada darphane-de para basımı ile görevlendirilen Newton, 29 Ocak 1696 tarihinde yorgun argin evine döndüğünde, soruları bir arkadaşıdan duydu. O gece iki problemi de çözüp, isim vermeden Kraliyet Bilim Akademisine gönderdi. Çözümleri gören Bernoulli, "İşte! Aslanı pençesinden tanım." diye haykırdı.

Newton, tarihin en önemli matematikçilerinden biridir. Ayrıca, matematikle fiziği birleştiren kişidir.

Newton'un ağırlıklı ilgilendiği bir diğer bilim dalı da optiktir. "Optik" adlı eserinde ışığın niteliğini ve renklerin oluşumunu ayrıntılı olarak incelemiştir ve ilk kez güneş ışığının gerçekte pek çok rengin karışımından veya bileşiminden oluştuğunu, deneysel olarak kanıtlamıştır. Bunun için karanlık bir odaya yerleştirdiği üçgen prizmaya güneş ışığı göndererek renklere ayrılmasını ve daha sonra prizmadan çıkan ışığı ince kenarlı bir mercekle bir noktaya toplamak suretiyle de tekrar beyaz ışığı elde edebilmiştir. Beyaz ışığın gökkuşağındaki renklerden oluştuğunu kanıtladı. Bu buluş, Yunanlı filozofların 1500 yıllık teorisini çürütmüş oldu. Ayrıca

her rengin belirli bir kırılma indisi olduğunu da ilk bulan Newton'dur.

Gezegenlerin eliptik yörüngelerde hareket etmesi gerektiğini ve

Güneş'in sistemimizin merkezinde olması gerektiğini matematiksel olarak göstermiş, Newton'dan önce Aristo'nun etkisiyle, gökyüzündeki yasalar ile dünyadaki yasaların farklı olduğuna inanı-

lıyordu. Newton fizik yasalarının evrensel olduğunu göstermiştir. Ses dalgalarını yakından incelemiş ve empirik soğuma yasasını bulmuştur.

Newton, 1701 ve 1702 yıllarında Cambridge Üniversitesini parlamentoda temsil etti. 1703'de Kraliyet Bilim Akademisi başkanı seçildi ve ölümüne kadar bu makamda kaldı. 1705 yılında Kraliçe tarafından "Şövalye" nişanı

ile onurlandırıldı. Bu dönemlerde ciddi bir şekilde simyayla ilgilendi. Çok daha sonraları önemli kimyacıların tekrarlayacakları deneyleri o önceden yapmıştı. Amacı, diğer simyacılar gibi metalleri altına çevirip zengin olmak değildi. Doğayla Tanrı'yı anlamayı hedefleyen Newton, simya yoluyla Tanrı'nın Evren'i ve yaşamı nasıl yarattığını bulmak istiyordu. "Tanrı, eserleri aracılığıyla bilinir" diyen Newton'un çok az bilinen yönlerinden biri de, bir ilahiyatçı, din felsefecisi ve din tarihçisi olduğudur. Newton simya ve bilim alanlarından çok, ilahiyat alanında yazmıştır. Yakın zamanda toplanan Newton'un el yazmalarının büyük bir çoğunluğu dini yazılardır.

Newton'un İlk biyografisini yazan John Conduitt "Ciddi çalışmalarından yorulduğu zaman tek eğlencesi tarih, kronoloji, ilahiyat, simya gibi konularla ilgilenmekti"

Newton, simya yoluyla Tanrı'nın evreni ve yaşamı nasıl yarattığını bulmak istiyordu

der. Newton'un ölümünden sonra simya ile ilgili çalışmaları gün yüzüne çıkmadı, kuşkusuz bu kadar bilimsel çalışma yapan birinin simya ile ilgili çalışmalarını çıkarmak bir skandal olabilir diye düşünülüyordu. Simya ile ilgili çalışmalarında kendisine takma adlar bulurdu. Örneğin

Jehovah Sanctus Unus yani (Kutsal Olan Tek Yahova). Simya çalışmaları

tam anlamıyla çözülmüş değil, çünkü Newton'un 1678'de laboratuvarında çıkan bir yangından sonra bir araya getirilen deney defterleri şifrelidir.

Yaşadığı uzun yıllar boyunca emeklerinin sonuçlarını ve karşılığını gören, takdir edilen, alkışlanan biri oldu. Hiç evlenmedi. Yaşamının son üç yılında böbrek taşı nedeniyle çok acı çekti. 20 Mart 1727'de sonsuza göçetti.

Tarihteki en etkileyici bilim adamı olduğu düşünülen Newton, yaşamının son yıllarında kendini şu sözlerle ifade ediyordu: **"Dünyaya nasıl görüldüğümü bilmiyorum; ama ben kendimi, henüz keşfedilmemiş gerçeklerle dolu bir okyanusun kıyısında oynayan, düzgün bir çakıl taşı ya da güzel bir deniz kabuğu bulduğunda sevinen bir çocuk gibi görüyorum."** •

yucelaksoybd@gmail.com

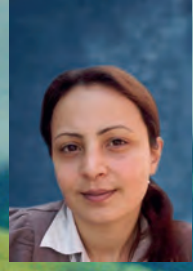
A woman with grey hair, wearing a light-colored, long-sleeved jacket, stands in a lush green forest. She is looking out over a valley with rolling hills in the background. The text is overlaid on the right side of the image.

**Dünya Bizi
Doyurabilir
Ama**

**Açgözlü
Değil**

Dünya Döndükçe

Sabriye Aşır

Adım Jane Goodall, 80 yaşındayım ve mesleğim, insanlara umut vermek. Birine güç vermenin, destek vermenin ne denli değerli olduğunu annemden öğrendim.

Çünkü ben daha çocukken, annem, hayvanlara karşı olan aşırı sevgimi her daim destekledi. Daha 10 yaşımdayken Afrika'ya gitmek istediğimde herkes bana gülerken, annem beni destekledi. Ve bana, yüreğimin derinliklerine işleyen ve hiç unutamadığım bir şey söyledi:

“Eğer bir şeyi gerçekten istiyorsan, çok çalışmaya hazır olmalı, önüne çıkan fırsatları kaçırmamalı ve tüm bunların da ötesinde, asla vazgeçmemelisin.”

lüğümüzü

Yaşamımın tam da şu döneminde -evet 80'im, halen yapılacak o kadar çok şey var ki... Bunu yapabilmeye olanağım olsa, kendime daha fazla zaman sağlayabilmeyi dilerdim. Daha ne kadar yaşayacağımı bilmiyorum ama... Benim için son ne zaman ise, ona her gün daha da yaklaştığımı biliyorum. Bu bir çaresizlik hissetmeme neden oluyor. Çünkü daha gitmek istediğim çok yer var; konuşmak istediğim, kalplerine dokunmak istediğim çok fazla insan var. Evet, elektronik iletişim aletlerine alışmaya çalışıyorum ve bunlar bir yere kadar işe yarıyor ama... Asla hiçbir şey orada bizzat olmanın, bir insanı hissetmenin ve imkansız gibi görünen yerlere ulaşmaya çabalamanın yerini tutmuyor.

Eğitim, çocuklarımızı okula gönderdiğimizde edinmelerini düşündüğümüz şey değildir. Eğitim, deneyimleyerek öğrenmektir. Ve aslında, yaşamımızın başından sonuna dek öğrenmeyi sürdürürüz. Yaşadığımız her gün, o günün öğrenimini de beraberinde getirir. Eğer gözlerimizi ve kulaklarımızı her daim öğrenmeye açık tutar, her günümüzün bambaşka bir serüven olduğunu bilirsek, yaşadığımız her günün bize kattığı bir ders olacaktır.

Türlü mutluluklarım vardır benim. Mesela doğa ile baş başa kaldığımda inanılmaz mutlu olurum. Akşamları arkadaşlarımla birlikte bir kamp ateşinin başında birbirimize öyküler anlatıp şarabımızı yudumlarken mutlu olurum. Ya da bir köpek ile birlikte yürüyüş yaparken inanılmaz mutlu olurum. Köpekler benim için tam bir mutluluk kaynağıdır. Çünkü onlarla birlikteyken yapmacık olamazsınız. Ve ben küçük bir çocukken, en iyi öğretmenim bir köpekti. Bizim

hayvanlar dünyasının bir parçası olduğumuzu, kendine özgü karakterleri olan ve nedensellik bağı kuran tek canlının insan olmadığını bana bir köpek öğretmiştir. Mutluluk, üzüntü, korku ve çaresizlik gibi duyguların yanı sıra, sevmenin ve sevgiye gereksinim duymanın

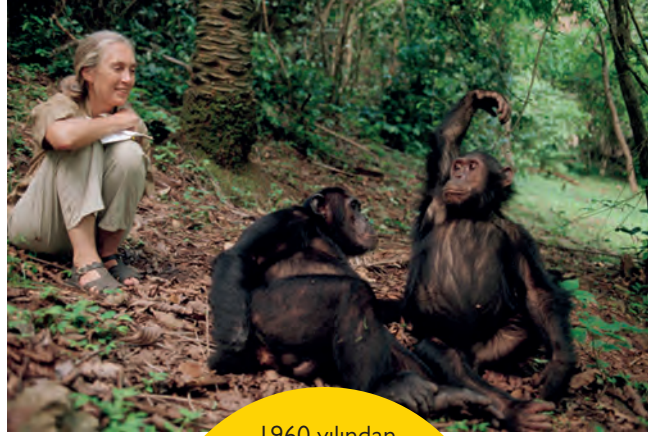

● İngiliz primatolog, etolog ve antropolog Jane Goodall, şempanzelerin alet kullanımlarını gözlemleyen ve kaydeden ilk biliminsandır. Bu keşfi, insan-hayvan ilişkisinin araştırılmasında, son derece önemli dönüm noktalarından biri olmuştur.

da yalnızca insana özgü olmadığını bir köpekten öğrendim.

Çevre aktivistleri olarak en büyük sorunumuz, paranın gücüne karşı mücadele etmek. Bu konuda hiç kuşku yok. Çünkü hükümet görevlileriyle konuştuğumda, işte o maden işinin sürdürülmemesi, şu barajın inşaedilmemesi ya da Monsanto'nun o tohum testlerini yapmasına izin verilmemesi konusunda hemfikir oluyorlar. Bu gerçekten tam bir çürüme. Fakat paranın gücü sayesinde lobi çalışmalarıyla şirketler hükümetlerin iplerini ellerinde tutuyorlar. Bu gerçekten korkutucu.

Eğer birkaç şeyi değiştirebilme gücüm olsaydı, eğer böylesine bir sihirli bir güce sahip olabilseydim, hiçbir acıya neden olmaksızın, gezegenimiz dünya üzerindeki insan nüfusunu azaltabilmeyi isterdim. Çünkü gerçekten sayıca çok fazlamız ve gezegenimizin sınırlı kaynakları hızla tükeniyor. Bu da gelecekte çok acı çekeceğimiz anlamına geliyor. Yoksulluğu azaltmak isterdim. Çünkü eğer yoksulsanız, potansiyel bireysel sıkıntınızı hesaba katmadan çevreyi katletmeye mecbur kalırsınız. Kendiniz ve ailenize yiyecek ya da yakacak sağlamak için son ağaç kalana dek kesmeye mecbur kalırsınız. Ya da bir başka yerde hayvanlar için korkunç acılara ve çocuk işçiler

1960 yılından bu yana şempanzeler üzerinde araştırmalar yapan Jane Goodall, insanları, hayvanlar aleminin diğer üyelerinden ayıran çok da keskin bir çizgi olmadığı sonucuna ulaştığını söylüyor.

çalıştırılmasına neden olduğunu bile bile, alabileceğiniz en ucuz yiyeceği satın alırsınız. Yani yoksulluğu gidermeliyiz.

Fakat tüm bunlardan daha zor olanı ve gerçekten değiştirebilmeyi en çok istediğim şey, hepimizin içinde olduğu bu sürdürülemez yaşam biçimidir. Biz kelimenin tam anlamıyla ağgözlüyük. Hep Gandhi'nin şu sözünü anımsarım: "Dünya, herkesi doyuracak kadar kaynağa sahiptir. Ama herkesin ağgözlülüğünü doyuracak kadarına değil." Bu kesinlikle çok doğru. •

sabriyeasirbd@gmail.com

Çeviri kaynağı: *Jane's interview/Eylül 2015-Human the movie*

GÖLGEN İLE YÜZ LEŞ MEK

*“Kişi, aydınlık figürler
imgeleyerek değil,
karanlığın bilincine
vararak aydınlanabilir.
Ancak bahsi geçen ikinci
yöntem tatsızdır ve bu
nedenle tercih edilmez.”*

Jung

Yazan: BERK YÜKSEL

Gölgesiz güneş yoktur, karanlıksız aydınlık olmadığı gibi. İyi ve kötüyü sanal olarak ayırt eden bir çizgi üzerinde yürüyen insan gibi insan, yolunun çok ince ve dar olduğunu, onun üzerinden yürümenin güçlüğüne anlar. Siyahta beyaz, beyaz içerisinde siyah var oluşu bilir ve hisseder.

Kendi duygularımızı sahiplenip, gölgemizi yansıtmaktan kurtulmanın en büyük avantajı dünyayı daha aydınlık görmeye başlamaktır.

“Gölge” sahip olduğumuz ama kültürel, ahlaki ya da kişisel nedenlerden dolayı yaşamımıza dâhil etmediğimiz tüm potansiyelleri ile birlikte “içsel insanı” kapsar. Gölge ile yüzleşmek cesaret ve güç ister, çünkü sonuçta bizim için muamma olan güçlü bir yönümüzle karşılaşmaktasınız. Bu, olgunlaşma sürecinin kendimize ilişkin önemli şeyleri öğrenebileceğimiz merkezi bir bölümdür.

Aydınlık peşinde koşup karanlığı görmezden gelmek ve onu yok saymak onu güçlendirmekten başka işe yaramayacaktır. Bireyin kendini tanıması ve kendi ile objektif olarak yüzleşmesi ancak kendi gölgesini de varsayıp onu da kişiliğinin bir parçası olarak kabul etmesi ile olur. Zıtlıklar ile bütünleşmek bireyin görevidir. Bu şekilde sembolik cehenneme iniş fayda sağlayacaktır. Kaybedilen hazine yani bütünlük bilinç ve bilinçdışında sağlanacaktır. “Herkesin kayıp hazinesi bulunduğu gibi kendi eksikliğidir.” “Hastalıklı

biçimde beyaz, aydınlık bilinç zifiri karanlık bir bilinçdışını uyandıracaktır.”

Jung’a göre benliğe ulaşma yolunda kişi ilk önce kendi gölgesi ve anima/animus’u ile yüzleşmelidir. Kişinin gölgesi ile yüzleşmesi “cesaretin ilk adımı” diye nitelenir. Kendi duygularımızı sahiplenip, gölgemizi yansıtmaktan kurtulmanın en büyük avantajı dünyayı daha aydınlık görmeye başlamaktır. Bir bilincimiz bir de bilinçdışımız, bir eril bir de dişil doğamız vardır ve bizler birer içsel ve dışsal insan olduğumuzdur, aydınlık ile karanlık arasında dururuz. Yolculuğun amacı da bütün olabilmek ve her iki yönü

de yaşayabilmek ve uzlaştırılabilmek. Yoksun olduğumuz şey bize yolculuk esnasında tekrar tekrar geri dönüş yaşatır.

"En kutsal yol kişinin kendi arayışı için çıktığı Yol'dur."

Yolculuk içe doğru başlar. Kendi cehennemine inip, kendi ejderhasını tanımayan, iyi ve kötü yönleri ile bütünleşmeyen, gölgelerini yani eksik yanlarını fark etmeyen yolcu ya da şövalye yolculuğa çıkamaz, bütünleşemez. Kendini bilmek, tanımak, aramak, ne aradığını bilmek, anlamak, idrak etmek, eyleme geçmek ve kendini gerçekleştirmek gereklidir. Aynıyı önce kendimize tutmak önce kendi içine bakmak gerekliliğindedir.

"Tanrı Âdem ile Havva'yı, düşünmek istemediklerini düşünmek zorunda bırakacak biçimde yaratmıştır." diyor Jung. Zincirlerini kıranlar, kendi yolunu bulanlar, düşünenler gölgelerle yetinmezler. İlerlemek isteyenin önce yeraltı denilen âleme inmesi gerekir, kimse

"Yeraltı"na inmeden göğe çıkamaz. "Mars gezegenine ulaşmak, kendi kendine ulaşmaktan daha kolaydır." der Jung. Yani bireyin önce kendini bilmesi gerekmektedir. Miraç, kişisel merdiven; akreple yelkovanın üst üste gelip birleşmesi olayıdır. Akrep insan, yelkovan ise o insanın gölgesidir. Ezoterik öğretilerde bedenler, ruhların basit gölgelerinden başka bir şey değildirler. "Bilgin arttıkça, ışığın da artacak, bir gün gelecek ışık olacaksınız ve gölgen olmayacak." denir.

Yeraltına inişin bireyi dünyadan koparabilecek olması tehlikesi büyüktür, çünkü bilinç dışından akan imgeler öyle sarhoş edici, öyle güzel ve öyle rüya gibidirler ki bunun sonucunda gerçek dünyayı bir kenara bırakıp unutulabilir. Kahramanın yolunda yatan tehlike, animanın karanlık yönünün esiri olmaktır. Kişisel gelişim yolunda hedefin "anima" olmadığını, ama animanın bizi kendisinin ötesindeki

bütünlüğe götürmek istediğini anlamak önemlidir, aynı İlahi Komedya'da Beatrice'in Dante'yi en yüksek bakışını görebilmesi için Araf Dağı'nın tepesine götürmesi gibi.

Jung hep dengeyi savunur. Onun artı şeklindeki dört uçlu çiziminde bir uçta "hissetme" diğer uçta "düşünme"; bir uçta "sezme" diğer uçta

"En kutsal yol kişinin kendi arayışı için çıktığı Yol'dur."

“duyumsama” vardır. Amaç bir denge içerisinde merkeze yaklaşmaktır. Hisseden düşünmeyi, beynsel ise sezgi ve hissetmeyi öğrenmelidir. Her bireyin kendi özgün yolunda aradığı hazinesi kendi eksiğidir. Bulunması zor olan hazine, “hissedişleri iyi” olan tipler için objektif algıya yönelik makul, mantıklı ve analitik düşünmeyi öğrenmele-riyken, “fazlasıyla beynsel” olan bireyler için ise bu hazine hissetmek ve içsel gözlerini açmaktır. “Düşünme hissetmeyi zayıflatmasın, aksi takdirde ruh geri dönemez.” der Jung.

Esas olan anlamı ancak dikkatlerini her iki yöne de verenler kavrayabilirler. Yalnızca dışarıya bakan kişi nasıl yönü ve yaşamda asıl olanı bulamazsa, yalnızca görünenin ötesi için can atan kişi de bulamaz. Bu nedenle kahramanın her iki dünyadan da geçmesi gerekir ki özü bulabilsin: dış dünya, bilinç dünyası ve iç dünya, bilinçdışı dünyadır. Aydınlanmaya giden yolun kestirmesi yoktur. Kahraman, aydınlık yönünü geliştirmek ve karanlık yönünü kurtarmak için her iki dünyayı da katetmiştir ki uzlaşma gerçekleşsin. Işık ile gölgenin uzlaşmasıdır bu...

Egomuzun pohpohlamasını dinlediğimiz sürece kendimiz hakkında çok az şey biliriz. Ancak, eğer gölge

yönümüzle yüz yüze gelir ve onun bize ait olduğunu fark edersek, o zaman gerçekten ışığı görürüz ve bu bizim daha başka ne olduğumuzdur.

“Gnostikler bu yüzden kötüyü ‘cennetten düşmüş kırık bir ayna’ya benzetirler. Kendi görüntüsü olmayan bir ayna. Ona bakan herkese o ayna olmadan göremeyeceği bir görüntü veren ayna.”

Hayattaki en büyük başarı kişinin kendi kendisi ile baş edebilmesi, kendine söz geçirebilmesidir. Yel değirmenleri ile anlamsız bir savaş değildir bu, önce kendi ile bütün-

Kahraman,
aydınlık
yönünü geliştirmek
ve karanlık yönünü
kurtarmak için
her iki dünyayı
da katetmiştir
ki uzlaşma
gerçekleşsin.

leşmektir. Güce ulaşmak, bütünlüğe ulaşmak isteyen “Yıldız Savaşları” filminde belirtildiği gibi her iki tarafı da yani karanlığı da aydınlığı da bilmelidir. “Matriks” filminde ana karakterler olan Ajan Smith ve Neo aynı kişinin birbirini ile savaşan aydınlık ve karanlık yönleridir. “He-pimiz doğuştan kalbimize saplanmış bir “excalibur” ile doğarız ve kendi

Bir şeyi
ne kadar
bastırırsak
inkar ettiğimiz
bu yönün
kurbanı olma
tehlikesi de
artar

maceramızın seçilmiş kahramanı oluruz.” Kılıcı yüreğinden çıkarabilecek olan da sadece bizizdir. Ejderhayı serbest bırakmak, hayatına sahip çıkmak, egoyu öldürmeden ona kimin patron olduğunu öğretmek elimizdedir.

Gölge hakkında bir şey bilmiyor olmak onun var olmadığı ya da etkin olmadığı anlamına gelmez. Kendini tanımak gölgeni de tanımaktır. Onu öldürmek değil, onu ehlileştirerek bütünleşmek ve kendine her yönü ile hâkim olmaktır. İçimizdeki hayvanın yani içsel vahşiliğimizin esir edilmesi, bastırılması, hatta öldürülmesi çok tehlikelidir. Bir şeyi ne kadar bastırır ya da kontrol altına aldığımızı inanırsak, inkâr ettiğimiz bu yönün kurbanı olma tehlikesi o kadar artar. O yönü tanımak, ehlileştirmek ve yön vermek önemlidir.

Doğum ve ölüm arası başlangıcı ve sonu elimizde olmayan sadece nasıl yaşayacağımıza karar ver-

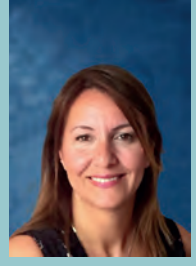
diğimiz kişisel macera devam etmektedir. Bir insanın yaşamda yerine getirmesi gereken görevi karşıtların uzlaşmasında yatmaktadır. Bu uzlaşma ile karşıtların ayrılığının üstesinden gelinir. Işık ile gölgenin, iyi ile kötünün, medeni ile vahşinin, erkek ile kadının, yaşam ile ölümün uzlaşması. “Her kim gölgesini ve aydınlığını aynı anda algı-larsa, o kişi kendisini her iki yönden de görür ve böylece orta

noktayı bulur.” Hedef insanoğlunun bütünlüğüdür. Bu yolda kendi içinde yükselmek önemlidir. İnsan gibi insan, yaşarken kendini yeniden akort edebilen seçkin kişidir.

Kahramanın yolu soldan sağa yani bilinçdışından bilince doğru, bilinçlenme yolculuğudur. “Hedef yalnızca bir fikir olarak önemlidir, asıl olan bizi hedefe götüren eserdir; yaşam sürecini bir anlam ile dolduran odur.” der Jung. Bütünlüğe kavuşma ancak içsel ve dışsal büyümenin bir uyum halinde olması ile sağlanabilir. “Gerçek İnsan” kendi özgür yolunda hür düşüncesi ile kendi görevini üstlenir ve toplum içerisinde yerine getirir. Önce kendini tanır ve kendi içinde bütünleşir sonra da bir “evrensel insan” olarak üstlendiği görevi yaşamında aktif olarak yerine getirerek birliğe hizmet eder ve tüm insanlığın gönüllerinde kurduğu sonsuz ve sınırsız mabede de değerli katkılarda bulunur.

“Eğer ölmeden önce ölürseniz, öldüğünüzde ölmezsiniz.” •

Anne Babalarla Başbaşa
Melek Şirin Tolga

Geleceğini Seçmek

Bir dizi sınavlara girerek geleceğini yaratmaya çalışan çocukların anne babası mısınız?

Yoğun geçen sınav zamanları, yorgunluklar, stres, heyecan yerini bir süredir beklemeye bırakmıştı.

Beklemek bir çeşit hareketsizliktir, donup kalmaktır. Belki de en zor süreçlerden biridir yaşamımızdaki. Beklemek zordur, beklemek sancılıdır. Eliniz kolunuz bağlı hissederseniz kendinizi.

Neyse ki sınav sonuçları açıklandı. Beklemek yerini harekete, karar vermeye ve seçime bıraktı.

Şimdi en doğru kararı verme zamanı.

Çocuğunuz bir karar verecek. Aslında geleceğini seçecek.

Anne -baba olarak; onun seçmesine izin verecek kadar yürekli hissediyor musunuz kendinizi?

Onun doğru seçimler yapacağına yürekten inanıyor musunuz?

Anne babalar için en zor an, çocukları geleceklelerini seçerken kendi beklentilerinin, isteklerinin ötesine geçmektir. En zorlayıcı durum belki de onların kendi yaşamlarını yaratacak güç ve özgürlüğe sahip olduklarına

yürekte inanamak ve bırakmaktır.

O halde, bu süreci anne baba olarak nasıl yöneteceğiz. Onların seçimlerine müdahale etmek yerine nasıl rehberlik edebilir, yanlarında durabiliriz?

Bir kaç temel düşünce biçimini hayatımıza geçirmekle başlayalım mı?

Hayatımızda seçimler yapabilmek için bazı şeyleri bırakmaya gönüllü olmamız gerekir. Gönüllülük gönüllü olma durumudur. Herhangi bir neden, beklenti, kazanç elde etmeden, çıkar gözetmeden kendi özgür irademizle gönüllü oluruz. Gönüllü olmak sonuca bağlı olmamaktır... Her olasılığa açık olmaktır.

O halde şu soruları soralım kendimize;

Neleri bırakmaya gönüllüyüm.?

Her şeyi alıp kabul etmeye gönüllü müyüm?

İyi, kötü, zoru, kolayı, parayı, parasızlığı, başarıyı, başarısızlığı alıp kabul etmeye gönüllü müyüm?

Çocuğumu olduğu gibi kabul etmeye gönüllü müyüm?

Yargılarından ve sonuçlarından çıkabilirsen ve olanı olduğu gibi algılayıp kabul edersen çok daha fazla seçimin olacaktır.

Seçimlerin olduğunda devreye

seçmek girer.

Seçmek ve karar vermek

arasında ince bir çizgi vardır. Karar verirken çeşitli değerlendirmeler yaparsın. Kendini değerlendirirsin, ne istediğine bakarsın, vereceğin kararın kısa ve uzun vade sonuçlarını değerlendirirsin, şartları incellersin vs. Ay-

rıntılarda boğulmadığın müddetçe tüm bunlar önemlidir ve değerlidir. Ancak eğer verdiğin kararı seçmezsen aslında hiç bir zaman karar vermiş sayılmazsın. Hep ikilemede kalırsın, hep aklın ötekinde kalır.

Oysa seçmek özgürlüktür, seçmek yaşamında yeni alanlar açmak demektir. Seçmek coşkulu ve canlı olmaktır. Seçmek sorumluluk almaktır. Seçmek harekette olmaktır. Seçmek yaşamını her gün yeniden yaratmaktır. O halde bugün önce seçmekle başlamaya ne dersiniz.?

Çocuğumu seçiyorum.

Çocuğumu olduğu haliyle seçiyorum.

Çocuğuma inanmayı ve güvenmeyi seçiyorum.

Kararlarımı seçiyorum.

Sevgiyi seçiyorum.

Bolluğu seçiyorum.

Yaşamımı olduğu gibi seçiyorum.

Yaşamın muhteşemliğini seçiyorum.

Seçimlerinizde mutlu olmanız dileği ile... •

meleksirintolqabd@gmail.com

Hadım Edilen
Çocuklar

“Kastrato”lar

Yazan: NECEF UĞURLU

Kastrato’lar: Soprano, alto sesleri, ergenlik çağlarından önce testislerinin alınması yani hadım edilmeleriyle muhafaza edilmiş erkek sopranolardır.

Kastratolara uygulanan hadım etme işlemleri tüyler ürperticidir.

7 ila 9 yaş arasındaki erkek çocuklar, sesleri güzelliğini kaybetmesin diye yüzyıllar boyunca hadım

edildiler.

Daha 100 yıl önceye kadar sesleri çatallaşmadan yılda ortalama 5000 çocuğun hadım edilerek kilise korolarına erkek soprano imalatı, gerek kilise, gerek sanat açısından din ve sanatın vahşette birleştiği doruk noktası olmalı .

7 ila 9 yaş arasındaki erkek çocuklar, sesleri güzelliğini kaybetmesin diye yüzyıllar boyunca hadım edildiler.

Gereke ise bir başka vahşete dayanıyor, kilise korolarında kadın sesi lazımdı, ama kadına yer yoktu, çok acı gerçek bu. Kadın yerine küçücük çocukları kadın sesi çıkarırsın diye hadım ettiler.

1550'lerden 19. yy sonlarına kadar bu vahşet devam etti. Kastratoların normal soprano sesinin çok üstüne çıkabildikleri tespit edilmiş, bu sanat adına neyin tesellisi oluyorsa.

Küçücük çocuklar sıcak kükürtlü banyoya opiumla kendilerinden geçirilmiş halde yatırılıp testisleri alınırken bu operasyon %80'e varan ölüm riski taşırmış ve amputation işlemi yapanın ustalığına bağlı imiş.

Çoğunun berber, kasap olduğunu düşünenecek olursak dehşet verici bir vahşet.

Çocuklarını bu gaddar ellere

emanet eden ailelerin fakir kesimden olduklarını da bir tarafa yazalım. Yoksulluk neler yaptırıyor insana. Bu işleminden sağ çıkan her çocuğun başarılı erkek soprano olma garantisi de söz konusu değil, ses kalitesi yeterli bulunmayanlar hadım edildikleriyle kalıyorlar. artık hayatlarını kazanmak için ne iş yapacaklarını siz düşünün.

Başarılı olanlar ise önce kilise koroları sonra operalarda yerlerini alıyorlar.

Kastratolar arasında operada çok başarılı olanların sayıları ise çok az, yani sanat adına yapılan "çocuk kurban töreni"nden elde edilen hadım çocuk sayısı çok, ama aralarında mesleki başarı %1 civarında! Uluslararası şöhrete sahip olan ve sesi 3 oktav çıkabildiği söylenen Farinelli en ünlüleri.

18. yy sonlarına doğru opera dünyası değişen, stil moda ile kastrato merakından vaz geçmiş, artık sahneye çıkışları özel bir anonsla yapılan ve giysileri operanın konusu ne olursa olsun kendilerine has ve kafaları tüylerle süslü başlıklarla arzı endam eden 'kastrato'larından vaz geçmiş.

Onların seslerine göre yazılan partiyonların şimdilerde icra edilemediği rivayeti var, uzmanlık alanım değil bilemem.

Vatican, Sistine Chapel 1903 yılına kadar korosuna kastrato almaya devam etmiş.

Kilisenin son 'kastrati'si Alessandro Moreschi de 1924'de ölmüş,

Kendisi sesi garamafon kaydı yapılmış tek erkek soprano ünvanına sahip, internette dinleme imkânı var kötü, ilkel bir kayıt geride kalan. Moreschi de ailesinin rızası alınarak hadım edilen çocuklardan biri.

Kastrato tarihine bakacak olursak hadım çocuklara şarkı söyletme 'İletli Sanat' zevki, 1550'lerde Ferra'ra dükünün şapel korosunda başlıyor. 1574 Münih Kraliyet, 1599 Vatikan Sistine, 1610 Württemberg, 1637 Viyana, 1640 Dresden'e sirayet ediyor. Ve 1589'da Papa Sixtus V'in Roma St. Peter's Basilica'sına kastrato alınmasına izniyle dini bir onay alıyor.

17. ve 18. Yüzyıllarda ise "kastrato" merakı kilise koroları ve Operalarda zirve yapıyor.

Operalarda erkek kahraman rolleri kastartolara söyletiliyor ki bu da çok tuhaf, çocuğu kes hadım et sonra büyüünce erkek rolü ver.

Kastrato'ların sesine göre şarkılar besteleniyor, Handel Operalarına bakın diyor uzmanlar. Handel en hafifinden çok ayıp etmiş. Hadım edilen çocukların kariyerlerinde başarı şansları tekrar hatırlayalım %1!

Bunların arasında en önemli castrato Farinelli sahne adıyla ünlü Carlo Broschi. Hayatını konu alan 1994 yılı yapımı Farinelli Il Castrato adlı filmi var.

17. yüzyıl İsveç Kraliçesi Christina sarayına şarkı söylemesi için 2 haftalığına ödünç istediği Farinelli yüzünden Polonya Krallına savaş açmaya kalkıyor.

Kilisenin son 'kastrati'si
Alessandro Moreschi

Elbette 16. yüzyılda bile kiliseden bu vahşi uygulamaya karşı çıkanlar ve kilise korosuna çocukları hadım etmek yerine kadın alınmasını önerenler oluyor, ancak Papa Clement VIII St. Paul'un "Kadınlar topluluklarda sessiz olmalı, konuşmalarına izin verilmemeli" sözüne dayanarak öneriyi reddediyor.

Öte yandan kadınların sesini

1994 yılı yapımı Farinelli adlı filmin afişi

çıkarması kadar hadım edilmek de yasak, bu işlemi yapanlar afaroz ediliyorlar, ama iki yüzlülük buna da çare bulmuş, hadım edilmişlerin hemen hepsinin ailesi koroya müracaatlarında çocuklarının çok trajik bir kaza sonrası hadım olduklarını beyan ediyorlar! Papalığın kastratoları kabul eden resmi açıklamasından sonra ise asıl trajedi hadım edilen çocuk sayısının rekor seviyede artmış olması, artık, berber, kasap bile “hadım işlemi endüstrisi”nde yerlerini alıyor. Hatta o dönemde Napoli’de berber dükkânlarının camekânlarına ‘Hadım etme işlemi yapılır’ yazan kağıtlar yapıştırıldığı rivayet ediliyor.

1789’da Roma kilise korosunda şapelde 200 hadım edilmiş çocuğa şarkı söylendiği rivayet değil .

Nihayet 1878’de Papa Leo XIII kilisenin yeni hadım edilmişleri işe almasını yasaklıyor. Bu yasaktan sonra 1900’lere gelindiğinde Sistine Şapeli’nde şarkı söyleyen 16 kastrato kalıyor.

1902’de ise Papa kastratoların koroya kabul edilmeyeceğini açıklıyor.

1903’de ise Papa Pius X Vatikan’da erkek sopraneları yasakladığını açıklıyor, 1922 de ölen Alessandro Moreschi kilisenin son ‘Kastrati’si olarak tarihe geçiyor .

İsa’nın havarisi Paul “Mulier taceat in ecclesia” yani “kadınlar kilisede sessiz olmalıdır” sözlerini söylerken bunun binlerce çocuğun hayatına mal olacağını ve bu sözlerinin yüzyıllar boyu sürecek “hadım

edilmiş çocuklar pazarı”na hizmet edeceği acaba düşünmüş müydü, ayrı derin bir mevzu.

Kadınların susturulması, kadınların seslerinin yerine hadım edilmiş erkek çocukların konulması zincirleme bir felaket tablosu.

Kadının suskunluğuna bağlanmış hadım edilmiş çocuklar!

Kadınların susturulduğu ortamlar, hadım edilmiş çocuklar çıkarılmış, zevk için şarkı söylettilen.

Şimdi kadınlar susarsa zihinleri hadım edilmiş çocuklar olmaz mı diye endişe etmekte haksız mıyız ?

Osmanlı Saraylarında hadım edilmişlerin hikayeleri ise farklı bir nedene dayanıyor olsa da trajedi aynı ve kadın üzerinden seyrediyor.

Onların hikayeleri bir başka yazıya.

Kadınları susturulmuş toplumlar çoktan bu fena huylarından vaz geçmiş ve yeni nesillerini, çocuklarını hadım etmeyi yasaklamışlar, aynı uygarlık kendini pek çok önemli görevde kadınların eline teslim etmiş durumda, çocukların hadım edilmeden yaşayabilecekleri gelecek için olsa gerek.

Kadınları susturmak için erkeklerden, hele çocuklardan intikam almak akıl işi değil.

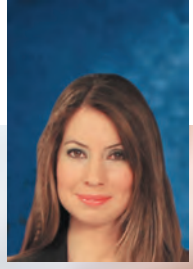
Kadınları susturulmuş, erkek çocukları fikren, zihnen, bedenen hadım edilmiş insanlıktan hayır gelmez ve insanlık kendini korumak zorunda.

Saygıyla Efendim... •

necefugurlubd@gmail.com

Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay

Bronzlaşma İçin Yeni Bir Yöntem

Bilim insanları güneş ışığının etkisini taklit ederek derinin bronzlaşmasını sağlayan bir ilaç geliştirdi.

Deri örnekleri ve farelerdeki testlerde başarıya ulaşan ilaç, derinin melanin pigmenti üretimini sağlıyor. Massachusetts General Hospital'da araştırmayı yürüten ekip, bu ilacın hem cilt kanserine karşı hem de

ciltteki yaşlılık belirtilerine karşı kullanılabilmesini umuyor. Bilindiği gibi, güneş ışığına maruz kalarak gerçekleşen bronzlaşma, derinin zarar gördüğü bir süreci de içeriyor ve ultraviyole ışığa maruz kalmaktan kaynaklanan cilt kanserine yol açabiliyor.

2 Pasaport Kuyruğu Tarih Olacak

İngiliz şirketi ObjectTech, dünyanın en kalabalık havalimanlarından Dubai Uluslararası Havalimanı için

özel bir yüz tanıma sistemi geliştirecek. 2020'de uygulamaya girmesi hedeflenen sistemde yolcular bir tünelde yürürken yüzleri lazerlerle taranacak. Sistemin tanıyıp onay verdiği kişiler, pasaport kuyruğuna girmeden doğrudan valizlerini almaya gidebilecek. "Biyometrik gümrük" olarak nitelenen bu teknoloji, İngiltere'deki havalimanları tarafından da yakından takip ediliyor. Çünkü her gün 100 binden fazla kişinin kullandığı Londra'daki Heathrow Havalimanı'nda da uzun pasaport sıraları var.

3 Siber Saldırıları Yayılıyor

Ukrayna'da başlayan kapsamlı siber saldırıların dünya çapında birçok şirkete yayıldığı bildiriliyor. Fidyeye yazılım kullanılarak siber saldırılar düzenlendiği bildirilen ülkeler arasında Rusya, ABD, İngiltere, Hollanda, Hindistan ve Norveç de var. Şu ana kadar siber saldırılardan en fazla etkilenen ülke Ukrayna oldu. Ukrayna Merkez Bankası, devlete ait enerji dağıtım şirketi Ukrenergo, uçak üreticisi Anto-

nov ve ülkede faaliyet gösteren iki posta servisi sağlayıcısı saldırılardan etkilendiklerini açıkladı. ABD'nin istihbarat kuruluşlarından Ulusal Güvenlik Ajansı'nın (NSA) geliştirdiği araçlarla üretildiği düşünülen ve en bilinen adı 'WannaCry' olan fidye yazılımı, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 99 ülkede, binlerce bilgisayarı etkilemişti.

4 Kolesterol Düşürücü İğne

Kalp hastalıklarını önlemek için geliştirilen kolesterol düşürücü iğne, fareler üzerinde alınan başarılı sonuçların ardından insanlar üzerinde de denemeye başlandı. Viyana Tıp Fakültesi'nde, 72 gönüllü üzerinde yapılan testlerin ilk aşaması bu yıl sonuna kadar tamamlanacak. İlaç, damarlarda kolesterol oluşumunu engelliyor. İğne, inme, anjine ve kalp krizine karşı günlük olarak kullanılan haplara alternatif olarak geliştirildi. Araştırmaya öncülük eden Dr. Günther Staffler, ilacın güvenli ve yeterince etkili olduğunu görmek için yapılacak testlerin yıllarca sürebileceğini belirtti.

5 Trump ve Küresel Isınma

Fizikçi Stephen Hawking, Donald Trump'ın ABD'yi Paris Anlaşması'ndan çekmesinin küresel ısınmayı geri dönüşü olmayan bir noktaya taşıyabileceği uyarısında bulundu. 75'inci doğum günü etkinlikleri kapsamında BBC'ye konuşan Hawking, dünyanın Venüs gezegenine benzer bir sera etkisiyle 250 dereceye kadar ısınabileceği ve gökten sülfürik asit yağabileceği uyarısında bulunurken, benzer senaryolar nedeniyle insanlığın soyunu devam ettirmek için başka bir gezegeni kolonileştirmesinin zorunlu olduğunu söyledi. ABD Başkanı Trump'ın Paris Anlaşması'ndan çekilme kararı Avrupa'dan Asya'ya kadar pek çok ülkenin tepkisini çekmişti.

6 Belediye Başkanı Timsahla Evlendi

Meksika'da ilginç bir gelenek halen sürdürülüyor. Ülkenin güneyindeki San Pedro Huamelula kasabası Belediye Başkanı Victor Aguilar

(Viktor Agılar), yenidoğan bir timsah ile dünya evine girdi. Gelinlik giydirilen timsah, kortej eşliğinde sembolik nikahın kıyılacağı alana götürüldü. Burada belediye başkanı ve timsah kasaba sakinlerinin de katılımıyla birlikte dans etti. Mayalı Şantal yerlileri tarafından başlatılan ve kökeni 1700'lere kadar dayanan bu geleneğin, hasat mevsimi öncesi bolluk ve bereketin yanı sıra barış ve huzur getirdiğine inanılıyor.

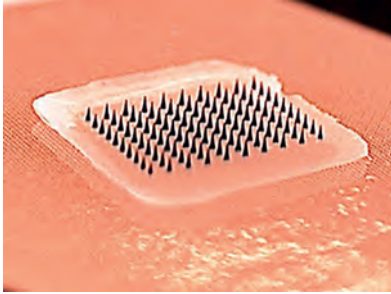
7 Tüm Dünyaya İnternet Erişimi

Facebook, güneş enerjisiyle çalışan drone aracılığıyla gelecekte tüm dünyaya internet erişimi sağlamayı hedefliyor. Güneş enerjili insansız

hava aracının, Arizona'da Yuma Proving Ground adlı askeri tesisteki son denemesi başarılı geçti. Facebook'un kurucusu Mark Zuckerberg'in uzun vadeli planı, Aquila adı verilen Drone ile şu anda internet erişimi olmayan 4 milyar insana internet sağlayabilmek. Zuckerberg, "Aquila hazır olduğunda, dünya genelinde internet bağlantısı ışınlayan güneş enerjili bir uçak filosu olacak" ifadelerini kullandı. 450 kilogram ağırlığındaki drone'nun Boeing 747'den daha uzun kanat genişliğine sahip olduğu bildirildi. Drone, genelde oto pilotta uçaşa da bazı manevraları kontrol etmek için yerde bir ekip de görev yapıyor.

8 Grip için Aşı Bandı

ABD Ulusal Sağlık Enstitüsü'nün finansal desteğiyle Emory Üniversitesi ve Georgia Teknoloji Enstitüsü tarafından acı vermeyen, insanların kendi kendilerine uygulayabileceği bant şeklinde grip aşısı geliştirildi. Bu "aşı bandı", yapılan ilk testlerde önemli başarılar elde etti. Bandın yapışkan yüzeyinde, derinin içine giren yüz tane ufak ve tüy şeklinde

mikro iğne mevcut. Bu yöntem ile özellikle iğneden korkan daha fazla insanın aşı olması umuluyor. Bu aşı bandının standart grip aşısının aksine, buzdolabında tutulması gerekmiyor, bu da eczanelerin aşırı rahatlıkla raflarda saklayabileceği anlamına geliyor.

9 Google'a Ağır Ceza

Avrupa Birliği (AB), kendi alışveriş hizmetini arama motorunda öne çıkarttığı ve bu yolla AB'nin tekelliliğe karşı kurallarını deldiği

için Google'a 2,4 milyar Avroluk ceza kesti. Avrupa Komisyonu'nun rekabetten sorumlu üyesi Margrethe Vestager, teknoloji devinin, dünyanın en fazla kullanılan arama motoru olması sebebiyle elde ettiği pazar üstünlüğünü "kötüye kullandığını" söyledi. Google ya 90 gün içerisinde "bu tutumunu durduracak" ya da başka yaptırımlarla karşı karşıya kalacak. Avrupa Komisyonu'nun kararını inceleyeceklerini belirten Google hukukçuları, karara itiraz etmeyi düşündüklerini belirttiler. •

sezinsansungunaybd@gmail.com

Kültür Dünyası
Yaşar Öztürk

Fırtınalı denizlerin
romantik ressamı

Ayvazovski 200 Yaşında

Karadeniz’de Kırım’ın doğusunda Akdeniz kokan; 3 yüzyıl Osmanlı yönetiminde kalan “Küçük İstanbul-Kefe”, antik adıyla Theodosia/Feodosya, 1771’de Rusların eline geçti. 45 yıl sonra 1817’de Ayvazovski’nin doğduğu kent önemli bir deniz ticaret noktasıydı. Sanki bütün dünya bu kentte top-

lanmıştı. Kara da, deniz de büyüleyiciydi. Sesler, renkler, yaşam onun doymak bilmeyen aklını çelip durdu.

Ayvazovski’nin müzik kulağı çok iyiydi. Kömürle duvarları çizmeye başladığında çevreyi karaladığı, kirlettiği için cezalandırılmadı. Babası Avusturya’dan Kırım’a yerle-

şen bir kaç dil bilen pazarcı, annesi ise gündelikçiydi. Veba salgınıyla babasının işleri bozuldu. Ayvazovski de Türkçe dahil çeşitli dilleri öğrendiği kahvehanelerde çalıştı.

Aileden yetenekli biri de ağabeyi İstanbul'da yaşayan Gabriyel'di. Türkçeye henüz çevrilmeyen, günümüzde baskısı ender bulunan "Osmanlı Devleti Tarihi" adlı iki ciltlik kitap yazdı.

Okul arkadaşına yaptığı tablo yıldızın parladığı andı. Vali sahip çıktı. Atandığında yanında götürdüğü Ayvazovsky'nin resimlerini

Ayvazovski'nin fırçasından ünlü Rus yazar Puşkin

kentin soyluları çok beğendi ve Akademi'deki arkadaşlarına oradan Çar'a sunuldu.15'inde Rusya'nın siyasi, kültürel başkentinde burslu okumaya hak kazanan Ayvazovski daha ikinci sınıftayken ilk gümüş madalyasını aldı ve Fransız ressam Tanneur'a asistan yapıldı. Bir yıl sonra şiirlerinden etkilendiği ve resimleriyle ölümsüzleştirdiği Puşkin'in katıldığı törende ilk altın madalyasını kazandı. Altın Madalya'nın bir anlamı daha vardı, okulu bitirince yurtdışında eğitim için burs demekti.

Yaşarken dünya çapında tanınan bir kaç Rus ressamından biriydi. "En iyi Rus deniz ressamı" "ilk ve uzun süre deniz manzarası resminin tek temsilcisiydi." Diğerleri onun öğrencileri ya da etkiledikleriydi. 6000 çalışması olan

Papa'nın Vatikan için aldırıldığı Kaos adlı tablo / 75x106 cm (1841)

Ayvazovski'nin eserlerinin kopyası ise inanılmaz sayıdaydı.

Tanrı'nın ruhunu karanlık bulutların içinden hafif filtreleme biçiminde boyadığı "Kaos" Papa'yı çok etkiledi ve koleksiyonu için satın almak istedi. "Bir sanat mucizesi" denilen çalışma İncil'deki "Yaradılış" öyküsünün resmiydi. Daha öncekilerden farklıydı. Din adamları, ressamın karanlık bulutların arasına kasıtlı olarak gizlediği kötü ruhlar, iblis gördüklerini söylediler. Kanıtlamak için kardinaler konseyi toplandı. Tablo incelendi ancak bir şey bulamadılar.

Papa "Kaos" resmini satın aldı ve yalnız yer verilmeye değer bulunan dünyanın en büyük sanatçılarının resimlerinin alındığı Vatikan'a aldırdı.

Papa'nın resmini satın alması ve batıdaki gördüğü ilgi hakkında çıkan yazılar ülkesinde çığ gibi büyüyerek yankılanıyordu. Batı kültürüne armağan ettiği ilk uluslararası düzeyde ressamı destekleyen

Rus çarlığının onun Fransız vatanışlığına geçip Sanatın başkenti Paris'e yerleşeceği endişeleri vardı. Ayvazovski hemen geri döndü. Görkemli karşılandı. Akademi Konseyi ona unvan verdi. Çar ise denizci üniforması giydirip Donanmanın baş ressamı yaptı. Niagara Şelale-

si'ne bile gönderdi.

Dünyayı gezen Ayvazovski en çok "Galiba dünyada bu şehir kadar muhteşem bir yer yok, buradayken Napoli ve Venedik'i unutuyorsun" dediği İstanbul'u ziyaret etti. İstanbul'a gelen ressamı geride bıraktı. Kökleri bu topraklardaydı. Günay Gafarova'nın, Taha Toros'un yazdıklarına göre Ayvazovsky tıpkı Puşkin gibi Osmanlıydı.

Çarın oğlu ile Marmara, Ege Adalar ve Doğu Akdeniz'i gezdi. İstanbul en çok çalıştığı ve yapıtlarıyla dolu bir kentti. Onu çeken

Ayvazovski'nin gözünden İstanbul

yerlerden biri de Truva'ydı. İkinci kez 1845'te Rus çarının kardeşi Konstantin, eşi, kalabalık heyetle geldi. Sarayda Abdülmecid'in konuğu oldu. Padişah'ın resme ilgisi yoktu; kardeşi veliaht Abdülaziz ise güzel sanatlara ve özellikle resme düşküncüydü. Osmanlı Saraylarına res-

Ayvazovski'nin İstanbul temalı resimlerinden iki örnek (üstte)

mi sokmakla kalmayan, çevresinin tutuculuğuna aldırılmadan Avrupa'ya resim eğitimine öğrenci gönderecek olan Abdülaziz, ağabeyinden heyecanla tabloyu aldı odasına çekildi.

Bazıları Abdülaziz'in hazırladığı taslaklar olan otuzdan fazla resim siparişi aldı ve sergi açtı. Saray çevresinin ve İstanbul'un çeşitli tab-

lolarını yaptı. Abdülaziz, ressama bir de Osmanlı Nişanı verdi. Ayvazovski Abdülaziz'i Boğaz'ın girişine açılan manzaranın önünde sultan ve mahiyeti gezintideyken resimledi. Abdülaziz'in sanat tutkusunu ve değer biçilmez bağışını Ayvazovski bir Türk gazeteciye, Ebuziya Tevfik'e anlattı:

“Sultan Abdülaziz'den resimlerim karşılığında aldığım bağışı, hiçbir hükümdardan almadım. Fakat Padişahın bende dünya hazineleri ile değişmeyeceğim bir yadigarı vardır ki, biricik övüncümdür. Bu, bana sipariş etmiş oldukları, bir sandal numunesidir. Kırmızı

kalemle dört, beş çizgiden ibarettir. Ben ressamım, Pek çok resim taslağı gördüm. Fakat Dünya'da bir sandalın böyle halini dört çizgi ile gösteren hiç bir ressam tasavvur edemem.”

Ayvazovski, Abdülaziz'in bu taslağını hatıra olarak, Çar'a armağan etti ve müzeye konuldu.

Abdülhamit tahta çıktığında İstanbul'a yeniden geldi, Ayvazovski. Bir çoban dostunun fırtınada koyunlarını yitirmesi üzerine yaptığı ünlü resmini Ermeni Patrikhanesi'ne armağan etti. Abdülhamid, Ayvazovski ve eşini huzuruna kabul etti ve Osmanlı nişanı verdi. Abdülhamid'in Beylerbeyi Sarayı'nda “Amiral Odası” denilen, gemiyi andıran odasının tavanını odanın eşyalarına da uyan bir savaş

gemisi tasvir eden Ayvazovski resmi süsledi.

“İşığı, gökyüzünü, ve denizi bu denli gerçek ve inandırıcı olarak yalnızca Ayvazovski’nin betimleyebileceği konusunda herkes görüş birliğindeydi.”

Sergilerinde pek çok insan tablolarının arkasında bir ışık kaynağı olduğu kuşkusuna kapılıp mum ya da lamba arıyordu.

Ayvazovski hayatı boyunca İstanbul’u sürekli resimlerinde nakış gibi işledi.

Ayvazovski’nin Osmanlı, İstanbul konulu tablolarının çoğu yurtdışındaki koleksiyonlarda, müzelerde. Değeri parayla ölçülmeyecek tablolardan bir kısmı Çırağan Sarayı yangınında kül oldu. Adına 2001 yılında açılan sergide 10

adet sahte tablo belirlendi. Resimleri büyük ilgi görmeyi sürdürüyor. 1996’da Hillary Clinton, Ankara’ya geldiğinde müzayedede sergisinde gördüğü Ayvazovski’nin “Fırtınalı Deniz” tablosunu çok beğendi satın almak istedi.

Yaşlandığında Paris’e yerleşmek isteyen Ayvazovski, deniz özlemiyle yanıp tutuştu. resim yapmak için gittiği Nice’in denizini tualine aktarmaya değer bulmadı, “Nerede Türkiye’nin o güzelim denizleri!”, diye iç geçirdi.

Atölyesini kurdu. Sanatını yaşat-

makla kalmadı, kazancını kentine harcadı. ilk sanat okulunu, ilk sanat galerisini açtı. Çarlık sarayı ile olan ilişkisini “kendi” için değil “kenti” için kullandı. Susuz kentine kendi arazisindeki doğal kaynaktan su getirtti. Kent halkı saygı ve sevgilerini dile getiren adını verdikleri “Ayvazovski Çeşmesi” yaptırdı ama çeşme restorana dönüştürüldü. Üzülen Ayvazovski çok iyi bir mimardı,

Ayvazovski’nin “fırtınada koyun sürüsü” adlı tablosu

kendi tasarımı İstanbul koken yeni bir çeşme yaptırdı. Mitolojik ve klasik konulara eğildi, resimlere resimle yanıt da verdi Sappho tablosu Fransız ressam Gros’un resmine bir göndermeydi.

Son yıllarını geçirdiği kentinde, atölyesinde 18 Nisan 1900 tarihinde, “bir Osmanlı gemisinin infilakını tabloya işlerken” şövaesinin başında yaşama gözlerini yumdu.

“Ölümlü doğdum, ölümsüz bir anı bıraktım” diye yazdırdı deniz kıyısındaki mezar taşına. •

yasarozturkibd@gmail.com

Gözle Gönül Arası
Mehmet UHri

HELEN'İN GÖZYAŞLARI

Hep o özü aradı, insanoğlu. Öldüğünde bedenden çıkıp giden özün, ruhun izini sürdü, kökenini aradı. Önce uzaklara çok uzaklara baktı.

Öyle ya, kendi içinde olan o ruh yaşadığı ortamda da olmalıydı. Gökyüzünde yıldızlarda aradı. Sonra o ruhları isimlendirdi, tanrı yaptı. Yerin göğün tanrısını tanımlayıp kategorize etti. İsimlendirip hapsettiği o tanrılar için dini mekânlar yapıp onları o mekânlarda kontrol etmeye çalıştı. Varlığını sürdürebilmek, hastalanmamak için onlarla pazarlık yaptı, adaklar sundu.

Sonra bedenine yöneldi. Ruhun bedende nerede yerleştiğini bulmaya çalıştı. Öfke, acı, hüznün, neşe, heyecan ve benzer ne varsa bunları barındıran bir organ olmalıydı.

Aradığı ise bedeninin içindeki kendiydi.

Her türlü sıkıntıya çarpıntısı ile yanıt veren kâlp ruha yakın olması diye düşündü. Karaciğerinin de sıkıntılardan etkilendiğini gördü ancak aradığını bulamadı. Ruhun yerini bulamasa da tüm duygularının gözyaşıyla ilişkili olduğunun farkındaydı. Sevincinde, kederinde mutlu, mutsuz gününde hep gözyaşı vardı. Kayıplarını gözyaşları ile uğurluyordu.

Ruhun yerini bulamasa da gözyaşını ruhun ürettiğine, kutsal olduğuna inandı. İnançlarına da yansıtı. Sözelimi Çine çayının kendinden iyi flüt çaldığı için Apollon'un derisini yüzerek öldürttüğü Çoban Marsias'ın gözyaşlarıyla oluştuğuna veya Kaunos dalyanının kardeşler arası cinsel ilişkisi nedeniyle cezalandırılan Byblis'in ağlamaktan kuruyan gözyaşlarıyla oluştuğuna inandı. Yine Manisa yakınlarındaki ağlayan kayanın kıskançlık uğruna Apollon ve Artemis tarafından çocukları öldürülen Tanrıça Niobe'nin ağlayan taşlaşmış hali olduğuna inandı. Urfa'da Bahlıklı göl yanındaki küçük Aynzelha gölünün de Kral Nemrut'un kızı Zeliha'nın aşık olduğu İbrahim peygamberin ateşe atılması üzerine döktüğü gözyaşlarından oluştuğu söylencesine inandı.

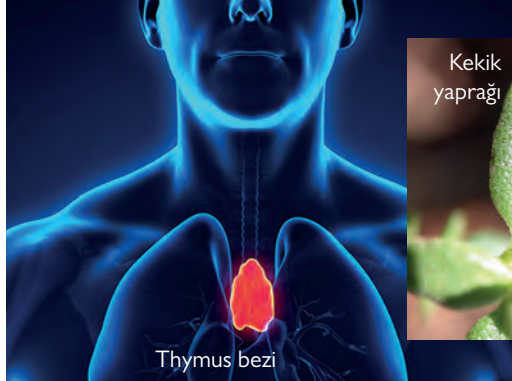
Pek çok benzer söylence de gözyaşının ruh ile ilişkili olduğunu, duyguların gözyaşı ile görünür halde geldiğini düşündü.

Troia kralının oğluna tutulup onunla kaçan Kral Menalaus'un karısı ve Zeus'un kızı Troialı Helen'in başlattığı Troia savaşları çok bilinen mitolojik bir öyküdür. Troia savaşlarına neden olup büyük yıkıma yol açan Helen, ardında acılar ölüm ve hüznün bırakıp tekrar ülkesine döner. Tanrıça asaletine uygun olarak sessiz ama vakur halde döktüğü gözyaşlarıyla sürdürür acılı hayatını. Helen cesurca bir çıkış yapmış tüm kuralları alt üst edip sevdiğine kaçmıştır. Yaşanan onca savaş yıkılan bir kent ve onca ölümün ardından geriye, döktüğü cesur ve asil gözyaşlarıyla acı çeken bir kadın kalmıştır. İnanış odur ki

Olimpos tanrıları Helen'in gözyaşlarının cesaret yanı sıra, hüznün ve asaleti barındırdığını Helen'in ruhunu içerdiğini görüp o gözyaşlarını kekik bitkisi olarak yeryüzüne sunarlar. Kekik bitkisi pek çok kültürde canlılık, asalet ve cesaret simgesi olarak kullanılır. Kekik'in barındırdığı acımsı özünü Helen'i acıyla harman edip yaşatan ayakta tutan öz olduğuna inanılmıştır.

Helen'in gözyaşlarından biten kekik bitkisinin de o ruhsal özü barındırdığına inanıldı. Kekik bitkisinin Latince adı Thymus Vulgaris'tir. Thymus öz, hatta özlerin özü, asıl, esas anlamında kullanılan bir sözcüktür. Dahası sözcüklerin kökenini özünü araştıran etimoloji sözcüğü de buradan türetilmiştir. Kokuların özü temeli, esası olan "esans" sözcüğü de başlangıçta kekikten elde edilen yağ için kullanılmıştır. Koku ve gözyaşı şişelerinin arkeolojik buluntular arasında bunca yer bulması

rastlantı değildi.

İnsanoğlu bilgi birikimini arttırdıkça arayışını sürdürdü. Bedenin bağışıklık sisteminde önemli yer tutan ve hastalıklarla mücadele etmede en önemli hücrenel kaynak olan Thymus bezine de aynı ismi verdi. Kekik yapraklarını ve o yaprakların dizilimini andıran görünüşü nedeniyle adlandırmanın MS II. Yüzyılda hekim Galenos tarafından yapıldığı ileri sürülür. Dahası vücut direncini sağlayan ve genç erişkin yaşta gerileyip küçülen Thymus be-

zinin duyguların, ruhun toplandığı organ olduğuna inanıldı. Gerçekten de Thymus'un uyarılmasının endorfin salgıladığının bilinmediği o yıllarda insanoğlu ruhu, özü, duyguları barındıran aradığı organın Thymus olabileceğini de düşündü.

Aradığı özü bulabilmek için bedenini detaylı incelemeye başladı. Mikroskopik düzeyde ve hatta moleküler düzeyde araştırdı, inceledi. Analitik tıp bilimi ile bedende erişmeyeceği yer kalmadı.

Ancak ruhun yerleştiği yeri bulamadı.

Hep o özü aradı, insanoğlu. Kimya ile ulaşabileceği bilginin sınırına gelince atoma yöneldi. Atomun içini araştırmaya başladı. Atomun incelenmesi ile maddenin yittiğini, atomun içinde devasa bir boşluk olduğunu gördü. Atomu bir arada tutan enerjinin aradığı öz olabileceğini düşünüp onu da araştırdı. Enerjinin maddeye dönüştüğünü kanıtlarken kullandığı partiküle de boşuna tanrısal parçacık (god particle) adını vermedi. Aradığı kendi bedeninde yaşayan özdü.

Bulduğunu sandığı zamanlarda kekik örneğinde olduğu gibi insanlığın bilgi birikimine ve kültürüne yansıyan ortak uzlaşılar geliştirdi.

Ancak, aramayı hiç bırakmadı. İnsanoğlu, kalpte, karaciğerde, timusta, gözyaşında bulamadığı, ruhu, özü ve bir anlamda içindeki tanrısalılığı aramayı sürdürüyor. •

mehmetuhrıbd@gmail.com

Gezdikçe Gördükçe
İzlen Şen Toker

Sait Faik Abasıyanık Müzesi

Haritada Bir Nokta öyküsünde “İşte çocukluğumun ve ilk gençliğimin haritalarındaki adalar beni, sonunda bir gün özlediğim gibi bir adaya tesadüfen bırakıverdiler. Yaşım orta yaş bulmuştu ama nihayet asıl yuvama dönmüştüm...” satırlarını yazan Sait Faik Abasıyanık'ın Burgazada'daki evinin, yuvasının önündeyim.

Sait Faik

eşyalara ek olarak köşkün ilk sahibi Dr. Spanudis'in Abasıyanık ailesine hediye ettiği tablo ile Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun armağanı olan bir testi de sergileniyor. Duvarlardaki panolarda yer alan fotoğraflar ve mektupları inceliyor; Vedat Günyol, Bedri Rahmi Eyüboğlu ve

Modern Türk hikayeciliğinin öncülerinden olan Sait Faik'in yaşamış olduğu bu beyaz köşk onun yaşamına tanıklık etmiş pek çok eşya ve belgeyi ziyaretçileriyle buluşturuyor. Bahçe kapısından girince gördüğüm yazarın heykeli, sanki onun kibar, içten ve insanları seven yanını yansıtırcasına gelenleri kapıda karşılar gibi.

Okuma salonu ile eğitim-gösterim salonunun bulunduğu müzenin giriş katı, birinci katı ve çatıdaki ikinci katı çağdaş bir müzecilik anlayışıyla düzenlenmiş. Giriş katındaki misafir odası ve yemek odasında ailenin bir zamanlar kullandığı

Nazım Hikmet'in Sait Faik ile ilgili anılarını, sözlerini okuyorum.

Koridordaki ahşap merdiven beni yatak odası, "kitap odası" ve yazarın yaşam öyküsünü anlatmak üzere düzenlenmiş diğer iki odanın olduğu birinci kata çıkarıyor. Bu iki odadaki bilgi panoları Sait Faik'in doğum yılı olan 1906'dan başlayarak 1964 yılına kadarki dönemi özetliyor.

Adapazarı'nda doğan yazar, 1924 yılında ailecek İstanbul'a göç etmelerinden sonra önce İstanbul Erkek Lisesi'nde, sonra da ilk öyküsü "İpekli Mendil"i edebiyat dersi ödevi olarak yazdığı Bursa Erkek

Lisesi'nde öğrenim görmüş. 1929 yılında ilk yazısı "Uçurtmalar" Milliyet gazetesinde yayımlanmış. 1930 yılında amcasıyla Venedik'e, oradan Lozan'a gitmiş, Grenoble'da kalmış, 1934 yılında babasının isteğiyle İstanbul'a dönmüş. Öyküleri Varlık dergisinde

Kitap odası

yayımlanmaya başlamış. Yaşamını yazmaya ve okumaya adanmışken 1945 yılında hastalanınca sağlığına kavuşabilme umuduyla önceleri yalnızca yaz aylarında geldiği Burgazada'daki bu köşke yerleşmiş. 1954 yılında Darüşşafaka Lisesi'nde katıldığı bir edebiyat matinesinden çok etkilenmiş. Matineden sonra öğrencilerle lise binasını gezen Sait Faik eve döndüğünde annesine mal varlıklarını Darüşşafaka'ya bağışlamayı önermiş. Aynı yıl oğlunu kaybeden Makbule Abasıyanık da düzenlediği vasiyetname ile mal varlığının büyük bir bölümü ve oğlunun eserlerinin telif haklarını Darüşşafaka Cemiyeti'ne bırakmış. Darüşşafaka Cemiyeti de vasiyete uyarak Burgazada'daki bu evi müzeye dönüştürerek 1959 yılında ücretsiz olarak halkın ziyaretine açmış. Ayrıca 1955 yılından itibaren her yıl bir öykü yazarına "Sait Faik Hikaye Armağanı" verilmeye başlanmıştır.

Bir süre devam eden yenileme çalışmaları sonrası 2013 yılında yeniden konuklarını ağırlamaya başlayan bu müze evin içindeki bir panoda şimdiye dek bu armağanı kazanan yazarlar ve eserlerinin adları da sergileniyor. Yazarları görünce bu ödülün Türk öykücülüğüne

Mektup odası

destek anlamında ne kadar değerli olduğunu düşünüyorum.

Sait Faik'in eserlerine konu olan hatıralarının ve yaşamının izlerini taşıyan odalar ve eşyalar beni duygulandırıyor. Ona ait karyola, komodin, çalışma masası, ayna, kitaplık, yazı takımı, kalemlik, ajanda, gözlük kabı, zarf açacağı ve okul defteri gibi kişisel eşyalar burada yıllar boyu sergilenebilirken o artık aramızda değil. 48 yıllık kısa ömrüne sığdırdığı eserlerin onu yeni nesillere tanıtabilmesi beni mutlu ediyor. Ölümünden sonra onunla

Yemek Odası

İlgili yazılanları okuyunca sanatçıların gerçekten de dünyada kalıcı izler bırakabildiklerini hatırlıyorum. Orhan Kemal'in dediği gibi:

“O ölmedi ki... İnanmazsanız kitaplarından herhangi birini rastgele açın. Eminim onun çarpan kalbinin sesini duyacaksınız.”

Müzenin ikinci katındaki “Sait Faik’in Burgaz’ı” odası ona esin kaynağı olan adasını fotoğraf, yazı ve eşyalarla anlatıyor. Sait Faik taşındıktan sonra “Adada yazı yazmayacağım.” dediyse de sözünü tutamaz, cebindeki çakısıyla yonttuğu kurşun kalemle yazmaya

başlar. Adadaki rüzgar, kuşlar, kayalar, balıklar, köpekler ve ağaçlar yalnızca yaşamına değil, eserlerine de girer. Başında şapkası, sandallarla balığa çıkmaya başlayınca balıkçıların yaşamları da öykülerine konu olur. Bu odada balıkçılık malzemeleri ile adada taktığı şapkalar sergileniyor. Müze evde gezdiğim son odanın adı “Mektup Oda-

ası”. Burada sergilenen mektuplarda Sait Faik, yalnızca günlük olaylar ve haberlerden bahsetmeyip, sevdiği yazarlar, okuduğu kitaplar ve yazılar hakkındaki düşüncelerini de dile getirmiş. Bu açıdan, mektuplar onu daha yakından tanımamıza ve arkadaşlarına verdiği değeri görmemize yardımcı olurken iyi bir yazarın aynı zamanda iyi bir okur olduğunu da gösteriyor. Odanın “Sait Faik’e Mektuplar” adlı bölümünde ise “Ah bu ilk mektup! Bir elime geçse... Onu ben de size göndermek isterdim.” diyen Sait Faik’e mektup yazabiliyorsunuz. Bu mektupların bir kısmı köşkün yemyeşil bahçe-

sindeki bir bölümde sergileniyor. Ben de evden ayrılmadan önce bir mektup yazarak ona üç konuda teşekkür ediyorum.

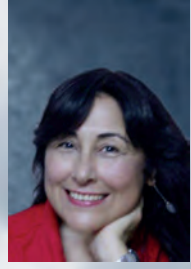
Birincisi evini ve yaşamını bize açtığı, ikincisi mal varlığını Darüşşafaka Cemiyeti’ne bağışladığı, üçüncüsü de şu cümleyi yazdığı için:

“Sevmek, bir insanı sevmekle başlar her şey...” •

izlensentokerbd@gmail.com

Yaşamdan Yansımalar
Nuray Bartoschek

Düşlere Uçuş

Tam 69 yıl sonra Türkiye kendi tasarladığı hava araçlarını dünyanın en eski ve en büyük havacılık fuarı olan Paris Havacılık Fuarı'nda (Paris Air Show) sergiledi. Türk Hava Kurumu 1948 yılında Paris Havacılık Fuarı'na **THK-13 Uçan Kanat** planörü ile katılmıştı. Doğrusu kızım Almanya'dan arayıp "Can'la Paris Havacılık Fua-

rı'na gidiyoruz, çünkü Can fuarda sergilenecek T625 helikopterini yapan ekipteydi, çok heyecanlıyız!" deyinceye dek fuardan ve havacılık alanındaki bu başarımızdan habersizdim.

Ülkemiz adına böylesine önemli bir gurur ve başarıyı sizlerle paylaşmak için kızımın nişanlısı Can Onur'dan bize **T625** ile ilgili bilgi

vermesini ve kendisinin bu ekipte olmasını sağlayan başarı öyküsünü anlatmasını istedim. Can'ın anlatıkları "Üniversiteye Giriş Sınavı öğrencilerin bilgi, beceri, başarısını ölçme ve değerlendirmek için yeterli mi gerçekten? **Başarı, ezbere dayalı eğitimle sınavdan yüksek puan almak mı yoksa düşünen, sorgulayan, ne istediğini bilen bireyler yetiştirmek midir?"** diye bir kez daha düşünmeme neden oldu. Bu söyleşinin sınav sonuçları beklentilerinin altındaki gençlere de motivasyon kaynağı olacağını umuyorum.

Can Onur-Lara Bartoschek Paris Havacılık Fuarı'nda

Can Onur "Öncelikle TUSAŞ'ın (Türk Havacılık ve Uzay Sanayii) çok güzel bir genç tasarım kadrosuyla birlikte çalıştığı bu projede yer aldığım için çok gururluyum" diyerek başladı anlatmaya.

"T625 Çift motorlu, sivil genel maksat helikopteri olarak tasarlan-

dı. 6 Ton kalkış ağırlığına, 2 motora ve 5 Pale sahip olması ona neden T625 denildiğini açıklıyor.

12 yolcu kapasiteli T625'in VIP, ambulans ve arama-kurtarma gibi başka versiyonlarının geliştirilmesi söz konusu.

Havacılık tutkunu olarak çocukluğumdan bu yana uzaklardan takip ettiğim Paris Havacılık Fuarı'nı ilk kez ziyaret etmem, dahası tasarımımda güzel dostlarımla katkıda bulunduğum helikopteri orada görmek benim için yıllar önce kaybettiğim bir dosta kavuşmak gibiydi. Bence çocuğun temel eğitimi ailede

başlıyor, ailede şekilleniyor. Bu konuda ne denli şanslı olduğumu hayatımın her döneminde duyumsadım. Annem özgür ruhuyla, yalnızca başarıya odaklı mutluluk yerine başarısızlıklar karşısında da yaşamdan keyif alınabileceğini gösterdi bana. Babam her zaman akılcı ve sevgi dolu bir destekçi oldu. Henüz dört-beş yaşlarımdayken kocaman kağıtlara yaptığım uçak karalamalarını heyecanla ona anlatırken bir yetişkinmişim gibi ciddiyetle dinledi beni, kâğıttan uçaklar yapıp kanelerinin üzerinde uçurduk.

Dedem disiplinli ve prensip sahibi olmanın, kendini hedefe odaklamanın başarıya giden yolda ne denli önemli olduğunun en güzel örneği oldu hep. Küçük yaşta elimden tutup müzelerle götürerek kültürel anlamda kendimi geliştire-

rebilmem için sağlam bir altyapı oluşturdu.

Lise yıllarımda üniversiteye girmek için yapılan testlerin ve sınavların çok anlamsız olduğunu düşünürdüm, şimdi ise bu sınavların gerçek başarıyı ölçme ve değerlendirmede kesinlikle yetersiz olduğuna inanıyorum. Üniversite sınav

sonucuma göre idealim olan Hava-cılık tercihlerinden çok uzaktaydım.

Sonuncu sra-

dan girdiğim Makine Mühendisliği bölümünü ilk dönemden sonra üstün başarı bursu alarak tam burslu okudum ve bölüm birincisi olarak bitirdim. Bunu özellikle belirtmemin nedeni ne denli başarılı olduğumu değil, Üniversiteye Giriş Sınavının gerçek başarıyı ölçme ve değerlendirmede ne denli yetersiz olduğunu vurgulamak... Üniversitede liseye oranla daha başarılı olmanın en büyük nedeni bence farkındalığının artmasıydı. Sorgulamaktan, düşünmekten ve satır aralarındaki sözcüklere dökülmeyen ayrıntıları anlamaya çalışmaktan vazgeçmedim. Üniversitede çok sevdiğim bir öğretmenime hayranlıkla mükemmeliyetçiliği sayesinde çok başarılı bir eğitimci olduğunu söylediğimde bana aniden karşı çıkıp kendisinin mükemmeliyetçi olmadığını ve mükemmeliyetçi olmanın iyi bir şey olmadığını söyledi. Bu beni çok şaşırtmıştı ama hayattaki kusurları

kucaklamak ve onlarla yaşamının güzelliğini anlamak benim için zihinsel bir rahatlama noktasıydı.

Ressam Van Gogh “Asfalt yolda yürümek kolaydır ama üstünde çiçek açmaz” demiş. Üniversiteden mezun olunca asfalt yoldan ayrılıp beni ideallerime ulaştıracak araştırmalara başladım. Yüksek Lisans

Ressam Van Gogh “Asfalt yolda yürümek kolaydır ama üstünde çiçek açmaz” demiş.

Eğitimi için başvurduğum Kanada ve ABD’deki pek çok üniversiteden gelen teklifler içinde en iyi finansal desteği sağlayan Georgia Institute of Technology’de Yüksek Lisans eğitimime başladım ve NASA’nın desteklediği projede 2,5 yıl çalışma şansını yakaladım. Yüksek Lisans derecesinin bana kattıklarından çok daha fazlasını çevremdeki farklı yaşam tarzları, farklı düşünceleri olan, farklı kültürlere sahip insanlardan öğrendim. Türkiye’ye döndüğümde öğrendiklerimi bir an önce uygulamaya geçirebilmek için daha önce stajımı yaptığım TUSAŞ’ta üretken bir ortamda, çok güzel bir genç ekiple çalışmaya başladım. T625 projesinde yer almam benim için en büyük gurur ve mutluluk.

Henüz yolun başında olan genç arkadaşlarıma sınav sonuçları ne olursa olsun umutsuzluğa kapılmamalarını ve düşlerinden asla vazgeçmemelerini öneriyorum.

Unutmayalım, başarıya giden kes-tirme yol yok. Önemli olan başara-cağınıza olan inancınızı yitirmeden, vazgeçmeden tırmanmaya devam etmek ve zirveye ulaşmak; zirveye ne kadar sürede çıktığınız değil...

"Paris Havacılık Fuarı"ndan sonra şimdi heyecanla bekledi-ğim bir gün daha var. Dünyanın

neresinde olursam olayım 2018 Yılı, 6 Eylül sabahı, saat altıda büyük bir heyecanla uyanacağımı biliyo-rum çünkü o gün T625 ilk uçuşunu gerçekleştirecek. Bu benim için düşlerimin sona ermesi değil, ger-çekleştirmeyi istediğim daha güzel düşlerin başlangıcı. •

nuraybartoschekbd@gmail.com

İlk dünya hafıza şampiyonu ve "1994 Yılı'nın Beyni" unvanına sahip Dominic O'Brien, okuldayken zayıf hafızalı ve başarısız bir öğrenci olduğunu belirtmektedir. Ama hafızasını doğru bir şekilde eğiterek, herkesi şaşırtan bir hafıza performansına ulaşmıştır.

O'Brien 1994 Dünya Hafıza Şampiyonası'nda iyice karıştırılmış 9,5 deste (494 kart) iskambil kağıdını geriye dönmeden tek bir kere bakarak ezberlemiş ve kartları sırasıyla hatasız olarak söylemiştir.

O'Brien bu müthiş hafızasını önceleri hiç de doğru olmayan bir yolda kullanır. Her gece bir kumarhaneye giderek "yirmibir" diye bilinen Black Jack adlı oyuna katılır. Bu oyunda başarılı olabilmenin kuralı kullanılan kağıtların akılda tutulabilmesidir. Bu nedenle hafızası güçlü oyuncuların oyunu kazanabilme ihtimali çok yüksektir. O'Brien'in

Bir Hafıza Şampiyonu Dominic O'Brien

bulunduğu bir masada başka birinin kazanması elbette mümkün değildir. Doğal bir sonucu olarak O'Brien kumarhanelerin kasalarını boşaltır. Onun yeteneğini farkedemeyen kumarhane sahipleri toplanıp karar alır ve O'Brien'in

kumarhanelere girişini kesin olarak yasaklarlar. Bunun üzerine O'Brien kendini hafıza olimpiyatlarına adayıp rekorlar kırmış, 8 kez Dünya Hafıza Şampiyonu olmuştur.

Dominic O'Brien 1 Mayıs 2002'de rastgele dizilmiş 2808 iskambil kartını (54 paket) her karta sadece bir kez baktıktan sonra belleğine alarak Guinness Rekorlar Kitabı'na girmiştir. Bu rekorunda sadece 8 hata yapmış ve bunların da 4 tanesini hemen düzeltmiştir.

O'Brien günümüzde hafıza teknikleriyle ilgili dersler vermekte ve televizyon programlarına çıkmaktadır. •

İnsanlar Yaşadıkça

Mehmet Ünver

GENÇLERİN MESLEĞİ

TASARIMCILIK

Kendi çabalarımızla bir şeyler yaratmak için cansiperane çabaladığımız o eski günleri çok net anımsıyorum. Altmışlı yılların başı, henüz küçük bir çocuğum.

Buna karşın tüm çocuklar gibi yeniliklere, çevreye ve gelişmelere karşı aşırı bir ilgim var. Ne yazık ki o sıralar ülkemizdeki teknoloji ve yeni ürün üretimi yok denecek düzeyde. Üzücü bir örnek vermem gerekirse, bugün son derece sıradan bir kırtasiye malzemesi olan tükenmez kalemin yerli malı üretimi bile yeni başlamış.

Bu yüzden böyle bir kaleme sahip olmak o sıralar bir ayrıcalık sayılıyor. Aileler henüz, buzdolabı ve çamaşır makinesi gibi önemli eşyalarla tanışmamış. Radyosu olmayan evlerin sayısı da az değil. Haberleri ya da radyo tiyatrosu gibi programları dinlemek isteyen komşular, evinde radyo olan ahabplarına misafirliğe gidiyorlar. Özellikle kış geceleri, radyo dinlemek için gelen komşularla gürül gürül yanan sobanın yanına dizilip, çay içerek

diklerini okuduk. O andan itibaren kardeşimle birlikte bizi göklere uçuracak bir taşıt yapabilmek için dersleri bile bir kenara bırakıp becerebildiğimiz kadarıyla çizimler yapmaya başladık. Ansiklopedide gördüğümüz resimlerden o dev balonun bir futbol topu gibi altıgen parçalardan ya da birbirine eşit kesilmiş büyük şeritlerin bir araya getirilip dikilmesiyle oluşturulduğunu fark etmiştik. Bunun için çok sayıda kumaş, kauçuk örtü ve muşambayı bir araya getirmemiz gerekiyordu. Helyum gazını nasıl

Haberleri ya da radyo tiyatrosu gibi programları dinlemek isteyen komşular, evinde radyo olan ahabplarına misafirliğe gidiyorlardı.

program dinlemek inanılmaz keyifli geliyor bize. O sıralar teknolojik yeniliklerle ilgili gelişmeleri okuyabileceğimiz kitap ya da dergi bir elin parmaklarını geçmeyecek sayıda. Daha çok rahmetli anneciğimizin bin bir fedakârlıkla satın aldığı ansiklopedileri okuyoruz.

Bir gün, o ansiklopedilerden birinde, Fransız Montgolfier kardeşlerin, dev bir balonun içine helyum gazı doldurarak onu havalandırdıklarını ve o sayede balona bağlı büyük sepette bir sürü insanı bir yerden başka bir yere uçurabil-

bulacağımız sorusunu ise sonraya bıraktık. Evden ve komşulardan ne kadar artık kumaş, naylon örtü, muşamba varsa toplayıp arka bahçemizde birbirlerine dikmeye başladık. Çalışmalarımızı gören arkadaşlar bize, “âlimler” diye hitap ediyorlardı. Komşular ise akşama kadar arsalarda top peşinde koşan çocuklarına bizi örnek göstererek: “Neden onlar gibi faydalı işler yapmıyorsunuz” diye azarlıyorlardı.

Ne yazık ki yaşımızın ve bilginimizin böyle bir tasarımı bitirmek için çok küçük olması nedeniyle çabalarımız sonuçsuz kaldı. Yine de

pes etmedik. İçimizdeki bir şeyler yaratmak arzusu hiç ama hiç dinmiyordu. Bu kez, Hezarfen Ahmet Çelebi'yi kendimize örnek aldık. Evimiz yüksekçe bir tepenin üzerindeydi ve bu sayede çevreyi kuşbakışı görebiliyorduk. Mucit Hezarfen usta gibi geniş bir kanat yapıp, o kanatla rüzgâra karşı havalanarak, karşı tepede oturan amcamızın evine uçmayı düşlüyorduk. Neyse ki, bu kez işimiz daha kolaydı. Hemen çalışmaya başlayıp bulabildiğimiz uzun tahtalarla bizi taşıyabileceğini umduğumuz dev bir kanadın iskeletini yapmaya koyulduk. Ardından o kanadı kaplamak için sağlam kumaşlar aramaya başladık. Sonunda dayımın teknesini örtmek için kullandığı eski brandayı alıp onlarla kanadı kapladık. Artık uçmaya hazırдық. Sıra güçlü bir poyraz fırtınasının İstanbul'u esir aldığı bir gün tasarımıımızı denemeye geldi. Kardeşim gönüllü olarak kendisini kalın kayışlarla o dev kanatlara bağlayıp tepenin üzerinde beklemeye koyuldu. Çok geçmeden şiddetli bir rüzgârla komşu evlerin çatılarına doğru sürüklenmeye başladı. Deli poyraz, gözü pek kardeşimi bir o çatıya bir diğerine çarpıtılarak sürüklüyordu. Kanatla uçma macerası kardeşimin Numune Hastanesi'nin acil servine götürülüp bedenindeki yaralara dikiş atılmasıyla son buldu.

Ucuz atlattığımız bu

felaket gözümüzü korkuttuğu için uçmayı bırakıp tehlikesiz tasarımlara yöneldik. Uçurtma mevsimi geldiğinde üçgen, elips, eşkenar dörtgen, altıgen şeklinde ve farklı ölçülerde uçurtmalar tasarlayarak üretmeye başladık. Ardından gelen yaz tatilinin neredeyse tamamını bahçedeki çardağın altında seramik çamurundan çanak, çömlek, tabak ve kül tablası gibi küçük ev eşyaları üretmekle geçirdik. Bunun için mutfağımızdaki sahanları ve tencereleri kendimize örnek alıyorduk. Annemin bahçede çamaşır suyu ısıtmak için kullandığı ocağın üzerinde ısıtıp sertleştirdiğimiz eserlerimizi soğuduktan sonra içimizden geldiği gibi boyayıp cilalıyor, ilginç motifler yaratıyorduk. Her şey bittikten sonra ürünlerimizi göğsümüzü gere gere komşularımıza hediye ettik. Sonraki dönemlerde elimizdeki

Uçurtma mevsimi geldiğinde farklı ölçülerde uçurtmalar tasarlayarak üretmeye başladık.

kısıtlı malzemeleri kullanarak deri ve tutkalla sertleştirilmiş kâğıt hamurundan kolyeler yapıp yeniliğe açık gençlere sattık. Aradan geçen zaman içimizdeki yaratma arzusunu hiç azaltmıyorduk.

Gelelim günümüze... Artık altmış yaşına gelmiş bir ağabeyleri olarak tasarıma hevesli gençlerin bugün kavuştuğu olanakları kıskanmadığımı söyleyemem. Kendilerini geliştirmeleri ve düşlerinde yer alan ürünleri hayata

geçirebilmeleri için bilgisayar programlarına, üç boyutlu yazıcılara, ayrıntılı eğitimlere ve malzemelere sahip olmaları onlar adına gerçekten sevindiricidir. Bizim zamanımızda bir parça renkli kil ya da basit bir maket malzemesi bulabilmek için ne kadar uğraştığımızı anımsadığımda bunun değerini çok daha iyi anlıyorum. Bana göre, gençler için en değerli mesleklerden biri tasarımcılıktır. Bu işe gönüllü genç arkadaşlara, bir an önce tasarımını yapmak istedikleri konularda kendilerini geliştirmek için çalışmaya başlamalarını öneririm. Günümüzde

mücevher, porselen, çatal bıçak takımları, ev ve mutfak eşyaları, cam ve metal eşyalar, aydınlanma elemanları, süs ve dekorasyon ürünleri, moda, spor aletleri, çantalar ve hatta tıp ve ameliyat aletleri tasarımı olmak üzere pek çok konuda uzmanlaşabilmek mümkün. Mücevher tasarımı için yüksek okul düzeyinde eğitim alabilir, güzel sanatlar liselelerinde erken yaşta istedikleri dallarda öğrenim görebilirler.

İnternetin gelişmesi gençler arasında tasarıma gönül verenlerin artmasını sağlamıştır. Pek çok genç, dünya çapındaki web hizmetleri sayesinde ürettikleri eşyaları pazarlayabilmekte ve her geçen gün isimlerinin daha fazla duyulmasını sağlayabilmekteler. Hatta evlerinde ya da küçük bir atölyede, şapka, çanta, cam sanatı, porselen, seramik ürünleri tasarlayıp, bunları satabiliyorlar. Televizyondaki

tasarım yarışmaları ve belgeseller de bu konuda gençlerin önünü açıyor. Kapalı Çarşı başta olmak üzere kuyumculuğun yoğun olduğu yerlerde deneyimli ustalar, altın, gümüş ve kuyum taşlarından yapılan takılar için kurslar açıyorlar.

Bugün yeniden gençlik günlerime dönebilme şansım olsa hiç düşünmeden mücevher, cam sanat veya porselen eşyalar tasarımları konusunda uzmanlaşmak için çalışmaya başladım. Genç arkadaşlarıma da bu konuda hiç vakit geçirmeden işe koyulmalarını öneriyorum. •

mehmetunverbd@gmail.com

Hareketleri daha canlı olan Kyrie incecik kolunu uyuklayan kardeşinin omzuna atarak sarmıştı...

Bir Kız Kardeşin Sevecen Sarılışı

Reader's Digest'den

Yazan: HALUK ERDEMOL

Jackson'ların ikiz kızları Brie ve Kyrie 12 hafta erken doğmuşlardı.

Enfeksiyon riskini en aza indirmek amacıyla güden standart Amerikan hastane uygulamasına göre prematüre ikizler ayrı inkübatörlere konulmuştu. Önce doğan Kyrie çabucak kendini toparlamış ve bir kiloluk gövdecğine gramları eklemeye başlamıştı bile, ama kızkardeşi Brie ona ayak uyduramıyordu. Nefes ve nabız sorunları yaşıyor ve kanındaki oksijen bir türlü istenilen düzeye ulaşamıyordu.

Durumu giderek kötüleşti. Nefes almakta güçlük çekerken kol ve bacakları morarmaya başladı. Yüksek nabızı ve hıçkırıkları minicik gövdesinin stres altında olduğunu gösteriyordu. İnkübatörünün başındaki anne ve babası endişeyle onu izliyor, prematüre bakım hemşiresi Jane de bebeğin durumunu dengelemek için elinden geleni yapıyordu. Solunum yollarını ve tüplerini temizlemesine ve oksijen desteğini

artırmasına karşın Brie'nin nabzını bir türlü kontrol altına alamıyordu. Bu arada bir meslektaşından duyduğu bir yöntemi uygulamayı düşündü. Avrupa'nın bazı yerlerinde uygulanan fakat Amerika'da hiç görülmeyen bir yöntemdi bu: İkiz veya üçüz, özellikle erken doğan bebeklerin aynı inkübatörde yan yana yatırılması.

Hemşire Jane'in amiri ve prematüre servisinin müdiresi olan Dr. Susan şehir dışındaki bir konferansa gitmişti. Ona ulaşamayan hemşire Jane söz konusu uygulamaya geçmeye karar vererek ikizleri yanyana koymaktan başka bir çare bulamadığını söyledi endişeli anne babaya. Onların onayını alır almaz da düşündüğünü gerçekleştirdi. Aynı inkübatörde yanyana yatırılan ikizleri izlemeye başladılar.

İnkübatörün kapağı kapanır kapanmaz çok ilginç bir gelişmeye tanık oldular: Sorunlar yaşayan Brie kardeşinin bedeninin dokunuşunu ve sıcaklığını duyumsadığı andan itibaren sakinleşti ve tatlı bir uykulamaya geçti. Göstergeleri okuyan

hemşire Brie'nin kanındaki oksijen düzeyinin yükseldiğini gördü. Hâlâ endişeli bakışlarla ikizleri izleyen gözler ilginç bir olaya daha tanık oldu: Hareketleri daha canlı olan Kyrie incecik kolunu uyuklayan kardeşinin omzuna atarak sarmıştı onu. Bu arada Dr. Susan'ın katıldığı

1995 yılında doğan ve bilim ve tıp alanının değişmesine yardımcı ikiz bebekler olarak doğan Kyrie ve Brielle Jackson kardeşler günümüzde sağlıklı iki yetişkin kız olarak yaşamlarını sürdürüyor.

ğ konferansın sunumlarından biri de tesadüfen aynı konuyu, yani prematüre bebeklerin birarada yatırılması üzerineydi. Konferanstan döner dönmez bu olayı kendi hastanesinde görmek tatlı bir sürpriz oldu onun için.

Prematüre bebeklerin gelişimlerinin hızlandırılması konusunda önem kazanan bu yöntem giderek

daha fazla kullanılmakta ve bilimsel çalışmalar yapılmaktadır.

Fakat Jackson ailesi bu konudaki çalışmaların ayrıntılarına gerek kalmadan yöntemin geçerliliğine ilk elden tanık olmak mutluluğuna eriştiler. İkiz kızlarını eve getirdikten sonra uzun süre birlikte yatırdılar onları ve birbirlerine sarılmayı sürdürdüklerini aynı mutlulukla izlediler. •

halukerdemolbd@gmail.com

Çocuklar Neden Yalan Söyler?

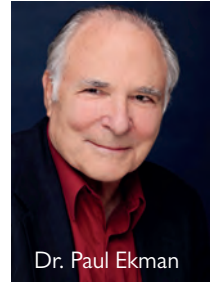

Yazan: Uzm. Psk. SEDEM DEMİR

Ünlü yalan uzmanı Dr. Paul Ekman'a göre yalan, birisinin kasten karşısındakine gerçeği söylememesi yani gizlemesi veya gerçekleri çarpıtarak aktarmasıdır.

Dr. Ekman'a göre gerçekleri saklamak, çarpıtmak kadar yalandır. Yani beyaz yalanlar da kandırmak veya gerçeği gizlemek için söylediğimiz yalanlar kadar yalandır.

Peki neden insanlar yalan söyler? Yalan söylemenin birçok sebebi vardır. Söylenen yalanın arka-

Dr. Paul Ekman

sındaki motivasyon çok önemlidir çünkü bu yalan söylemeye iten asıl sebeplerden biridir. Yalanın motivasyonu cezadan kaçmak, gizliliği korumak, popülerliği artırmak, bir utancı önlemek veya ispiyonlamak için olabilir. Bu motivasyonlar evrenselidir ve hem yetişkinleri hem de çocukları kapsar.

Ancak yalan ve doğru, soyut ve somut kavramlar söz konusu çocuklar olunca çok kesin çizgiler ile ayrılmazlar. Onlar için yalan ile hikaye anlatıcılığı arasında bir fark yoktur. Yani yalan ile çocukların hayal gücü karıştırılmamalıdır. Bunun ortaya çıkmasının sebebi çocukların 11 yaşına kadar soyut ve somut kavramları tam olarak ayırt edememesidir.

Yalanın motivasyonu yaş ilerle-

dikçe çocuklar için değişir. Örneğin, çocukların zihin kuramı 8 yaşına kadar halen gelişmekte olan bir kavramdır. Zihin kuramı, bir bireyin, başkalarının kendisinden farklı olarak istek, arzu ve başka inançlara da sahip olabileceğini anlamasıdır. Zihin kuramının gelişimi aşamalı olarak tamamlanır. Yani bir çocuk 3 yaşından önce telefonda konuşurken, konuştuğu kişinin onun hangi oyuncuğu ile oynadığını görememesi kavramını henüz anlayamaz ve “ne yapıyorsun?” sorusuna “bununla oynuyorum” diyebilir. Yaşları 3 ile 5 arasıdayken gerçekten başkalarının duyguları hakkında düşünmeye ve yavaş yavaş onların da kendilerine ait düşünceleri ve istekleri olduğunu anlamaya başlarlar. 6 ile 7 yaşları arasında başkalarının ne düşündüğünü de tahmin etmeye başlarlar.

Bu evrede çocuklar aynı zamanda zihin kuramına dayanan karmaşık duyguları da anlamaya başlarlar. Yani 3 yaşından önce bir çocuk doğruyu söylemediği zaman amacı yanıltmak değil, düşüncelerin kişisel olduğunu anlamadıkları için onların düşündüğü her şeyi diğer herkesin bildiğini veya gördüğünü düşündükleri için yalan söyleyebilirler. Örneğin, yerini çocuğun bildiği ama

anneninin bilmediği bir eşyayı anne ararken, kendisi yerini bildiği için annenin de bunu bildiğini düşünür ve yardım etme gereği duymaz “eşyanın yerini bilmiyorum ama sen biliyorsun” diyebilir.

Çocuklar ergenlikle beraber güç, alay edilmemek, grup içinde kalmak (dışlanmamak), zorbalığa uğramamak veya popülerliklerini korumak için yalan söylemeye başlarlar.

Yapılan bir araştırmada, ergen yaşta-ki çocuklara sınıftaki bir eşyayı kimin kırdığı sorulmuştur.

Araştırma sınıftaki popüler ve popüler olmayan çocuklarla yapılmıştır. Farklı sınıflarda eşyayı bir popüler çocuk, diğerinde ise popüler olmayan kırmıştır. Daha sonra sınıftaki diğer öğrencilere eşyayı kimin kırdığı bireysel olarak sorulmuştur. Çocuklar tek tek alınıp sorguya çekildiklerinde herkes popülerlik düzeyine bakmadan doğruyu söylemiştir. Ancak sınıftaki çocuklar bir arkadaşlarıyla beraber sorguya çekildiklerinde eşyayı kıran popüler olan çocuksa yalan işin içine girmiş, bilmediklerini söylemişlerdir. Popüler çocuk korunmuştur ama popüler olmayan korunmamıştır. Böyle bir

Yapılan araştırmalar göstermiştir ki, istenilen durum yalansız yaratılamayacaksa herkes istedikleri duruma ulaşmak için eşit düzeyde yalan söyleyebilir.

durumda yanında sınıftan bir şahit varken popüler çocuğu ele vermek istememişlerdir.

Peki bazı çocuklar diğerlerinden neden daha fazla yalan söyler. Bunun sebebi birçok farklı etmene dayalı olabilir: zeka, kişilik, ebeveynler ve ev ortamı, arkadaş ortamı bunlardan sadece birkaçı. Yalan söylemek ile zekâ arasında ters bir ilinti vardır. Yani zekâ arttıkça çocuklar daha az yalan söyler. Ancak bu da bazı durumlara bağlıdır. Yapılan araştırmalar zeki çocukların da yakalanmayacaklarını bildikleri bir durumda diğerleri kadar yalan söyleyebildiğini göstermiştir. Fakat

Çocuklarınızın arkadaşlarını de tanımaya çalışın çünkü araştırmalar göstermiştir ki yalan söyleyen çocukların yalan söyleyen arkadaşları vardır.

zeki insanlar yalan söylemeye ihtiyaçları olmadıklarını düşündükleri için diğerlerinden daha az yalan söyledikleri saptanmıştır. Ancak zekâ yalan söylemeye karşı bir korma değildir, yalan söylemek fırsat ve baskıya bağlıdır. Yapılan araştırmalar göstermiştir ki, istenilen durum yalansız yaratılamayacaksa herkes istedikleri duruma ulaşmak için eşit düzeyde yalan söyleyebilir.

Çocukları doğru söylemeye teşvik etmek ve yalana özendirmemek için ebeveynlerin izleyebileceği birkaç basit yol vardır. Öncelikle yalan söyleyen çocukların genelde evlerinde de yalan söylendiği yani yalan söylemeyi büyüklerinden öğrendikleri gözlemlenmiş-

tir. Her ne kadar söylenenler sadece beyaz yalan olsa da bu halen gerçeği gizlemek için söylenmesi nedeniyle yalandır. Dürüstlüğe teşvik etmek için çocuğunuzun yanında beyaz yalan dahi söylemekten kaçınmalısınız. Ayrıca çocuklarınızın arkadaşlarını de tanımaya çalışın çünkü araştırmalar göstermiştir ki yalan söyleyen çocukların yalan söyleyen arkadaşları vardır. Çocuklara “yalan kötüdür, söylememelisin”, “ağzına biber sürerim” gibi cümlelerle yalandan soğutmaya değil, dürüstlüğü neden önemli olduğu anlatılmaktadır. Ebeveynler, yalan söyleyen arkadaşıyla görüşmesini yasaklamak yerine, o arkadaşının davranışlarını neden onaylamadığını anlatmalı ve farkındalık yaratılmalıdır.

Doğruyu söylemesi için çocuğa baskı yapmak veya yalanını ortaya başkalarına sorarak çıkarmak iyi bir yöntem değildir çünkü bu çocuk ile ebeveyn arasındaki güven ilişkisini zedeler. Bir itirafa zorlayıp “polisçilik” oynamak çocuğu aşağılar.

Ebeveynlerin yapması gereken

itirafa zorlamaktansa yalan söylen-
diğinin hissedildiğini belli etmek
ve bir daha tekrarlanmaması için
önlemler almaktır. Eğer ebeveynler
çocuğa okuldan sonra nereye gittiği-
ni bilmenin neden önemli olduğunu
(onun güvenliği için) açıklarsa
bir daha yalan söylemenin önüne
geçilebilir. Çocuklar neden-sonuç
ilişkisinin ne olduğunu ve önemini
büyüdükçe anlarlar. Bu yüzden bazı
davranışların neden gerekli olduğu
çocuğa açık bir dille anlatılırsa ço-
cuk dürüstlüğü tercih eder. Dürüst-
lük ve bunun sonucunda güven ikili
ilişkileri de güçlendirir.

Eğer bir ceza verilecekse söyle-
nen yalanın ciddiliğine ve ne kadar
uzatıldığına bakılarak ona uygun
bir ceza verilmelidir. Fiziksel veya
çocuğu aşağılayan cezalar tercih
edilmemelidir. Üstelik yalan söylen-
diğinde fiziksel bir ceza verilen bir
çocuk cezadan kaçınmak için daha
sonra daha çok yalan söyleyebilir.
Bunun yerine özgürlük kısıtlaması
gibi cezalar verilebilir. Özgürlükleri
kısıtlandığı (dışarı çıkma süresinin
azalması, televizyon izlemesine izin
verilmemesi gibi) zaman çocuk gü-

ven duvarının yıkıldığını bu yüzden
önceden elde etmiş olduğu hakların
elinden alındığını anlaması onu bir
daha yalan söylememeye ve güveni
tekrar oluşturmaya yönelik eylem-
lerde bulunmasına sebep olur.

Son olarak, güven inşa etmesi
zor ama yıkılması çok kolay
bir duvardır. Ebeveynler öncelikle
çocuklarının yalan söylemesinin al-
tında yatan sebepleri o an söylenen
yalana ve hangi durumda söylendi-
ğini düşünmelidir. Daha sonrasında
neden doğruyu söylemesinin önemli
olduğu çocuğa neden-sonuç ilişkisi
ile anlatılmalı, yalan söylediğinde
oluşacak durumlardan örnekler ve-
rilmelidir. Suçun cezasız kalmaması
gerekir ancak suça uygun bir ceza
verilmeli aşırıya kaçılmamalı veya
suçtan daha hafif bir ceza verilme-
melidir.

Her şeyden önce çocuğunuzu
anlamalı, ona gereken alanı da ve-
rerek özel hayat gizliliği sağlanmalı
ancak dürüstlüğün önemini vurgu-
lanmalıdır. •

Kaynak: Ekman, P., Ekman, M. A. M., & Ekman, T. (1989).
Why Kids Lie: How parents can encourage truthfulness.
Scribner Book Company.

ALİ'NİN HESABI

Öğretmen: “Ali, sana iki kedi, iki kedi
daha ve başka iki kedi daha verdim,
kaç kedin oldu?”

Ali: “Yedi”

Öğretmen: “Hayır, dikkat et... Sana iki
artı iki kedi ve başka iki kedi daha
verdim... Kaç kedin oldu ?”

Ali: “Yedi”

Öğretmen: “Başka şekilde anlatayım,
sana iki elma, iki elma daha ve sonra iki

elma daha daha veririm kaç elman
olur?”

Ali: “Altı.”

Öğretmen: “İyi işte... Şimdi sana iki kedi,
iki kedi ve iki tane daha, kaç tane kedin
oldu?”

Ali: “Yedi!”

Öğretmen: “Ali, yediyi nereden
çıkariyorsun?!”

Ali: “Çünkü zaten bir kedim var!”

Neden Hiçkırırız?

Yazan: DENİZ BENER

Charles Osborne, 1922’de üstüne bir yaban domuzu düşünce, hiçkırımaya başladı. 68 yıl boyunca hiçkırıktan kurtulamadı. Ve şu anda Guinness’te en uzun süren hiçkırık rekorunun sahibi. Bu arada, Floridalı genç kız Jennifer Mee, 2007’de dört haftadan uzun süre boyunca dakikada 50 hiçkırık ile en sık hiçkırık rekorunun sahibi olabilir.

Peki neden hiçkırırız?

Doktorlar hiçkırıkların genellikle mideyi geren bir uyararı, mesela hava

yutmak ve ya çok hızlı yemek ya da içmek gibi şeylerin takip ettiğini söylüyor. Diğerleri ise hiçkırıkları yoğun duygularla veya onlara karşı birer tepki ile ilişkilendiriyorlar. Gülmek, ağlamak, endişelenmek ya da heyecanlanmak gibi...

Hiçkırık rekorunun sahibi Charles Osborne

Hıçkırdığımızda neler oluyor?

Her şey, istemsiz bir spazm ve ya diyaframın ani kasılmasıyla başlıyor. Nefes almak için kullandığımız akciğerlerimizizin altındaki kubbe şeklindeki büyük kas... Bunu neredeyse hemen ses tellerimizin ani kapanması takip ediyor. Ve aralarındaki boşluk da kapanıyor. Ki bu boşluğa gırtlak deniliyor. Diyaframın hareketi aniden hava alma işlemini başlatıyor ama ses tellerimizin kapanmış olması, havanın gırtlığımızı girmesini ve akciğerlerimize ulaşmasını engelliyor. Aynı zamanda kendine özgü “hık” sesini oluşturuyor.

Bugüne dek öğrendiklerimize bakılırsa, hıçkırığın bilinen bir fonksiyonu yok. Hiçbir medikal ya da fizyolojik bir fayda sağlamıyor. Neden birdenbire akciğerlerimize girmesini engellemek için nefes almamız ki?

Anatomik yapılar ya da amacı belli olmayan fizyolojik mekanizmalar, evrimci biyologlara meydan okuyor. Bu gibi mekanizmalar, henüz keşfedilmemiş gizli başka fonksiyonlara mı çalışıyorlar? Yoksa sadece evrim geçmişimizden bize kalan, zamanında önemli işlere yarayan fakat artık bir işe yaramayan kalıntılar mı?

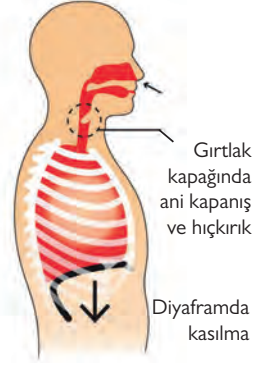
Bir fikre göre, hıçkırıklar insanoğlu var olmadan yıllar önce

ortaya çıktı. Akciğerin evrimleşmesinin sebebinin ilk balıkların, -ki bunların çoğu ılık-durgun ve az oksijenli sulara yaşıyordu, üstlerindeki bol oksijenli havadan yararlanma ihtiyacı olduğu

Normal Nefes

Hıçkırık

düşünüyor. Onların soyundan gelenler karaya çıktıkları zaman, solungaç solunumundan, akciğer solunumuna geçtiler. Bu günümüzde kurbağaların çok daha hızlı yaptıkları; iribaşken solungaç solunumundan, yetişkinen ise akciğer solunumuna geçmeleri

**Bir hipotez,
hıçkırıkların
sudan karaya
geçişin antik
bir kalıntısı
olduğunu
savunuyor.**

gibi bir şey. Bu hipotez, hıçkırıkların sudan karaya geçişin antik bir kalıntısı olduğunu savunuyor. Suyu solungaçlardan geçirebilen, hızlı bir şekilde glottisin kapanmasıyla devam eden ve suyun akciğere girmesini engelleyen bir soluma. Bu, hıçkırığı yaratan nöral modelin yüzergezerlerin solunum yapmalarını sağlayan yapıyla neredeyse özdeş olduğu kanıtı ile desteklenir.

Başka bir grup bilim adamı da bugün bu refleksi hâlâ sürdürmemizin sebebinin aslında önemli bir avantaj sağlamasından dolayı olduğunu söylüyor. Onlar, gerçek hıçkırıkların sadece memelilerde bulunduğunu ve kuşların, kertenkelelerin, kaplumbağaların ya da başka yalnızca hava soluyan hayvanların bunu sürdürmediğine işaret ediyorlar.

Hıçkırıklar, bebeklerde daha doğmadan çok önce başlıyor. Ve küçük çocuklarda, yetişkinlere kıyasla çok daha sık görülüyor. Bunun için onların açıklamaları, memelilere özgü emme eylemini de içeriyor. Antik hıçkırıkların memeliler tarafından adapte edilmesinin sebebi, mideden havayı bir geçirme şeklinde çıkarmak olabilir. Diyaframın ani açılışı mideden hava çıkarırken,

Hıçkırıklar, bebeklerde daha doğmadan çok önce başlıyor. Ve küçük çocuklarda, yetişkinlere kıyasla çok daha sık görülüyor.

glottisin kapanması da sütün akciğerlere girmesini engeller.

Bazen inatçı birkaç hıçkırık durmadan devam eder ve biz de kocakarı yöntemlerini deneriz. Sürekli soğuk su yudumlamak, nefesimizi tutmak, bir kaşık dolusu bal ya da fıstık ezmesi yemek, kese kağıdından nefes almak ya da bir anda korkutulmak... Ne yazık ki, bilim adamları bu yöntemlerin hiçbirinin bir diğerinden daha yararlı olduğunu doğrulayamadı. •

Katolik bir okulun kafeteryasında rahibe elma sepeti üzerine bir not yazar: "Sadece bir tane al, Tanrı seni izliyor."

Küçük bir çocuk ilerideki kurabiye tepsisi üzerine kendi notunu yazar, "İstedğin kadar alabilirsin, Tanrı elmaları izliyor."

AĞUSTOS AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

- 1-(d) Yeniçeri subayı sanğı 6-(a) Yoksul kimse 11-(a) Bilimsel nitelikli
 2-(d) Voliyle balık avlamak 7-(a) Takvimli defter 12-(b) Büyüteç
 3-(d) Müziğe uygunluk 8-(b) Filmde verilen gerilim 13-(d) İletkeni bir maddeyle kaplamak
 4-(c) Hava/su burgacı 9-(c) Boru biçimi 14-(c) İnce ayırım
 5-(b) Ressam sehпасı 10-(a) Giysi altı etek 15-(a) Yunak teknesi

"Bilginizi Denetleyin"

- 1-(a) İbrahim Ahmet Acar
 2-(c) Norveç
 3-(b) Antalya
 4-(d) Viyana
 5-(d) Sri Lanka
 6-(a) Kapadokya
 7-(d) Devrim
 8-(c) Sahra
 9-(a) Osman Hamdi Bey
 10-(a) Yaşar Erkan
 11-(b) Türkmenistan

Kare Bulmaca

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Nehir ve Arda Eroğlu, *Neveşehir*

Öykü Mumcu ve Ada Durmuş, *Bursa*

Kağan Mumcu, *Trabzon*

Barlas Serbes, *Kırklareli*

İpek Aksoy, *Antalya*

Açelya ve Manolya Akkor, *KKTC*

Fatma Asya Bayındır, *İstanbul*

Ata Soyer Çetintahra, İzmir

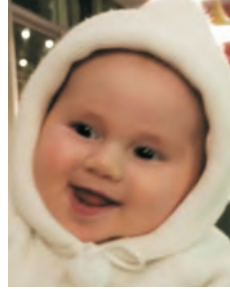
Bulut Kurt, İzmir

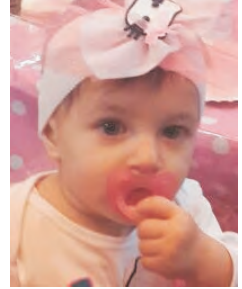
Denizhan Kurt, İzmir

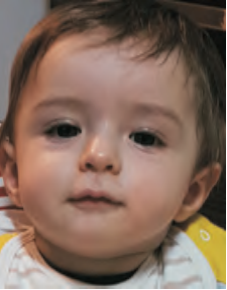
Demir Demirel, İstanbul

Ali Batu Aymayan, Ankara

Eylül Dil, Rize

Özgür Güneş, İzmir

Nil Şahin, Ankara

İsmail Efe Ünalın, Ankara

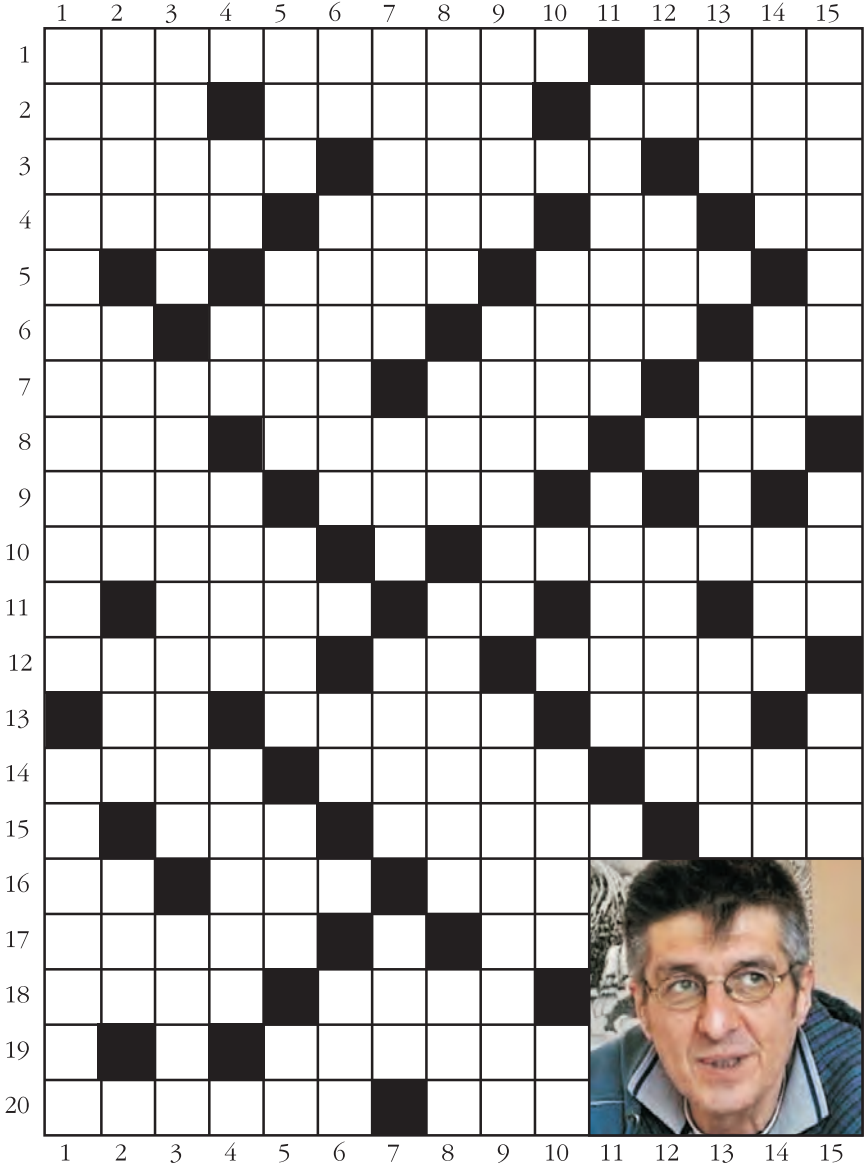
Yiğit Özcan, Ankara

Umut Aydın, Ankara

Defne Akpınar, Sivas

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1-Geçtiğimiz günlerde yitirdiğimiz fotoğrafta görülen karikatüristimiz.-Manisa'nın bir ilçesi. 2-Kırıksıklıkları gidermekte kullanılan elektrikli alet.-Gerçeğe ulaştırıcı güçlü sezis, varış.- Herhangi bir olayın başlangıcı sayılan zaman. 3-Mikroskop camı.- İsimler listesi.- Ced. 4-Bir toplu taşıma gereci.-Yüzün, kaşlarla saçlar arasındaki bölümü.-Tavlada bir sayı.-Eski dilde su. 5-Çok zengin, varlıklı.-Kumarda kazanç yada kaybın olmaması durumu. 6-Kiloamperin kısa yazılışı.- Su kuyuları.-Yardım amacıyla toplanan para.-Güzel sanat. 7-Tanrı buyruklarını yerine getirme.- Ergenlik sivilcesi.- Saf, katıksız. 8-Afrika kıtasına hayat veren nehir.- Oyuncunun sözü karşısındakine bırakırken söyleyeceği son söz.- Verme, ödeme. 9-Şahin yavrusu.-Eğilimi olan. 10-'..... Ryan (Büyülü Çift, Melekler Şehri isimli filmlerinden de tanıdığımız ABD'li ünlü sinema oyuncusu).-Balıkesir'in bir turistik bir ilçesi. 11-Oyuncunun doğrudan seyirciye dönerek konuşması.- İşaret, simge.- '.... Kızı' (Orhan Kemal'in bir yapıtı).- Boru sesi. 12-Üzerine bir cismin ışık yoluyla görüntüsü düşürülen düz yüzey.-Bağışlama.- Atın bir yürüyüş şekli. 13-Bir spor takımının gözde oyuncusu.- Her türlü giyim eşyası, urba.- Dolayısı ile anlatma. 14-Züppe.- Bazı hayvanların, özellikle atların alınlarında bulunan beyaz leke.- Bir ay adı. 15-Öküz boyunduruğu.-Gözlem.- Akdeniz bölgesinde bir ırmak. 16-Lantanın simgesi.- Kutsal ışık.- Ruh. 17-Kuşatma.- Briçte sanzatunun kısa yazılışı. 18-Çok güzel kadın.- İşler, işlemler. 19-Bir tür tuzlu bisküvit. 20-Yapım, üretim işleri.-Anavatani Güney Amerika olan tüyleri parlak bir papağan türü.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-'Kurşuni Bir Siperde', 'Düşkuyusu',Siyah Elveda' gibi yapıtlarından tanıdığımız şairimiz.-Manisa'nın kirazı ile ünlü bir ilçesi. 2- Çaput aygıtı.- Bayanların özel gecelerde giydiği şık giysi.- Canlıların damarlarında dolaşan hayati sıvı.-Ceylan. 3-Kanal biçiminde uzanan organların içindeki boşluk.- Kısa kesilmiş saç.- Buğdaygilleren ekme ve bira yapımında kullanılan bir bitki. 4-Genişlik.-İsim.- Merkezden uzak, kıyıda köşede kalmış yer.-Cimri. 5-Kimyasal enerjiyi elektrik enerjisine çeviren aygıt.- Avrupa'da bir yarımada.- Yiyeceklerde kullanılan ıtırılı bir bitki.- İskambilde bir kağıt.-Antik Mısır inanışına göre insanın görünmeyen bedeni. 6-Türkiye'nin plaka imi.-Alkol ve madde bağımlılarına tedavi sunan merkez.Nazi polis örgütünü simgeleyen harfler.-Arka, geri. 7-Aydın'ın bir ilçesi. Golf oyununda topun deliğe girebilmesi için gerekli vuruş sayısı.-Tarihte Karadeniz'in kuzeyinde yaşamış bir Türk boyu.-Bağırsaklar. 8-Bahçe içinde yapılmış süslü ve görkemli ev.- Ulu, yüce.- Hastalıktan kurtulma, iyileşme.-Ağabey. 9-İnanılan doğruların tümü.- Çelişki.-Erzurum'un bir ilçesi. 10-Zırhlı ve silahlı, tekerlekleri paletli, motorlu savaş taşıtı.-Emek vermeden elde edilen gelir.- Radyumun simgesi. 11-İdrar torbası.-Borç ödemedede güvenilir olma durumu.12-İlgi eki.-Eskrimde bir brans.-Elekten geçirme. 13-Muğla'nın bir ilçesi.-Maddenin bölünemeyen en küçük parçası.-Karadeniz'e özgü küçük balıkçı teknesi. 14-Dar ve kalınca tahta.- İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık.-Geri verme.-Duman lekesi.15-Artvin'e özgü bir halk oyunu.-Anadolu'da yaşamış eski bir uyarlık.-Bir tembih sözü.

filizoskaybd@gmail.com

Satranç

Mustafa Yıldız

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ 2. SATRANÇ ŞÖLENİ

2. Başkent Üniversitesi Uluslar arası Açık Satranç Turnuvası, 30 Haziran-6 Temmuz tarihlerinde Bağlıca Kampüsü'nde 15 ülkeden 800 oyuncunun katılımıyla yapıldı. 5 kategoride düzenlenen turnuvanın ödüllerini TSF Başkanı Gülkız Tülay ve Başkent Üniversitesi Kurucu Rektörü Prof. Dr. Mehmet Haberal birlikte verdiler.

IM Djurabek Khamrakulov (Özbekistan) - GM Farid Abbasov(Azerbaycan) 7. Tur

Şah kanadında sonuç alıcı bir saldırı için hazırlıklarını tamamlayan beyaz, işe fil fedasıyla başlıyor: **26.Fxh6 gxh6 27.Vxh6 Fg5 28.Vh7+ Şf8 29.Fg6!** İkinci fili de ateşe atıyor beyaz, ama bu fil alınmaz. (29...fxg6 30.hxg6 Axe5 31.g7+ Şe7 32.g8V+ Şd6 ve beyaz kazanır.) **29...Axe5** Siyah, kazandıklarını geri vermeye razı ama yine de şahını kurtarması zor. **30.Kxe5 Kc7 31.Kce1 Ff6** Siyah g6'daki fili yine alamıyor. **32.Vh6 Fg7 33.Vf4 Fxg7 34.Kxg7 Şg8 35.Kg5! f6 36.Kg3 Kee7 37.Vxf6** Siyah terk etti. Ağır figürleriyle çıplak şahını koruyamayacağını anlayan siyah terk etti. 1-0 (En iyi savunması olan 37...Vf8 38.Ff7+ Şh7 39.Axe6 Kxe6 40.Fxg6+ Şg8 41.Ff5+ Vg8 devam yoluyla vezirini kaybeder ve birkaç hamlede mat olur.) IM Khamrakulov, 7,5 puan ve averaj ile Rus GM Mikhail Ulybin'in önünde turnuvayı birinci bitirdi.

IM Ulvi Sadikhov (Azerbaycan) - GM Mikhail Ulybin (Rus) 7.Tur

Beyazın planı: Kc6 ve sonrasında Vxg6+, siyah ise ilerlemiş piyonunu değerlendirme derdinde. **49...Ke7!** Beyazın planı bozuluyor. **50.Vg4 Fxb6 51.axb6 Vxb6** Siyah 1 piyon kazanıyor. **52.h4?!** **Kd4!** Siyah, etkili tehditleriyle beyazın kısa vadeli planlarını uygulamaya koymasını önüyor. **53.Vg5 Kde4!** Geçer piyonun sürülmesi için yapıldığı sanılan bu hamle ince bir plan daha taşıyor, beyaz

vezirin başına çorap örüyor. **54.Kge2 K7e5!** Beyaz vezir esir ediliyor. Onun kaçabileceği güvenli bir kare yok. Beyaz terk ediyor. 0-1

IM Mert Yılmazyerli (Türkiye) – GM Andrey Zhigalko (Belarus) 4. Tur

Beyaz, siyahın açılışta geri kalışını riskli bir at fedası ile kazanca dönüştürmek istiyor. **12...exd6 13.e5! Ah5** Asıl kazanç konumunu sağlayan, siyah atın tahtada gidecek doğru dürüst bir yer bulamayışıdır. **14.exd6+ Şd7** Siyah şah çok rahatsız. **15.Ae4 Fxe4?** Siyah, aletin üstüne yatmak istiyor ama kralı çıplak. **16.Vxe4 Fxd6 17.Fxb5+!!** Tam bir gözükaralık! Yılmazyerli, turnuvanın seri başı olan Büyükusta Zhigalko karşısında feda üstüne feda yaparak kazanca koşuyor. Nefes kesen bir koşu! **17... bxc5 18.Kxd6! Şxd6** Hedef, şahının arkasına saklanan siyah vezir. **19.Kd1+ Şc7 20.Ve5+!** Atı hapsedmek için bu şahı çekmek şart. **20... Şc6 21.Kxd8 Khxd8 22.g4 Kd5 23.Vc3+ Şd7 24.Vf3 Şe6 25.gxh5 Kxa2 26.Şb1 Ka4 27.hxg6 fxg6 28.Vh3 Şf6 29.b3 Kf4 30.Vxh6 Kdf5 31.h4! Şf7 32.Vh7+ Şf6 33.Vg8 Kxf2 34.Vf8+ Şe6 35.Vg7 Kg2 36.Vg8 Şe7 37.Vg7+ Şe6 38.Vg8+ Şe5?** Siyah, hamle tekrarı ile beraberliğe zorlamalıydı. **39.Vb8+ Şd4** Siyah şah dönüşü olmayan yola girdi. **40.Vb6+ Şe4?? 41.Vc6+ Kd5 42.c4+ bxc4 43.bxc4+ Kd2** ve kale düştü. **44.cxd5 Kxd5 45.Vxg6** Siyah terk etti. 1-0 Yılmazyerli, 7 puanla 4. sırada bitirdiği turnuvada en başarılı Türk oyuncu oldu.

Işıl Yılmaz – M. Sadık Aslan, B Grubu, 7. Tur

Beyaz şahın bir köşeye saklanıp olaylara uzak kalışı, piyonlarını ve oyunu yitirmesine yol açacak. **45...Şxg4 46.Kxg7 Şxf5 47.Ka7 Kxd6** Siyahın merkezdeki bitişik piyonları çok güçlü. **48.Kxa4 Kd2!** Beyaz şahın savaşıma katılmasına izin yok. **49.a2 Ka2!** Tarrasch kuralı: Piyon kimin olursa olsun, kale onun arkasına yerleşecek. **50.Ka8 e4 51.a4 e3** Artık beyazın tek ümidi kaldı: rakibinin kaba bir hata yapması... **52.Ke8 Şf4 53.Kf8 f5 54.Şg1 Kxa4 55.Şf1 Ka2 56.Kf7 Şe4 57.Ke7+ Şf3 58.Şg1 Ka1+ 59.Şh2 e2 60. Kf7 f4** Beyaz terk etti. 0-1 M. Sadık Aslan 8.5 puanla B Grubunda birinci oldu.

Bize Gönderilen Kitaplardan

Akıl Zayıflığı

Arthur

Schopenhauer

Say Yayınları

SSchopenhauer'in Bütün Eserlerinin 17. Kitabı "Akıl Zayıflığı" Schopenhauer uzmanı Ahmet Aydoğan'ın anlaşılır ve akıcı Türkçesiyle okur karşısında. Aydoğan bir önceki çevirdiği kitabında dillendirmişti "Akıl Zayıflığını": "Önümüzü göremediğimiz, gördüklerimizi hayır mı şer mi seçemediğimiz şu günlerde olan aklımıza olduğu kadar mukayyet olmamız lazım. Fakat herkes elbirliği etmiş bizi aklımızdan etmek için uğraşiyor." Cemiyet hayatımızın hangi şubesine el atsak, hangi veçhesine nazar etsek akla çağında bulunan, 'aklı başa getirmeyi' buyuran bir çürüme, bozulma ve dağılma manzarası ile karşılaşılıyor. Oysa milletçe ekseriyetimizin şiarını belirleyen şey "bize akıl değil para lazım" yaygın deyişinde ifadesine kavuşmuş vaziyette. Asıl yoksulu olduğumuz şeyin yokluğunun idrakine bir türlü varamıyor, o yoksulluğu mütemadiyen başka bir şeyin varlığı ile beyhude yere dindir-

mek istiyoruz. Ve doğrusu bu zamana kadar onu görmeyip nazarımızı berikine çevirdiğimiz her defasında lazım dediğimizi her nasılsa fazlasıyla önümüzde bulduk. Bulduğumuzu ötesini berisini sorup sual etmeden aldıkça diğeri her defasında daha da geriledi. Böylece kendimizi bu gitgide daha da derinleşen, derinleştikçe idrakine varılması daha da güçleşen akıl fukaralığının içinde bulduk. Ve şimdi yokluğunu hissetmez olduğumuz şeyin yoksulluğunun yoksunluğa dönüşmesinin kaçınılmazlığı karşısında bizi ya tam bir cinnet hali ya da erişilmesi iyice güçleşmiş olan bu yoksulluğun idraki üçüncü yolu olmayan bir çıkmaz olarak bekliyor. Sözün havada kalmadığı yerini bulduğu bir kitap.

Büyük Filozoflardan 100 Önemli Aforizma

Laurence
Devillairs

Say Yayınları

Bütün Dünya dergisinde de sık sık yayınlanan dünyaya mal olmuş sözlerin bir güldestesi. İsmail

Yerguz'un sayısı 200'ü bulan bir birinden güzel çevirilerinden biri. "Aynı ırmakta iki kez yıkanılmaz, İnsan politik bir hayvandır, Ölüm hiçbir şey değildir bizim için, İnsan insanın kurdudur, İnsan özgür doğar, oysa her yerde zincire vurulmuştur" gibi antik çağdan bugüne bu sözler insanlığa yol gösterici oldu ve olmayı sürdürüyor. Her fırsatta, bazen baştan çıkarıcı, bazen manipülatör, bazen provokatör, bazen anlatıcı, bazen de yol gösterici olarak karşımıza çıkan filozoflar kendilerine özgü yöntemleriyle hayatın içinde felsefeyi, felsefenin içindeyse hayatı ararlar. Bir nevi kavram yaratıcıları olarak değerlendirebileceğimiz bu büyük insanlar küçük bir filizi kocaman bir bitkiye dönüştüren, gerçeği yaratan değil de gerçeğin yeniden bulunmasına yardımcı olan zihinleriyle dünyaya ışık tutarlar. Sokrates'in "Kendini bil", Sartre'ın "Cehennem başkalarıdır", Diyojen'in "Gölge etme başka ihsan istemem", Descartes'ın "Düşünüyorum, öyleyse varım" gibi, tarihe yön veren filozofların en ünlü aforizmalarını açıklayan bu seçki felsefe meraklılarını düşünsel bir yolculuğa çıkarıyor. Sözlerin, söyleyenlerin, söylenenlerin buluştuğu bir eser. Filozof, felsefe denince hep akla zor ve anlaşılmaz kavramlar geliyor. Bu yapıt bu ön yargıyı kıran ve felsefeye başlangıç olacak bir kapı.

Mukayeseli Edebiyat

Paul Van Tieghem

Büyüyenay Yayınları

Milli Eğitim

Bakamı Hasan Ali Yücel'in basılması için başvurulduğunda zerre kadar tereddüt göstermediği ve Adnan Ötügen'in yardımıyla okuruyla buluşabilen bir yapıt: "Mukayeseli Edebiyat". Mukayese ve ayırt etme, insanın doğuştan sahip olduğu yeteneklerden. Temelinde bu yeteneğin kullanılması bulunan mukayeseli -bugünkü söyleyişiyile- karşılaştırmalı edebiyat ise özellikle XIX. yüzyılın sonlarında ortaya çıktı ve şekillendi. Siyasî açıdan bakıldığında, dolaylı da olsa, bu yolla Avrupa Birliği hayaline hizmetin amaçlandığını da söylenebilir. İlk mukayesecilerin Avrupa dışı edebiyatları yok sayan tutumu zamanla aşıldı. Yine zamanla, Avrupa'dan Amerika'ya sıçrayan, harareti oraya taşınan karşılaştırma çalışmaları, 1950'li yıllara gelindiğinde, René Wellek'in "Karşılaştırmalı Edebiyatın Krizi" başlıklı yazısıyla büyük bir sarsıntı da yaşadı.

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: ERDEM YILMAZ, İSTANBUL

Abone Olun Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat sunuyor. Dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız yenilenen abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşacak. Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla aboneliğinizi başlatın, bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

Öğrencilere
%50
İndirim

Öğrencilerimize yönelik %50 indirimli avantaj kampanyası yeni yılda da devam ediyor. Öğrencilerimiz öğrenci belgelerinin fotoğrafını ileterek bireysel aboneliklerini başlatabilir. %50 indirimli dergilerini bir yıl boyunca her ay düzenli olarak alabilirler.

Bütün Dünya Abone Servisi
Tel: 0541 725 74 11
E-posta: abonebd@gmail.com

Bütün Dünya

TÜRK RESSAMLAR

KAAN KAYIMOĞLU

1972 Ankara doğumlu Kaan Kayımoğlu, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Çizgi Film Ana Bilim Dalı'ndan mezun olduktan sonra aynı bölümde 4 yıl araştırma ve öğretim görevlisi olarak çalıştı. Çizgi film tasarımı, karakter geliştirme, sinematografi, senaryo yazımı dersleri verdi. Amerika'da, Savannah College of Art and Design okulundan aldığı bursla "Computer Art, 3D Animation" üzerinde çalıştı.

1998 yılından buyana yaşadığı Amerika'da Activision, Planet Moon Studios, Bigpoint, Inc., Buck.tv, GREE, Zynga gibi önde gelen video oyun şirketlerinin bünyelerinde çalıştı. Aralarında, yaygın olarak bilinen "Kayıp Balık Nemo", "Örümcek Adam", "Doom 3", "Lion King" ve "Tony Hawk"ın da bulunduğu 30 video oyununda baş animatör olarak görev yaptı.

ISSN 1301-7608

9 771301 760320